

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΜΑΪΟΥ 1973 | ΑΡΙΘ. 9-10

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Η ΚΑΛΟΥΜΕΝΗ Β' ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ «ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ»

Ι. Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

4. Ἡ ἀρχαιότερα μαρτυρία περὶ τῆς οὕτω λεγομένης «Β' Ἐπιστολῆς Κλήμεντος» εἶναι ἡ τοῦ πατρὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Εὐσεβίου Καισαρείας (263; + 339);² «*ἰστέον δ' ὡς καὶ δευτέρα τις εἶναι λέγεται τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολή· οὐ μὴν ἔθ' ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ ταύτην γνώριμον ἐπιστάμεθα, ὅτι μὴδὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῇ κεχορημένους ἴσμεν*». Τινές, στηριζόμενοι εἰς τὴν ἀόριστον ἀνωθυμίαν «τις» καὶ εἰς τὸ ρῆμα «λέγεται», ἀόριστως καὶ τοῦτο ἐκφερόμενον, ἰσχυρίσθησαν ὅτι ὁ Εὐσεβίος εἶναι ἀμφίβολον νὰ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολήν.³ Ἄλλ' ὁ μεταφραστὴς τοῦ Εὐσεβίου Ρουφῖνος († 410) ἄλλως ἠνόησε τοὺς λόγους τοῦ Εὐσεβίου: «*Λέγεται δὲ καὶ ἕτερα τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολή εἶναι, ἣν οὐκ ἐπιστάμεθα γνώριμον*»⁴. Πάντως ἐκ τῶν λόγων τοῦ Εὐσεβίου οὐ συνάγομεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι οὗτος δὲν συνήντησε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι μνεῖαν τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς.

5. Ἀλλὰ παρὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Εὐσεβίου, φαίνεται, ὅτι ὁ Ὀριγένης († 253/54) ἐγνώριζε τὴν ἐπιστολήν, ἐὰν καλῶς ἐρμηνεύωμεν τὴν ἀπόφασιν Μαξίμου τοῦ

2. Ἐκκλ. Ἱστ. III, 38.

3. A. d. Harnack, Chronologie d. altchristlichen Litteratur bis Eusebius. Leipzig 1897, I, 439.

4. Th. Mommsen, CEG 9/1903/9, ed. Ad. Harnack.

᾽Ομολογητοῦ (580; +662): «ἀλλ' οὐκ ἔγραφεν αὐτοῦ τὰς συντάξεις Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου· καὶ μὴν οὐδ' ᾽Ωριγένης. Πρὸς οὓς λεκτέον, ὡς πάμπολλα παρήκεν Εὐσέβιος οὐκ ἐλθόντα περὶ χειρας οἰκείας· καὶ γὰρ οὔτε φησὶν ἅπαντα καθάπαξ συναγροχέναι· μᾶλλον γε μὴν ὁμολογεῖ καὶ ἀριθμοῦ κρείττονα βιβλία καθεστάναι μηδαμῶς εἰς αὐτὸν ἐληλυθότα· ... Καὶ μὴν οὔτε Πανταίνου τοὺς πόνους ἀνέγραφεν, οὔτε τοῦ Ῥωμαίου Κλήμεντος, πλὴν δύο καὶ μόνων ἐπιστολῶν· ἀλλ' οὔτε πλείστων ἑτέρων. Ὅ γὰρ ᾽Ωριγένης, οὐκ οἶδα εἰ πάντων, μόλις δὲ τεττάρων ἐμνήσθη»⁵.

6. Ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ φερομένη ὡς Β' ἐπιστολὴ Κλήμεντος παραδίδεται διὰ τε τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ κώδικος καὶ διὰ τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ τοῦ ἔτους 1056, ὡς καὶ διὰ τῆς Συριακῆς μεταφράσεως ἐν συνεχείᾳ τῆς Α' ἐπιστολῆς Κλήμεντος, συνδεδεμένη μετὰ τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Νὰ θεωρήσωμεν ὅτι ἡ σύνδεσις αὕτη ἐγένετο μετὰ τὸν ᾽Ωριγένη, τοῦτο θὰ προσέκρουεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀποτελέσεως τοῦ Κανόνος τῆς Ἀγίας Γραφῆς, κατὰ τὸν Harnack⁶. Ὁ Λόρδος ἐπίσκοπος τοῦ Durham, S. B. Lightfoot ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ: *The Apostolic Fathers, Part I. S. Clement, of Rome* (2 vols, Macmillan and Co., 1890) I, 116-147, δι' ἰσχυρῶν ἀποδεικτικῶν ἐπιχειρημάτων ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ἀρχέτυπος κώδιξ, ἐξ οὗ προήλθον ὅ τε Ἀλεξανδρινὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, ὧν εἰς καὶ ὁ μεταγενέστερος τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ ἔτους 1056 καὶ τέλος ἡ Συριακὴ μετάφρασις — τοῦ ἔτους 1170 κατὰ τὸν Lightfoot —, δὲν δύναται νὰ τεθῆ εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν ἢ πολὺ μεταγενεστέραν τοῦ τέλους τοῦ Β' αἰῶνος. Ἐν τῷ ἀρχετύπῳ δὲ τούτῳ κώδικι πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι μετὰ τῆς Α' ἐπιστολῆς Κλήμεντος ἦτο προσηρητημένη καὶ Β' καλουμένη ἐπιστολὴ Κλήμεντος. Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ χρόνος τῆς συντάξεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς πρέπει νὰ τοποθετηθῆ εἰς τὸν Β' μ.Χ. αἰῶνα.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

5. Migne, PG 4, 20: Τοῦ ἁγίου Μαξίμου, Πρόλογος εἰς τὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου. — Ὅτι ὁ Μάξιμος ἐννοεῖ τὰς δύο πρὸς Κορινθίους ἐπιστολάς τοῦ Κλήμεντος Ῥώμης καὶ ἑτέρας δύο «Πρὸς παρθένους», οὐδεμία ἀμφιβολία.

6. Ἐνθ' ἀνωτ. I, 439.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

«Εἴπωμεν ἀδελφοί...».

Τὸ Πάσχα εἶναι ἡ κορυφαία ἑορτὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἑορτὴ ἑορτῶν καὶ πανηγυρὶς πανηγύρεων, ὡς τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἱερὰ Ὑμνωδία μας. Τὸ νόημά του εἶναι νόημα χαρᾶς, ἐλευθερίας καὶ φωτός. Ἀλλὰ καὶ ἀγάπης. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία, κατ' αὐτό, μᾶς προτρέπει εἰς ἀλληλοσυνγνώρησιν καὶ προσέγγισιν τῶν καρδιῶν μας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπισφραγίζει καὶ τὸ ὄραϊον ἔθιμον τοῦ κατὰ τὴν Ἀνάστασιν δεδομένου φιλήματος. Ἄς τονίσουν καὶ ἐφέτος οἱ ποιμένες μας εἰς τοὺς ἐνορίας των αὐτὸ τὸ ὑπέροχον νόημα τοῦ ὀρθοδόξου Πάσχα, φροντίζοντες καὶ διὰ τῶν ἐπὶ μέρους νοθεσιῶν νὰ φέρον τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ ἀτόμων καὶ οικογενειῶν, πὸν ἐχώρισαν αἱ ὑποβολαὶ τοῦ Διαβόλου καὶ αἱ τυχοῦσαι ὑπ' αὐτοῦ ἐκμεταλλεύσεως περιστάσεις.

Αἱ ἐξοχικαὶ πανηγύρεις.

Τώρα μὲ τὴν Ἀνοιξιν, αἱ πανηγύρεις εἰς ἐξωκκλήσια εἶναι μία γραφικότης τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου ἀπὸ τὰς ὠραιότερας καὶ πλέον ψυχοφελεῖς. Ἀλλὰ ἡ πείρα μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ἔθιμον αὐτὸ δὲν τηρεῖται πάντοτε μὲ τὴν ἀπαιτουμένην συναίσθησιν. Τὸ πνεῦμα τῶν πανηγύρεων μολύνεται ἀπὸ ἔκτροπα συμβαίοντα κατὰ τὰς περὶ τὸν ναὸν διασκεδάσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας λείπει τὸ ἀγνὸν χριστιανικὸν ἦθος. Ἐν περιπτώσει λοιπὸν ὀργανώσεως τοιούτων πανηγύρεων, οἱ κατὰ τόπους ἐφημέριοι ὀφείλουν νὰ διαφωτίζουν καὶ νοθετοῦν ἐγκαίρως τὰ πνευματικά των τέκνα, ὥστε ἡ ἐκ τῆς ἑορτῆς ὠφέλεια νὰ μὴ ματαιοῦται καὶ νὰ μὴ ἀποβαίῃ ἡ πανηγύρις εἰς ψυχικὴν ζημίαν των.

«Ἀσθενὴς ἤμην...».

Τὸ νὰ ἐπισκέπτεται ὁ ποιμὴν τοὺς ἀσθενοῦντας ἐνορίας του, εἶναι καθήκον του ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνεν. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τὸ παραλείπη ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ. Αἱ σωματικαὶ ἀσθένειαι εἶναι «παιδεία Κυρίου», ἐνκαιρίαὶ πρὸς ψυχικὴν ἀνάτηψιν. Ὑπάρχουν ὅμως ψυχὰ μὴ ἱκαναὶ νὰ ὠφεληθοῦν ἐξ αὐτῶν, παρασυρόμεναι πρὸς τὸν γογγυσμὸν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν. Ὁ ἱερεὺς, λοιπὸν, τὰς στηρίζει καὶ τὰς παρηγορεῖ, ἐπισκεπτόμενος αὐτάς. Οἱ πατρικοὶ του λόγοι

ΘΑΥΜΑΣΙΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἔγινεν αἴτιον θαυμασίων μεταβολῶν.

Ἡ πρώτη μεταβολὴ συνδέεται μετὰ τὴν συναισθηματικὴν κατάστασιν τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Οὕτως οἱ τεθλιμμένοι ἐγένοντο πλήρεις χαρᾶς. Ἔστω ὡς παράδειγμα ἡ Μαρία, ἣτις «εἰστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ κλαίουσα ἔξω» (Ἰωάν. κ', 11). Ὅταν εἶδε τὸν Ἀναστάντα, πλήρης χαρᾶς «ἔρχεται ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἔώρακε τὸν Κύριον» (Ἰωάν. κ', 18).

Παρόμοιόν τι συνέβη καὶ εἰς τοὺς μαθητάς, οἵτινες ἐπορεύοντο πρὸς Ἑμμαοὺς «σκυθρωποὶ» (Λουκ. κδ', 17). Ἄλλ' ὅμως οὗτοι, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταί, «ἐχάρησαν ἰδόντες τὸν Κύριον» (Ἰωάν. κ', 20), ἐνῶ «ἡ καρδία αὐτῶν καιομένη ἦν» (Λουκ. κδ', 32).

Ἡ δευτέρα μεταβολὴ συνδέεται μετὰ τὸ αἶσθημα τοῦ θάρρους καὶ τῆς δυνάμεως, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησαν οἱ πρῶν ἀδύνατοι καὶ ἀποθεαρρημένοι. Πρὸ τῆς Ἀναστάσεως οἱ Ἀπόστολοι εἶχον ἀπογοητευθῆ καὶ ἀπολέσει τὸ θάρρος των. Ἀλλὰ τώρα ὁ Ἀναστάς Κύριος λέγει πρὸς αὐτοὺς: «Εἰρήνη ὑμῖν, καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς... Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατήτε, κεκράτηνται» (Ἰωάν. κ', 21-23). Ἐπὶ πλέον ὁ Κύριος διαβεβαίωσεν αὐτοὺς: «Ἴδού ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη', 20).

Πάντα ταῦτα ἐξηγοῦν διατὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μετεβλήθησαν ἄρδην ὁ ψυχικὸς κόσμος, αἱ σκέψεις, τὰ σχέδια καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἀποστόλων. Οὗτοι ἦσαν πτωχοὶ χωρικοὶ ἢ τελῶναι καὶ ἰδίως πτωχοὶ ἀλιεῖς, οἵτινες ἔζων στενωῶς

χρῶν εἰς αὐτὰς τὸ βάλαμον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δίδουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ στερεωθοῦν εἰς τὴν πίστιν καὶ νὰ λάβουν ἀγίας ἀποφάσεις. Μετὰ τὰς τοιαύτας ἐπισκέψεις, ἐξ ἄλλου, ὁ ποιμὴν ἀποδεικνύει ἐμπράκτως τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στοργὴν πρὸς τὰ πνευματικὰ του τέκνα, κερδίζων τὴν καρδίαν των. Καί, ἐπὶ πλέον, ἀνταποκρίνεται μετὰ ἀγάπην πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, εἰπόντα: Ἄσθενής ἤμην καὶ ἤλθετε πρὸς με. Διότι, διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην μας κατὰ πρῶτον λόγον ἐκδηλοῦμεν.

συνδεδεμένοι πρὸς τὸ περιβάλλον των. Ἦδη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Διδασκάλου ἐπτά ἐξ αὐτῶν εἶχον ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὴν ἐργασίαν των παρὰ τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ. Βλέπομεν ἐνταῦθα τὸν νόμον τῶν μικρῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἐξόχως δύσκολον τὸ νὰ ἐξέλθουν ἐκ τοῦ στενοῦ κύκλου τῆς ζωῆς καὶ δράσεώς των, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔχουν συνηθίσει καὶ τὸν ὁποῖον ἀγαποῦν, παρὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ὁ κύκλος οὗτος παρουσιάζει. Εἶναι ἄνθρωποι δειλοί, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείπουν τὸν Κύριον καὶ διασκορπίζονται, μόλις ἀντικρῶν τὴν ρωμαϊκὴν σπεῖραν εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ. Προδίδουν, ὡς ὁ Πέτρος, τὸν Διδάσκαλόν των καὶ μάλιστα μεθ' ὄρκου, ἐγκαταλείπουν Αὐτὸν μόνον εἰς τὰ φρικτὰ πάθη Του καὶ κλείονται εἰς τὰς οἰκίας διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Ἄλλ' ὅποια εἶναι ἡ μεταβολὴ των μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀπολύτου βεβαιότητος, ὅτι «ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως»! Οἱ ἀπογοητευμένοι, οἱ ἀποτεθαρρημένοι καὶ διεσπαρμένοι μετεβλήθησαν αἰφνης εἰς τολμηροτάτους καὶ λεοντοθύμους ἄνδρας. Αὐτοὶ οἱ «χωρικοί», οἱ «ἐπαρχιώται», ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ εὐρίσκονται εἰς τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας ἐπαρχίας, χώρας καὶ μεγάλας πόλεις τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ οὐδεὶς τῶν Ἀποστόλων ἀπαντᾷται εἰς τὸν στενὸν κύκλον τῆς ἰδιαιτέρας του Πατρίδος καὶ οὐδεὶς ἀσχολεῖται μὲ τὸ ἐπάγγελμά του. Τί συνετέλεσεν, ὥστε νὰ διασπάσουν τελείως τὸν νόμον τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀποκαταστάσεως εἰς ἓνα τόπον καὶ τῆς συνδέσεως μὲ τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἐπάγγελμα; Τί ὄθησεν αὐτοὺς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἐφ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισαν μόνον ἐπὶ 2½ ἔτη, κατεδικάσθη καὶ ἐθανατώθη ὡς κοινὸς ἐγκληματίας; Ποῖος ἐχάρισεν εἰς τοὺς χωρικοὺς καὶ ἄλιεῖς τούτους τὸ θάρρος τοῦ κηρύττειν, τὴν τόλμην τοῦ συγγράφειν, τὸν ἐξευγενισμόν τῆς ἀγιότητος καὶ τὴν δύναμιν τῆς μετὰ χαρᾶς ὑποδοχῆς τοῦ μαρτυρίου; Πῶς ἐνεδυναμώθησαν εἰς τὸ νὰ περιφρονοῦν τὰ θέληγτρα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ χρήματος καὶ εἰς τὸ νὰ περιέρχονται τὴν Οἰκουμένην, «τεσσαράκοντα παρὰ μίαν» πολλάκις λαμβάνοντες, ραβδίζόμενοι, λιθαζόμενοι, ναυαγοῦντες, «ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἔθνων, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι»; (Β' Κορ. ια', 24-27). Ἡ μεταβολὴ αὕτη εἶναι πρᾶγματι μοναδικὴ ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ. Χωρικοὶ ταξιδεύουν εἰς τὸν κόσμον ὀλόκληρον, χειρῶνακτες γίνονται κήρυκες καὶ

ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δ'. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ
ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΘΕΪΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑΣ *

α) Ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ εὐθὺς ἀμέσως, ὅτι, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, τὸν πρῶτιστον λόγον ἔχει ἡ Ἱεραρχία, ἥτις ὀφείλει νὰ διδῇ τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς πνευματικότητος. Γνωρίζοντες δέ, ὅτι καὶ ἐλαττώματα καὶ ἀδυναμίαι τοῦ Κλήρου μεγαλοποιοῦνται, ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν διαρ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 202 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

συγγραφεῖς, ἄνθρωποι δειλοὶ παρουσιάζονται μὲ ἡρωϊκὸν φρόνημα, ψυχὰ ἀσταθεῖς ἀποκτοῦν σταθερότητα μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου.

Μετὰ θάρρους κηρύττουν: «Ὁ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν... ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν» (Α' Ἰωάν. α', 1-3). Μετὰ θάρρους βροντοφωνεῖ ὁ πρῶην ἀρνητῆς Πέτρος: «Γινώσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι Κύριον καὶ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε» (Πράξ. β', 36). Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης μαζί διεκήρυξαν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου: «Οὐδυνάμεθα ἡμεῖς, ἃ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν» (Πράξ. δ', 20). Αὐτὴ ἡ ἐμπειρία λοιπὸν τῶν Ἀποστόλων ἦτο ἡ κινητήριος δύναμις τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος καὶ ἡ δύναμις τῆς διωκομένης Ἐκκλησίας.

Ἡ πασχαλινὴ βεβαιότης, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ζῆ, διαποτίζει κατ' ἐξοχὴν τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀναστάσεως, ἥτις εἶναι ἡ μόνη πιστὴ θυγάτηρ καὶ κανονικὴ συνέχεια τῆς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ἰδρυθείσης Ἐκκλησίας, ἥτις ἐθεμελιώθη ἐπὶ τοῦ κηρύγματος περὶ τῆς Ἀναστάσεως.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

κῶς κατὰ νοῦν τὸ τοῦ Παύλου: «πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος» (Α' Κορ. στ' 12).

Ἐπιπροσθέτως, δέον τὸ εἰς τὰς Ἰ. Μητροπόλεις συντελουμένον ἔργον εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς νὰ μὴ γίνεται ἐπὶ ζημίᾳ τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας. Πιστεύοντες δέ, ὅτι ὄχι μόνον οἱ πιστοί, ἀλλὰ καὶ οἱ θρησκευτικῶς ἀδιάφοροι ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν των ὄχι μόνον εἰς τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ὀφείλουν οὗτοι νὰ πολιτεύονται καὶ νὰ οἰκοδομοῦν ἐν Κυρίῳ, διὰ νὰ αὐξάνεται ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἀξίως ἐκπροσωποῦντας αὐτήν.

β) Ὑπακοὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ προσπαθήσῃ νὰ πείσῃ τὰς πνευματικὰς μεταξὺ τῶν πιστῶν τῆς δυνάμεις, νὰ τὰς συνενώσῃ, νὰ τὰς ἐλέγξῃ καὶ νὰ τὰς κατευθύνῃ, ἐντάσσουσα εἰς ἑαυτὴν ὅλας τὰς ὀργανώσεις, μεγάλας καὶ μικράς. Δὲν νοεῖται Ἐκκλησία διοικοῦσα καὶ κυρίαρχος νὰ ἐξαρτᾷ τὴν ἱεράν αὐτῆς πορείαν ἀπὸ πειθαρχημένας ἢ ἀπειθαρχήτους ὁμάδας ἢ ἄτομα — «σωτῆρας»! Μόνον ἐν Ἑλλάδι παρατηρεῖται τὸ θλιβερὸν φαινόμενον, ὃ οἰοσδήποτε ἀναρμόδιος νὰ ἐμφανίζῃ ἑαυτὸν ὡς δυνάμενον νὰ διορθώσῃ τὰ κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν κρίσιν του κακῶς ἔχοντα καὶ νὰ γράφῃ ἀνευθύνως, ὅ,τι νομίζει ὀρθόν, ὑποσκάπτων οὕτω, ἴσως ἀθελήτως, τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Μία τοιαύτη κατάστασις ἀσκεῖ καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν μὲ ἀποτέλεσμα τὸ πολὺ κοινὸν νὰ διάκειται δυσμενῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Θὰ ὑπενθύμιζον εἰς τὰ σεβαστὰ πρόσωπα τοῦ Συνεδρίου τὸ τοῦ Παύλου: «πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω» (Α' Κορινθ. ιδ' 26), καὶ ἐκεῖνον τὸ περίπυστον: «εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε» (Γαλ. ε' 15).

γ) Ὁ πιετισμὸς.

Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ μεριμνήσῃ δι' ἓνα νέον τύπον χριστιανικῆς καὶ θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεότητος. Ἡ καλλιέργεια μιᾶς νέας μορφῆς πιετισμοῦ εἰς τὰ σημερινὰ Κατηχητικὰ δὲν προσφέρει τοὺς πνευματικούς καρπούς, οἱ ὅποιοι ἀνεμόνοντο. Κατὰ τὸ παρελθὸν προσέφερε πολλὰ διὰ τὴν χριστιανικὴν μόρφωσιν τῆς σπουδάζουσας νεολαίας, ἀλλὰ σήμερον, ἐκτὸς ἐνὸς εὐσεβισμοῦ χωρὶς ρίζας καὶ αἰσθηματισμοῦ περὶ τὰ θρησκευ-

τικά, στερεΐται ἡ νεολαία τῆς δυνατότητος νὰ ἐμπεδώσῃ θεμελιωμένην εὐσέβειαν καὶ πίστιν ἔλλογον.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀνεπαρκειᾶς ταύτης εἶναι μετὰ τὸ γυμνάσιον καὶ τὸ στρατιωτικὸν νὰ ὑποπίπτουν οἱ νέοι εἰς τὴν τάξιν τῶν βαθμηδὸν ψυχραينوμένων καὶ ἀπομακρυνομένων ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Π ε π α ι δ ε υ μ ἔ ν ο ς Κ λ ῆ ρ ο ς.

Ἡ Ἐκκλησία διὰ νὰ δύναται νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ πολυσχιδὲς ἔργον τῆς ἐν τῇ σημερινῇ κοινωνίᾳ, ἣτις ἔχει ἐπηυξημένας ἀπαιτήσεις, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξασφαλίσῃ πεπαιδευμένον κλῆρον. Δυστυχῶς ὅμως, αἱ ἐκκλήσεις ταύτης, αἱ τόσον θερμαὶ καὶ πειστικάι, δὲν εὗρον τὴν προσδοκωμένην ἀπήχησιν.

Νομίζω δέ, ὅτι ὅλοι γνωρίζομεν τοὺς λόγους. Ἡ ἰδική μας γενεὰ προσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερωσύνην καὶ περιεβλήθη τὸ τετιμημένον ράσον εὐχαρίστως. Ἡ νέα γενεὰ ὅμως, θέλει Ἱερωσύνην μὲ «ἀνεσιν δεσμῶν», ὅχι μὲ τόσους περιορισμούς, ὅχι μὲ τόσας ἀπαγορεύσεις εἰς τὰς ἀδιαβλήτους κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις. Ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν σημερινὴν τῆς μορφήν ἐν παντί, τότε δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξέυρῃ τοὺς καταλλήλους μορφωμένους νέους, οἱ ὅποιοι ζητοῦν μαζὶ μὲ τὴν Ἱερωσύνην καὶ ὠρισμένα συγγνωστὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Οἱ πάσης φύσεως περιορισμοὶ δημιουργοῦν ἀπροθυμίαν, ἣτις ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὰς συγχρόνους τάσεις τῆς ἐλευθέρως καὶ τῆς ἀνέτου ζωῆς. Ἐπειδὴ δὲ πρωτεύει ἡ προσέλευσις νέων πεπαιδευμένων εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, τὸ κέλυφος ἂν δὲν θραυσθῇ, τὸν καρπὸν, ποὺ περικλείει, δὲν δυνάμεθα νὰ γευθῶμεν. Τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς Ἐκκλησίας τὴν βλέπομεν ὡς ἀναγκαίαν, ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένην.

ε) Σ υ γ χ ρ ο ν ι σ μ ὸ ς τ οῦ κ η ρ ὺ γ μ α τ ο ς.

Τὸ κήρυγμα, σήμερον, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπον, πρέπει νὰ εἶναι συγχρονισμένον καὶ προσηρμοσμένον εἰς τὰ ἐνδιαφέροντα, εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἀναζητήσεις, εἰς τὰ ἐρωτήματα καὶ ποικίλα προβλήματα, εἰς τὴν σύγχρονον σκέψιν καὶ εἰς τὰς προκλήσεις κατὰ τῆς πίστεως. Χρειάζεται ὑπὸ νέον πνεῦμα νὰ ἐρμηνεύεται ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

Καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἠρμηνεύετο συμφῶνως πρὸς τὴν νοοτροπίαν τῆς ἐποχῆς. Ὁ πιστὸς ἦ καὶ ὁ μὴ πιστὸς ἀναμένει νέαν ἐρμηνείαν τῶν περὶ Θεοῦ ἀληθειῶν καὶ ἀπάντησιν

εις τὰ σημερινὰ προβλήματα, πού περισφίγγουν ἀνηλεῶς τὴν ψυχὴν του.

Ἐπισημαστικῶς παρατήρησεν ὁ Pierre L' Ermite, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκπαλαι τρώγουσι τὰς αὐτὰς τροφὰς βασιτικῶς. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀλλάζει, δὲν εἶναι ἡ τροφή, ἀλλὰ ὁ νέος τρόπος τῆς παρασκευῆς καὶ ἡ νέα μορφή παραθέσεως τοῦ φαγητοῦ.

Ὁ δὲ Ὀλιβιὲ Κλεμὰν λέγει: «εἶναι πασιφανές, ὅτι δὲν δύνανται πλέον νὰ ἐφαρμόζονται ἀδιακρίτως αἱ μέθοδοι τοῦ παρελθόντος εἰς τὸν ἄνθρωπον τῶν μεγάλων πόλεων καὶ τοῦ τεχνοκρατικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν «ντοπαρισμένον», τὸν νευρικῶς διεγερμένον καὶ ἐκνευρισμένον, ἀπὸ μίαν ἀφάνταστον ποικιλίαν εἰκόνων καὶ θορύβων, τὸν ἐξηγητὴν, ἀποδυναμωμένον, ἀπονευρωμένον· τὸν ἄνθρωπον πού ὑποφέρει ὄχι τόσο ἐξ ἀπωθήσεων, ὅσον ἀπὸ ἔλλειψιν ἐνότητος ἀπὸ μίαν διαρκῆ ἀνησυχίαν»⁴.

Θὰ ἦτο καλόν, μέχρις οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν ιδεώδη λύσιν διὰ τὰς ἡμέρας μας, νὰ ἐπιλεγοῦν ὀλίγοι ἱεροκήρυκες μὲ εὐρεῖαν κατάρτισιν, οἵτινες θὰ ὠμίλουσι εἰς ὠρισμένους κεντρικοὺς ναοὺς τῶν μεγαλοπόλεων εἰς ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούῃ τοιαύτας ὁμιλίαις ἀνωτέρας πνοῆς, μὲ κάπως ἐπιστημονικὴν ὑφήν. Καὶ θὰ ἤξιζε τὸν κόπον νὰ συνέλθῃ τὸ προσεχὲς Ἐ' Συνέδριον Ἱεροκηρύκων μὲ θέμα τὸ σύγχρονον κήρυγμα, διὰ νὰ ἐξετασθοῦν λεπτομερῶς αἱ δυσκολίαι, ἡ δομὴ καὶ τὸ περιεχόμενον ἐν γένει τούτου.

στ) Προσοχὴ εἰς τὴν νεότητα.

Ἡ Ἐκκλησία διὰ νὰ προσελκύσῃ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος, ἦτοι τὴν νεότητα, πρέπει νὰ καθιερώσῃ τακτικὰς—οὐχὶ ἐκτάκτους—εἰδικὰς λειτουργίας, μὲ χορωδίας ἀπὸ νέους, μὲ σεμνοπρεπεῖς ἱερεῖς καὶ μὲ ὁμιλητὰς ἐπιλεγόμενους ἐκ τῶν ἀρίστων. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναθερμάνωμεν τὴν νεότητα καὶ νὰ βοηθήσωμεν τὴν ἀδιάφθορον εἰσέτι μερίδα τῶν νέων καὶ τῶν νεανίδων μας, διὰ νὰ ἐπανεύρουν, ὅσοι ἀπώλεσαν τὴν πίστιν των, ἢ νὰ τὴν τονώσουν.

Οἱ νέοι ἀπομακρύνονται τῆς Ἐκκλησίας, διότι θεωροῦν αὐτὴν ἀπόκοσμον καὶ κινουμένην ἐκτὸς τῆς συγχρόνου πραγματικότητος. Τὴν θεωροῦν ὡς αὐστηρὸν καὶ ἄτεκτον θεσμόν ἄνευ συγκαταβάσεως παρὰ ὡς στοργικὴν μητέρα ἐναγκαλιζομένην μετὰ τρυφερότητος τὰ τέκνα της. Τὸ «μ ἢ ἄ ψ η μ η δ ἔ γ ε ὑ σ η μ η δ ἔ θ ἰ γ η ς» (Κολ. β' 21), ἀπὸ αἰρετικὰς ἀντιλήψεις διαδοθείσας

4. Περ. «Σύνορον» 1965, ἀρ. 35, σ. 11 κ. ἑ.

ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

«Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ρύσεται
ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;»

(Ρωμ. ζ' 24)

1. Τὸ σαρκικὸν φρόνημα ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν θάνατον.

Σκοπὸς καὶ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ ἁγιασμὸς τῶν μελῶν αὐτῆς διὰ τῆς μεταδόσεως τῆς θείας Χάριτος, τῆς ὁποίας αὕτη τυγχάνει φορεὺς καὶ ταμειοῦχος. Ὁ σκοπὸς οὖτος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν συσταθέντων μυστηρίων ἀφ' ἑνὸς καὶ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγωγῆς τῶν πιστῶν ἀφ' ἑτέρου. Διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της ἁγιαστικῶν καὶ ἄλλων μέσων, ἡ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει τὴν κάθαρσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ παντὸς χοϊκοῦ στοιχείου καὶ ἐπηρεασμοῦ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος. Ἡ προσπάθεια αὕτη εὐοδοῦται, καθ' ὃν λόγον τὸ σῶμα ὑποχωρεῖ καὶ παρέχει ἕδαφος εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ πνεύματος. Διότι, ὅσον ὁ ἔξω ἄνθρωπος φθίρεται καὶ ἐξασθενεῖ ὡς δύναμις, τόσον ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται καὶ μεταβάλλεται εἰς θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ, εἰς κατοικητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ τότε τὸ χοϊκὸν ἐξαυλοῦται καὶ ἀπὸ σῶμα θανάτου εἰς οἰκοδομὴν ζωηφόρον μετατρέπεται.

Ἀλλὰ διὰ νὰ κατανηκηθῇ καὶ καταργηθῇ τὸ σῶμα τοῦ θανάτου, τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον οὔτε τοῦ παντός, οὔτε τοῦ θέλοντος, οὔτε τοῦ τρέχοντος. Βεβαίως ἡ ἀνθρωπίνη βούλησις πρέπει ἐν ὅλῃ της τῇ δυνάμει νὰ πράξῃ τὸ καθ' ἑαυτήν. Ἄνευ ὅμως τῆς θείας Χάριτος, ἡ ἠθικὴ τελείωσις τοῦ ἀνθρώπου καθίσταται ἀνεφικτός. Καὶ διὰ νὰ ἀξιοθῶμεν τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς δικαιοσεως, δέον νὰ ἐνστερνισθῶμεν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον Ἐκείνου, καθηλώνοντες τὸ σῶμα τοῦ θανάτου διὰ τῶν ἡλίων τοῦ τιμίου σταυροῦ αὐτοῦ. Νὰ συσταυρωθῶμεν

πλάνης τῶν Καθαρῶν, ἡ Ἐκκλησία τὰς κατεδίκασε. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ὁ ἐν κόσμῳ ἀσκητισμὸς, ἄλλη ἡ μορφή τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ διαβιώσεως τῶν πιστῶν. Ἀπομένει ἐμπράκτως νὰ πείσωμεν τοὺς νέους, ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ κύριον γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

μετὰ τοῦ Ἐσταυρωμένου. Νὰ νεκρώσωμεν τὰ παρειμένα ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν «σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Γαλ. στ' 24) καὶ νὰ συμμορφωθῶμεν ἀπολύτως πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, θανατοῦντες τὴν ἁμαρτίαν. Τότε μόνον θὰ συμβασιλεύσωμεν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν καὶ συμπάθωμεν μετ' αὐτοῦ.

Οὐδεὶς δύναται ν' ἀποφύγῃ τὸν αἰώνιον θάνατον, ἐὰν δὲν περιβληθῇ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, ἐὰν δὲν ὑποστῇ τὸ σῶμα αὐτοῦ τὰ παθήματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μία ἄπειρος ἀγάπη γεννᾷ καὶ μία ἀσύλληπτος εἰς ἕκτασιν καὶ βάθος αὐταπάρησις ἐπιβάλλει. Κανεὶς δὲν φθάνει εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ Γολγοθᾶ, ἂν δὲν διέλθῃ τὰ στάδια τῆς ταπεινώσεως, τῆς ἀνεξικακίας, τῆς περιφρονήσεως, τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τοῦ πόνου. Αὕτῃ εἶναι ἡ πρὸς τὰ ἄνω πορεία, τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ διανύσῃ πᾶς χριστιανὸς διὰ νὰ εἶναι ἄξιος τοῦ ὀνόματός του, ὥστε νὰ μὴ παραμείνῃ ἀπλῶς «κλητὸς», ἀλλὰ νὰ καταστῇ καὶ «ἐκλεκτὸς» καὶ συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ. Διότι, τί ὠφελεῖ νὰ εἴμεθα προσκεκλημένοι εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μὴ φροντίζωμεν νὰ ἐτοιμάσωμεν τὸ κατάλληλον ἔνδυμα διὰ τὴν εἰσοδὸν μας εἰς τὸν νυμφῶνα τοῦ Χριστοῦ; Οἱ κλητοὶ εἶναι πολλοί, ἀλλ' οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ εἶναι ὀλιγοί. Διότι οἱ περισσότεροι, ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, ἀπέκρουσαν τὴν κλήσιν. Εἶχον νὰ θεωραπέσουν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παρουσίας των προβλήματα σχετιζόμενα μὲ τὰς ἀξιώσεις τοῦ κόσμου καὶ δὲν εἶχον καιρὸν νὰ σκεφθοῦν διὰ τὴν μετέπειτα ζωὴν.

Οἱ φρονοῦντες ὅμως τὰ ἐπίγεια εἶναι ἔχθροὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τούτων τὸ τέλος ἡ ἀπώλεια, ὁ θάνατος. Οἱ τοῦ Χριστοῦ διώκται ἔλαβον διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὴν ἔνδικον μισθαποδοσίαν των. Κακῆν κακῶς ἀπώλοντο. Ἐν σαρκὶ ζῶντες καὶ ἐν σαρκὶ περιπατοῦντες ἠρνήθησαν τὸν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θυσιασθέντα ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, τὸν γενόμενον ὑπὲρ ἡμῶν κατάρρα, ὅπως λυτρώσῃται τοὺς πάντας ἐκ τοῦ θανάτου τῆς φθορᾶς, καὶ καθήλωσαντα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ σῶμα τοῦ θανάτου. Αὐτοί, ἀγνωοῦντες τὸν νόμον τῆς ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐγένοντο ὑπήκοοι τοῦ νόμου τοῦ θανάτου, τὰς διατάξεις τοῦ ὁποίου ἐθέσπισεν ἡ σὰρξ καὶ τὸ αἷμα. Ἐντεῦθεν αἱ ἐπιθυμίαι, οἱ πονηροὶ λογισμοί, ἡ πλεονεξία, οἱ ἐγωῖσμοί, αἱ ἀκαθαρσίαι. Αἰχμάλωτοι τοῦ νόμου τούτου οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουν μὲ πλοῖα περιφερόμενα ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ κλυδωνιζόμενα ὑπὸ τῶν κυμάτων. Εἶναι, ὡς εὐστόχως χαρακτηρίζει τοὺς τοιοῦτους ὁ ἅγιος Πέτρος, «πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνας τετήρηται. Ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὄντως ἀποφυγόντας

Ποιμαντικά Θέματα

**Ο ΑΝΘΡΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ
ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ**

Β'.

Ἐπιθυμῶν, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἴχνη τῆς ποιμαντικῆς δραστηριότητος τοῦ Κυρίου, ὀφείλει νὰ κατέχῃ τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν τοῦ ἀνθρωποκεντρικοῦ του προσανατολισμοῦ, ἥτοι τὴν *κ α τ α ν ὀ η σ ι ν* τοῦ ἐσωτερικοῦ δράματος τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ὑπενουμίζει τὴν βασικὴν αὐτὴν προϋπόθεσιν εἰς τὸν ποιμένα, ὅταν γράφῃ· «Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας» (4,15).

Ὁ Κύριος συναναστρέφετο μὲ πολλὴν ἄνεσιν τοὺς ἁμαρτωλοὺς, διότι, σὺν τοῖς ἄλλοις, κατενόει εἰς πλήρες μέτρον τὸ ἐσωτερικὸν δράμα τῆς ἁμαρτίας. Ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ἁμαρτία παραλύει τὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ νοθεύει διαβρωτικῶς τὸν συναισθηματικὸν του κόσμον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἀνθρώπος πολλακίς δὲν πράττει αὐτὸ ποῦ θέλει, ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἐπιθυμεῖ (Ρωμ. 7, 15-17). Εἶναι δυσκίνητος πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ ὅταν εὐρίσκεται πρὸ ὑψηλῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν στόχων, καταλαμβάνεται ὑπὸ ραθυμίας καὶ κυριεύεται ὑπὸ ἀδιαφορίας.

Ἡ κατανόησις τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ ἀποτελῇ παράγοντα προσδιοριστικὸν τοῦ συγκεκριμένου πρακτικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ ποιμένου εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν οὗτος θὰ ἐπεδίωκε νὰ μιμηθῇ, ὡς ἀνωτέρω, τὸν Κύριον. Ἡ κατανόησις τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς φέρει τὸν ποιμένα ἐγγύτερον εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ ποιμαινομένου καὶ καθορίζει ἀναλόγως τὸ διάγραμμα τῆς λυτρωτικῆς του δραστηριότητος· τοῦ ἐξασφαλίζει πράγματι τὸν εὐστοχὸν ἀνθρωποκεντρικὸν του προσανατολισμόν.

τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους» (Β' Πέτρ. β' 17-18). Εἶναι ὄντως δυστυχεῖς καὶ ταλαίπωροι, ὅσοι ἀπέβαλον τὴν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος καί, ἀντὶ τοῦ θώρακος τῆς πίστεως, ἐνεδύθησαν ὅπλα σαρκικά, ὀδηγοῦντα εἰς πτώσιν καὶ οὐχὶ εἰς ἀνόρθωσιν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Μόνον ἐκεῖνος ὁ ποιμὴν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ποιμαινομένου, ὁ ὁποῖος προηγουμένως κατανοεῖ αὐτὸν καὶ σ υ μ β ι ο ῖ μετ' αὐτοῦ τὰ προσωπικά του προβλήματα. Διότι ἄλλωστε μόνῃ ἢ ψυχρὰ ἢ θεωρητικὴ κατανόησις εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἐφ' ὅσον ἐλλείπει ἡ ὑπαρξιακὴ ἐμπειρία τοῦ προσωπικοῦ προβληματισμοῦ τοῦ ποιμαινομένου. Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθῶν οὐδέποτε θὰ ἀνεδεικνύετο, ὡς ποιμὴν, ὁ «πρῶτος μετὰ τὸν ἕνα», ἐὰν πράγματι δὲν συμμετεῖχεν εἰς τὴν ἐμπειρίαν αὐτὴν, συμφώνως πρὸς τὴν ρητὴν διαβεβαίωσιν, τὴν ὁποίαν παρέχει, γράφων πρὸς Κορινθίους· «τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ τυροῦμαι;» (Β' Κορινθ. 11, 29). Χωρὶς τὸ προσωπικὸν αὐτὸ καὶ ἐνδόμυχον τύρωμα, ὁ ποιμὴν δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τὸν ποιμαινόμενον καὶ χωρὶς τὴν κατανόησιν αὐτὴν δὲν δύναται νὰ ποιμάνῃ αὐτὸν ἐπιτυχῶς, τ.ἔ. θεοφιλῶς!

Ὁ ἀνθρωποκεντρικὸς ἐπομένως χαρακτήρ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου δὲν εἶναι πρωτίστως προῖον τῆς εὐ μ ε θ ὁ ο υ δραστηριότητος τοῦ ποιμένου, ἀλλὰ γνώρισμα τῆς πυρωμένης μεθεξέως του εἰς τὸ βάθος τοῦ προσωπικοῦ προβληματισμοῦ τοῦ ποιμαινομένου. Καὶ ἐνταῦθα προσφέρεται μία ἀκόμη εὐκαιρία διαπιστώσεως τοῦ βάθους καὶ τοῦ πλάτους τῆς ποιμαντικῆς κλήσεως τοῦ ἱερέως. Οὗτος δὲν καλεῖται νὰ ποιμάνῃ τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου ἐξ ἀποστάσεως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει θεωρητικῶν μόνον ἀρχῶν τῆς ποιμαντικῆς τέχνης. Πρὶν ἀπ' ὅλα καλεῖται νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καί, ὡς ἔπραξεν ὁ Κύριος, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀδυναμίαν αὐτὴν ὡς προσωπικὴν του ἐμπειρίαν καὶ μάλιστα ὡς ἰδικὴν του ποιμαντικὴν περιουσίαν.

Κατὰ τὸν μεγάλοπνοον εὐαγγελιστὴν τῆς Π.Δ., τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀτὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρεται καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει. Αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν... ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος... διὰ τοῦτο κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκύλα, ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἢ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη· καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη» (53,4-12). Ὁ ποιμὴν καλεῖται νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τῶν αἱματωμένων τούτων ἰχνῶν τοῦ Μεγάλου Ἀρχιεπίσκοπου Χριστοῦ, «Ὅστις ὠλοκλήρωσε τὸ ἔργον τῆς συμμετοχῆς Του εἰς τὸ δρᾶμα τῆς ἁμαρτίας ὡς «ἐσφαγμένον ἀρνίον».

Πράγματι, ὁ ποιμὴν μόνον ἀφοῦ ἀναλάβῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του τὰς ἁμαρτίας τοῦ ποιμνίου καὶ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν θάνατον τοῦ ὑπαρξιακοῦ προβληματισμοῦ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώ-

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ*

δ) Τὰ πρῶτα μέτρα ἐναντίον τῶν ἀνδρικῶν μονῶν.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ συνεκροτήθη μὲ διάταγμα τοῦ βασιλέως Ὀθωνος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 Ἰουλίου/6 Αὐγούστου 1833²⁷, ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά της κατενόησε πόσον εἶχεν ὑποδουλωθῆ στὴν Πολιτεία. Τὸ διάταγμα ποὺ εἶχεν ἐκδοθῆ, προβλέποντας τὰ τῶν ἐργασιῶν της, ἦταν μιὰ τρανὴ ἀπόδειξις τῶν πολιτικοκρατικῶν τάσεων τῆς Ἀντιβασιλείας, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖον ἡ Σύνοδος, καίτοι «πληγεῖσα τὴν καρδίαν βαθέως, ὑπέκλινεν ὅμως τὴν κεφαλὴν»²⁸. Ἐν τούτοις, ὅταν τὸ Ὑπουργεῖον τῆς ἔστειλε τὴν Ἐκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς ζητώντας τὴν γνώμην της «περὶ ἐν ἑκαστον τῶν ἐνδιαλαμβανομένων»²⁹, ἐκεῖνη ἠθέλησε νὰ διαμαρτυρηθῆ εὐπρε-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 224 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

27. Ἡ ὀρκωμοσία τῶν μελῶν της ἐγίνε στὰ Ἀνάκτορα στὶς 27 Ἰουλίου 1833, ποὺ ἐθεωρήθη «ἡμέρα ἐνδοξος εἰς τὰ χρονικά τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἐπειτα ἤρχισαν οἱ συνεδριάσεις καθ' ἡμέραν. Ἴδου πῶς περιγράφει τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριῶν ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος: «Θάλαμος εὐρύχωρος, τὸ Συνοδικόν. Καὶ τράπεζα ἐν μέσῳ ὠσειδῆς, ἐφ' ἣ καὶ καλαμάριον πρὸς ὑπογραφάς, γύρωθεν δὲ θρανία, καὶ τὸ τοῦ Προέδρου ὑψηλότερον προκαθημένον. Τοῦτου δὲ δεξιόθεν μὲν συνεδριάζουσιν οἱ Δ. Ἀρχιερεῖς, ἀριστερόθεν δὲ ὁ Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας καὶ ὁ Α' τῆς Συνόδου Γραμματεὺς, Ἐκόσμου δὲ τὸν θάλαμον καὶ εἰκόνες ἄνωθεν μὲν τοῦ Προέδρου, ἢ τοῦ Βασιλέως ἀντικρὺ δὲ ἢ τοῦ προέδρου τῆς Ἀντιβασιλείας (ὕστερον δὲ ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ Κυουρίας ἐτέθη ἢ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ πρὸς ἀνατολάς, ἀντικρὺ ἢ τοῦ Βασιλέως), ἐν Κων. Οἰκονόμου, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 186-187.

28. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 200.

29. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 201.

που, θὰ δυνηθῆ νὰ συναναστηθῆ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ἐπιτελῶν οὕτω θεοφιλῶς τὸ λυτρωτικόν του ἔργον. Ἡ τοιαύτη ἀσκησις τῆς ἀποστολῆς του ἐπικυρώνει ἐξ ἄλλου πανηγυρικῶς τὸν αὐθεντικὸν ἀνθρωποκεντρικὸν του προσανατολισμόν, ὁ ὅποῖος, ὡς τοιοῦτος, εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ἐπιτυχοῦς πραγματώσεως τοῦ ὑψηλοῦ στόχου τοῦ ποιμαντικῆς ἔργου, τ.ἔ. τοῦ «καθ' ὁμοίωσιν»!

I.K.

πῶς, ἀλλὰ τὸ Ὑπουργεῖον «ἐθυμώθη λίαν», διὰ «τὴν ἀνακριτικὴν καὶ ἀντιρρητικὴν θέσιν ὡς πρὸς τὰ ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ ὑπάρχοντα ἤδη βασιλικά Διατάγματα», ἢ ὅποια «ἦτον ἐπέκεινα τῶν προσδοκιῶν»³⁰ τῆς Πολιτείας. Ἡ ἐπίπληξις αὐτῆ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἐκφοβίσῃ τὴν Σύνοδον, πού ἔσπευσε τότε «ἀγωνιώσα καὶ μετανοοῦσα καὶ τινὰς πρὸς ἀθώωσιν προβάλλουσα δειλὰς δικαιολογίας»³¹ νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις καὶ ὁμολογίαν «πίστεως, εὐπειθείας καὶ ἀφοσιώσεως» εἰς τὸν θρόνον³², βεβαιώνουσα συνάμα τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματειῶν ὅτι «ἂν ἐπρόσκρουσαν τὰ μέλη τῆς Συνόδου ἀκουσίας καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, τοῦτο προῆλθεν, ὡς εἴρηται, ἀπὸ εὐσύγνωστον ἔλλειψιν τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα τριβῆς, καὶ ὅτι οὐδ' ἐφαντάσθησάν ποτε νὰ ἀντικρούσωσιν ὑψηλὰ Βασιλικά Διατάγματα, εἰς τὰ ὅποια εἶναι καὶ θέλουν εἶναι εὐπειθέστατα, ἔχοντα μὲν ἐντελεῖ ἔμπιστοσύνην εἰς τοὺς ἀγαθοποιούς καὶ ἀδόλους σκοποὺς τῆς Σ. Κυβερνήσεως»³³.

Κάτω ἀπὸ ἓνα τέτοιο κλίμα εὐρισκομένη ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, μεταξὺ τῶν ἄλλων διετύπωσε τὴν γνώμην της πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Μὲ ἐγγραφὸν της ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 Αὐγούστου 1833 ἐπρότεινε σχετικὰ τὰ ἑξῆς: α) Ὅλα τὰ ἔρημα μοναστήρια, ὅσα δηλαδὴ δὲν εἶχον κανένα μοναχόν, — καὶ τέτοια ἦσαν 116 ἢ 110 — νὰ ὑπαχθοῦν «ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. καὶ περὶ αὐτῶν αὕτη (νὰ) δύναται νὰ διατάξῃ ὅ,τι κρίνει συμφερότερον»³⁴, β) ἄλλα 119 μοναστήρια, πού εἶχον μοναχοὺς, νὰ ὑπαχθοῦν καὶ αὐτὰ «εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.Μ. «λαμβανόντων τῶν ἐν αὐτοῖς μοναζόντων τ' ἀναγκαῖα ἀπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου»³⁵ καὶ γ) τὰ ὑπόλοιπα 226 μοναστήρια νὰ πληρῶνουν φόρον. Ἔτσι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπρότεινε μέτρα ἀντικανονικὰ καὶ παράνομα, πού ἀντὶ νὰ βοηθοῦν εἰς τὴν ἀνάπτωσιν τοῦ μοναχικοῦ βίου, ἐπρόκειτο νὰ ὀδηγήσουν εἰς τὴν διάλυσίν του. Μὲ πολλὴ θλίψις ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος παρατηρεῖ πῶς, ἐνῶ ἡ Σύνοδος τις προτάσεις της αὐτῆς τις ἔκανε — ὅπως ἰσχυρίζετο — «σκεπτομένη κατὰ βάθος», ἐν τούτοις «κατὰ βαθεῖαν σκέψιν παρέβη θείους κανόνας καὶ καθυπέταξεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον Κυριαρχίαν τῆς Κυβερνήσεως τὰ Θεῷ εἰσάπαξ ἀφιερωθέν-

30. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 206.

31. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 209.

32. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 209.

33. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 211.

34. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 232.

35. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 232.

τα μοναστήρια, τὰ τε μοναχῶν ἔρημα καὶ τὰ ἔχοντα μοναχοὺς³⁶. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι τὸ ὅλον κλῆμα, κάτω ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐσκέφθη καὶ ἀπεφάσισεν ἡ Σύνοδος, ἦτο δυσμενὲς δι' αὐτὴν καὶ πιστικόν, ὅμως τέτοιου εἶδους ἀποφάσεις πρέπει νὰ ἀντικρῦζουν μὲ θάρρος τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἱστορία, διότι γίνονται πρό-
ξενοὶ μεγάλης φθορᾶς σὲ θεσμοὺς ἱεροῦς.

Ὅπως καὶ νὰ ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ ἀλήθεια εἶναι μία. Πῶς ἡ Ἐκκλησία μόνη ἔδωσε στὴν Πολιτεία τὰ ὄπλα γιὰ νὰ τὴν πο-
λεμήσῃ. Καὶ τὰ ὄπλα αὐτὰ τὰ ἐχρησιμοποίησε καταλλήλως ἡ
Πολιτεία γιὰ νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ποῦ ἠθέλε ἢ ἐκεῖνο ποῦ ἐθεώρει
ὀρθόν. Ἔτσι ἐδημοσιεῦθη εἰς τὶς 25 Σεπτεμβρίου 1833 Β.Δ.
τῆς Ἀντιβασιλείας, μὲ τὸ ὅποιον, ὅπως θὰ δοῦμε, προχωροῦσε
πολὺ πέρα τῶν προτάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ Πολιτεία
ξεκινῶντας ἀπὸ τὴν Σύνοδο περνοῦσε τώρα στὸν χῶρο μιᾶς ἀντι-
εκκλησιαστικῆς καὶ κυρίως ἀντιμοναστικῆς πολιτικῆς, μὲ ἐπι-
κάλυμμα τὴν γνώμη τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ σὰν ἐπίκεντρο αὐτῆς
τῆς τῆς πολιτικῆς ἔθετε τὴν οὐσιαστικὴν δήμεσι τῆς μοναστη-
ριακῆς περιουσίας καὶ τὴ διάλυσι τῶν μονῶν.

Μὲ τὸ Διάταγμα ποῦ ἀνεφέραμε, ἐλαμβάνοντο τὰ ἐξῆς
μέτρα: α) Ὅλα τὰ μοναστήρια ποῦ δὲν εἶχαν κανένα μοναχόν,
ὡς καὶ ἐκεῖνα ποῦ εἶχαν ἀριθμὸν μοναχῶν κάτω τῶν 6, ἐκλείον-
το, τὴν δὲ κτηματικὴν τῶν περιουσιᾶν θὰ διεχειρίζοντο ἐφεξῆς
οἱ Γενικοὶ Ἐφοροὶ τοῦ Κράτους «εἰς λογαριασμὸν τοῦ δημο-
σίου» πρὸς βελτίωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Παιδείας.
β) Οἱ μοναχοὶ τῶν κλειομένων μονῶν θὰ ἔπρεπε νὰ δηλώσουν
εἰς ποῖαν ἐκ τῶν ἄλλων διατηρουμένων μονῶν ἐπιθυμοῦσαν νὰ
ἐγκαταβιώσουν. Μάλιστα τὸ Ὑπουργεῖον ἀνελάμβανε τὴν ὑπο-
χρέωσιν νὰ ἐνεργήσῃ «ὄσον ἐνεστι τάχιον καὶ καταλλήλοτερον
τὴν ποθουμένην ἐνὸς ἐκάστου μετάθεσιν». γ) Ὅλων αὐτῶν τῶν
διαλυομένων μοναστηρίων τὰ κτήματα ἔπρεπε νὰ ἐκμισθωθοῦν,
μερίμνη τῶν Νομαρχῶν, ἐνῶ ἐπετρέπετο εἰς ὀρισμένας περι-
πτώσεις νὰ προτιμηθοῦν ὡς μισθωτοὶ οἱ ὀλίγοι μοναχοὶ αὐτῶν.
δ) Ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ διατηρούμενα μοναστήρια, ἔπρεπε νὰ πλη-
ρώνουν εἰς τὸ Κράτος φόρον 10% ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν.

Ὅπως βλέπομεν ἡ Πολιτεία ξεπέρασε τὰ ὄρια ποῦ ἔθεσε
ἡ Σύνοδος. Τὸ ὄριον τῶν 6 μοναχῶν δὲν τὸ εἶχε προτείνει ἡ Σύ-
νοδος, οὔτε τὴν ἀνάθεσιν τῶν πάντων εἰς τοὺς Νομάρχας, ἐπὶ
ἀγνοήσῃ τῶν Ἐπισκόπων. Μολαταῦτα ἡ πολιτειοκρατικὴ χεὶρ
ἐπέπιπτεν ἤδη βαρεῖα καὶ ἀνοικτίρμων ἐπὶ τῶν μονῶν, χωρὶς ἡ
Ἱερά Σύνοδος νὰ διαθέτῃ οὔτε τὸ σθένος οὔτε τὴν πυγμὴν δι-

36. ἐνθ' ἄνωτ. σ. 233.

ἀντίδρασιν. Ἔτσι στὶς 19 Δεκεμβρίου 1833 τὸ Ὑπουργεῖον ἔστειλε στὴν Ἱερὰ Σύνοδο διαταγή, πού προέβλεπε τὴν ἄμεσο ἐκτέλεσι τοῦ Β.Δ./τός καὶ παρείχε λεπτομερεῖς πρὸς τοῦτο ὁδηγίες. Μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸ Ὑπουργεῖο καθίστα γνωστὸν ὅτι διετάχθησαν ἤδη οἱ Νομάρχαι νὰ ἐκθέσουν εἰς δημοπρασίαν τὰ μοναστηριακὰ κτήματα. Παραλλήλως δι-ετάσσετο ἡ παράδοσις τῶν ἱερῶν σκευῶν, βιβλίων καὶ κειμη-λίων τῶν διαλυομένων μοναστηρίων εἰς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκο-πον, καθὼς καὶ τῶν κλειδιῶν, ὥστε νὰ ἀναθέσῃ (οὗτος) τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερῶν ναῶν εἰς ὁποῖον τῶν πλησιεστέ-ρων ἐφημερίων ἐγκρίνη, ὑποχρεούμενον νὰ ἱεουργῇ ἐν αὐτῷ ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς καὶ νὰ φροντίζη περὶ τῆς εὐ-κοσμίας καὶ τῆς καθαριότητος τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, καρ-πούμενος καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ πρόσοδον ἢ μισθοδοτούμενος ἀνα-λόγως παρὰ τοῦ Νομαρχείου κατὰ λειτουργίαν»³⁷. Ἀκόμη ἡ διαταγή διεσάφει ὅτι οἱ νεώτεροι τῶν 25 ἐτῶν μοναχοὶ δὲν θεω-ροῦνται μοναχοὶ καὶ δὲν δικαιοῦνται νὰ μονάζουν, οὔτε νὰ πα-ραμένουν ἐντὸς τῶν μονῶν, οὔτε νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναζόντων. Μὲ αὐτὸ κατεφέρετο καίριον πλῆγμα κατὰ τῶν μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων, ἀφοῦ οἱ ἀρμόδιοι κρατικοὶ ὑπάλληλοι δὲν ἔκαναν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐρευνοῦν μὲ σχολασ-τικότητα τὴν ἡλικία τῶν μοναχῶν, μὲ σκοπὸν νὰ ἀποκλείσουν τῆς μοναχικῆς ιδιότητος ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους, ὥστε νὰ εὐρεθοῦν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα μοναστήρια μὲ μο-ναχοὺς κάτω τῶν 6 διὰ νὰ διαλυθοῦν. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὁ Οἰκονόμος: «Καὶ ἤδη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ νέου ἔτους (1834) ἤρξατο τὸ δρᾶμα τὸ τῶν Μοναστηρίων. Πολλὴ δὲ καὶ περὶ τοὺς μοναχοὺς ἀνάκρισις ἐγένετο (καθὼς ἐκέλευσεν ἀνωτέρω ἡ διαταγή) μήπως τις ἢ τῶν δοκίμων, ἢ τῶν χειροθεσίας μὲν τινος μετασχόντων, νεωτέρων δὲ τῶν 25 ἐτῶν, λάθη περαιοῦσιν καὶ συναριθμηθῇ μετὰ τῶν καθ' αὐτὸ μοναχῶν, ὁδὸς οὕτως ἐκινδυνεύον τινὰ τῶν μοναστηρίων διαφυγεῖν τὴν προγραφὴν, ὡς εὐρεθέντα ὅτι ἔχουσι πλείονας τῶν ἐξ μοναχῶν, εἶγε συνηριθμοῦντο δηλονότι καὶ οἱ νεώτεροι καὶ οἱ δόκιμοι»³⁸. Ἦτο πραγματικὰ ἕνα σωστὸ δρᾶμα γιὰ τὸν ἑλλαδικὸ μονα-χισμό, πὺ ἐβλεπε νὰ διασκορπίζεται καὶ νὰ διαλύεται ἀπ' τὴν ἴδια τὴν Ἐκκλησίαν κι ἀπ' τὴν ἴδια τὴν Πολιτείαν...

Ἄλλὰ τὸ κακὸ δὲν σταματοῦσε ἐδῶ. Τώρα πὺ εἶχε δια-νοιγῆ ἡ ὁδὸς γιὰ ἐπεμβάσεις, τὰ πράγματα ἦσαν πολὺ πιὸ εὐ-

37. ἐνθ' ἀνωτ. σ. 237.

38. ἐνθ' ἀνωτ. σ. 238.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ *

ε) Τὴν νηστεία, τὴν βία, τὴν ἐγκράτεια, τὴν ἀσκησι, τὸν πόλεμο κατὰ τοῦ Διαβόλου.

Δὲν μπορούμε μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι λειτουργοῦμε συχνά, νὰ καταργοῦμε πολλάκις τὴν νηστεία. Μᾶς διακατέχει συνήθως μία φοβία στὸ θέμα τῆς νηστείας, ἐπειδὴ δὲν τὴν ἔχουμε γευθῆ, ἴσως, ἐπαρκῶς. Μερικοὶ θυμοῦνται τοὺς πρώτους χριστιανούς. Δὲν νῆστευαν, λέγουν. Ἐτρωγαν στὶς ἀγάπες καὶ μετὰ κοινονοῦσαν. Καὶ ἐρωτᾶμε: ἔχουμε τὸν ἴδιο ἐνθουσιασμό, τὸν θεῖο ἔρωτα ἐκείνων ποὺ ἔφθανε μέχρι τὸ μαρτύριο, ὥστε νὰ ἔχουμε τὸ θάρρος νὰ τολμήσουμε κάτι τέτοιο ἢ κάτι ἀνάλογο; Ἄν καταλάβουμε πῶς ἔχει οὐσιαστικὴ σημασία γιὰ τὴν προετοιμασία μας, θὰ τὴν ποθῆσουμε μὲ ὅλη μας τὴν ὑπαρξί. Αὐτὴ θὰ ἐλαφρώνη τὸ βαρὺ σῶμα μας καὶ θὰ χαλιναγωγῆσι τίς δυνατές μας ὀρμές, ὥστε καὶ ἡ ἐγκράτεια ἢ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ γάμου νὰ μὴ φαίνεται στὶς μέρες μας λίγο ἢ πολὺ σὰν ἓνα παλιὸ παραμῦθι, ποὺ τονίζουμ ὄχι μόνο οἱ ἱερομόναχοι, ποὺ δὲν ξέρουμ τάχα τὴν ζωὴ. Μὲ τέτοια προετοιμασία εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ ζήσῃ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἰψίστου, ποὺ ἀπὸ ἀγάπη ἀκολούθησε τὸν Κύριο, νὰ μὴ ζήσῃ δυνατὰ τὸ πιὸ μακάριο κοινωνικὸ γεγονός, τὴν Θεία Λειτουργία. Γενικὰ ἡ ἀσκησις, μὴ μᾶς φοβίξῃ ἢ λέξις, εἶναι τὸ νευρικὸν σύστημα ὅλης τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ ἐπομένως ἀνάλογη μὲ τὴν τῶν προπονομένων καὶ ἐγκρατευσμένων ἀθλητῶν. Εἶναι οὐσιώδης προϋπόθεσις γιὰ νὰ πετυχαίη ὁ ἱερεὺς ὄλο καὶ ὑψηλότερα ρεκόρ πνευματικῆς λειτουργικῆς ἀπολάσεως, στὸ Μυστήριον τῆς θεανθρωπίνης τελείας ζωῆς. Ἡ βία, ἡ ἀγία αὐτὴ ἀρετὴ καὶ ὁ πόλεμος κατὰ τοῦ Διαβόλου, ποὺ ἰδιαίτερα ἐπιθυμεῖ τὴν ἧττα τοῦ ἀγωνιστοῦ ἱερέως, θὰ ἀρπάσουν τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 213 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

κολα. Καὶ μιὰ καὶ ἡ Σύνοδος δὲν εἶχε διάθεσι γιὰ ἀντιδράσεις, ὁ δρόμος ἦταν πιὰ ἐλεύθερος γιὰ κάθε εἶδους νομιμοφανῆ αὐθαιρεσία. Τώρα ἐρχόταν ἡ σειρὰ τῶν γυναικείων μονῶν. Καὶ σ' αὐτὲς ἔπρεπε νὰ ἀπλωθῆ τὸ πολιτειακὸ χέρι. Καὶ δὲν ἄργησε.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀφοῦ «οἱ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν»¹² κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου μας. Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος πέτυχε τὴν κάθαρσι, τὸν φωτισμὸ καὶ τὴν θεολογία, ὄχι ἀόριστα, ἀκαδημαϊκά, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ σκληρῆ ἀσκήσι. Εἶναι γνωστοὶ οἱ ἐπίπονοι τρόποι, μὲ τοὺς ὁποίους προσπαθοῦσε νὰ μὲνη ἄγρυπνος καὶ προσευχόμενος. Ἡ δὲ προσφιλεστάτη του νηστεία εἶχε καταστρέψει καὶ τὸ στομάχι του ἀκόμη. Νὰ ἡ ἀπόλυτη παράδοσις τοῦ Ἁγίου ἄνευ ὄρων καὶ «ἐν ἄκρῃ ταπεινώσει» στὸν Κύριο. Γι' αὐτὸ ἔζησε, ὅσα ξέρομε ἀπὸ τὴν Λειτουργία του, καὶ γι' αὐτὸ «ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐδέξατο τὴν Θεῖαν Χάριν». Ἔτσι κάνουν ὅλοι οἱ Ἁγιοὶ τῆς Ἐκκλησίας μας.

2. Τὸ εἰδικὸ στάδιο.

α) Ἀκολουθία τῆς Θεῖας Μεταλήψεως. Ἡ τόσο κατασκευαστικὴ καὶ συγκινητικὴ ἀκολουθία, ὅταν μὲ ζέσι ψυχῆς, ὡς θυμίαμα εὐοσμὸν καὶ μὲ ἄκρα νοσταλγία τῆς Θεῖας κοινωνίας πεμφθῆ ἀπὸ τὰ πῆλινα ἱερατικὰ χεῖλη, μετὰ ἀπὸ τὰ προηγούμενα, ὁ εὐαίσθητος ψυχικὸς κόσμος τοῦ ἱερέως θὰ συγκλονισθῆ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἀρχίσῃ νὰ κινεῖται λειτουργικὰ ἀπὸ ὄρθρου βαθέος, ἐνῶ οἱ ἐνοριῖτες τοῦ ἀκόμη ἴσως δὲν θὰ ἔχουν ἐγερθῆ γιὰ τὴν βιοπάλη τὴν καθημερινή ἢ, ἂν εἶναι Κυριακὴ, γιὰ τὴν ἐπίσημη Κυριακάτικη λατρεία τους. Μερικὲς μετάνοιες μὲ βαθιὰ περισυλλογὴ θὰ δώσουν τὴν δυνατότητα καὶ στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ νὰ αἰσθάνεται, νὰ νοσταλγῆ καὶ νὰ ὀσφραίνεται τὸν ἀνεκτίμητο Λειτουργικὸ χῶρο.

β) Ἡ εἴσοδος στὸν Ναό. Πολλοὶ ἐνοριῖται μας στὸ Μαρούσι μᾶς ἔχουν μιλήσει ἄπειρες φορὲς γιὰ τὸν μακαριτῆ π. Ἀθανάσιο τῆς Νερατζιωτίσσης. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων ἀπ' τὴν ζωὴ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ κληρικῶ εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς: «Ὅταν ἔμπαινε στὸ ναό, ἀρχίζε νὰ ἀσπάζεται ὅλες τὶς εἰκόνες. Ἦταν μία ἱεροτελεστία γι' αὐτόν. Μὲ πολλὴν εὐλάβεια ζητοῦσε τὴν εὐλογία τῶν Ἁγίων μὲ τὸν θερμὸ ἀσπασμὸ, πρὶν ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Ἐτοποθετεῖτο ἔτσι στὸν ἅγιο χῶρο τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ δοξασμένοι μετὰ ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς πολυειδοῦς ἀσκήσεως συμμετέχουν ζῶντες στὴν Θεῖα Λειτουργία. Καὶ φυσικὰ ὁ π. Ἀθανάσιος οὔτε θρησκόληπτος ἦταν οὔτε, πολὺ λιγώτερο, ἀφελῆς. Ὅμως ἡ συμφιλιώσις μὲ τοὺς Ἁγίους προϋποθέτει τὴν συμφιλιώσι μὲ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς του, τὰ παιδιὰ τῆς ἐνορίας του, τὰ στρατευμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ρητῆ εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου γιὰ κάθε πιστόν: «Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου

12. Ματθ. ια', 12.

ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου»¹³. Πόσο μᾶλλον γιὰ τὸν ποιμένα, γιὰ τὸν Πατέρα, γιὰ τὸν ἱερέα τοῦ Ὑψίστου.

γ) Κάτι τὸ πρακτικὸ, ἀπαραίτητο ὅμως· τὸ καλοζυμωμένο πρόσφορο καὶ τὸ καθαρὸ κατὰ τὸ δυνατό κρασί εἶναι δείγματα τῆς ἐπιμελείας, τῆς εὐλαβείας τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ καὶ προϋπὸθεσις τῆς προσφορᾶς του στὸν Κύριο. Δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό νὰ χρησιμοποιούμε ἀγοραστὸ πρόσφορο. Πόσο τὰ πρόσεχαν αὐτὰ οἱ παλαιοὶ ἱερεῖς!...

δ) Ὁ ὄρθρος, ὁ καιρός, ἡ προσκομιδῆ.

Ἀπὸ ἐδῶ ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἀπόλυτη προσοχὴ τοῦ νοῦ εἶναι ἡ πιὸ ἀπαραίτητη προϋπόθεσις γιὰ ὅλες τὶς περαιτέρω ἱερὲς πράξεις τοῦ ἱερέως. Μὲ τὸν ὄρθρο, ἤδη ἀπὸ τὸν ἐξάψαλμο, ποῦ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν μεγάλη σημασία του, ἡ ἱερατικὴ ψυχὴ ἀρχίζει πλέον νὰ πλέη στὸ πέλαγος τῆς ἀπείρου Θείας Ἀγάπης. Τὸ τί στεροῦνται ὅσοι τὸν παραλείπουν ἢ τὸν περικόπτουν, δὲν εἶναι ἐπίσης τοῦ παρόντος. Πάντως, γιὰ νὰ μιλήσουμε παραβολικὰ, μοιάζουν μὲ τοὺς ταξιδιώτας ἐκείνους, ποῦ θέλουν νὰ ἐπιβιβασθοῦν στὸ ὑπερωκεάνειο τῆς Θείας Ἀγάπης χωρὶς σκάλα. Καὶ ἂν μὲν εἶναι ἔμπειροι σὲ ἄλλατα, ἔχει καλῶς, ἂν ὄχι, οὐδεὶς ἐγγυᾶται γιὰ τὰ ἀτυχήματα. Καὶ τί ἀτυχήματα ἐδῶ; Πνευματικὴ πτώσις, νέκρωσις! Ἐξ ἄλλου ἡ ὑπερβολικὴ μείωσις τῆς λοιπῆς ὄρθρινῆς ἀκολουθίας στερεῖ τῶν προσβειῶν τοῦ Ἁγίου τῆς ἡμέρας, εὐχῶν τόσο ἀναγκαίων γιὰ τὴν ἀμαρτωλότητά μας, γιὰ τὴν ἀδύνατη ἀγωνιζομένη ψυχὴ μας.

Ὅσο γιὰ τὴν προσεκτικὴν προσευχὴν στὶς εὐχὰς τοῦ καιροῦ καὶ τῆς προσκομιδῆς, δὲν θὰ μακρυγορήσουμε. Τοῦτο μόνον θὰ ποῦμε. Ὁ Ὅσιος Θεοδοσίος ὁ ἐξ Ἀθηνῶν¹⁴, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου τιμᾶται ἡ Μονὴ μεταξὺ τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Ἄργους καὶ ὁ ὁποῖος ἔζησε τὸν 9ον αἰῶνα, ἅγιος ἄνθρωπος βέβαια, ὅταν μετὰ τὴν εἰς προσβύτερον χειροτονία του ἔκανε τὴν πρώτην του λειτουργίαν μόνος, κατὰ τὴν προσκομιδῆν, μόλις ἔφθασε στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ποῦ λέμε «εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἐνυξεν», τόσο δέος καὶ ἱερὸ φόβο αἰσθάνθηκε, ὥστε μετὰ μεγάλης δυσκολίας κατάφερε νὰ τελειώσῃ τὴν λειτουργίαν του ἀπὸ τὴν συγχί-

13. Ματθ. ε', 23-24.

14. Ἐρμηνευτικὴ ἐπιστολὴ ἐπὶ τῆς Θείας Λειτουργίας, Ἀρχιμ. Γερβασίου Παρασκευοπούλου, σελ. 32.

νησι. Τόσο τὸν συνεῖχε ἔντονα ἡ θυσία τοῦ Κυρίου μας! Μόλις δὲ τελείωσε, ἔσπευσε στὸν ἐπίσκοπο καὶ θερμὰ τὸν παρακαλοῦσε νὰ δεχθῆ τὴν παραίτησί του ἀπὸ τὴν ἱερωσύνη. Δὲν μπορούσε νὰ ἀνθέξῃ αὐτὸ τὸ ἅγιο βᾶρος ἀπὸ τὴν βαθιὰ συναίσθησι τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας. Βέβαια ὁ ἐπίσκοπος δὲν δέχθηκε τὴν παραίτησί του καὶ ὁ "Όσιος Θεοδόσιος συνέχισε καθ' ὑπακοήν νὰ λειτουργῆ, νὰ προκόπτῃ καὶ νὰ ἀνέρχεται πνευματικά. "Ας συγκρίνουμε τώρα τοὺς ψυχροὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὸν "Άγιο.

"Ας ἔρθουμε τώρα στὸ κρίσιμότερο σημεῖο, στὸ πιὸ λεπτὸ ποὺ χρειάζεται πολλὴ ταπεινώσι καὶ διάκρισι. Στὴν Θεία Χάρι. "Ας μὴ νομίσουμε ὅτι, καὶ ἂν ὅλα τὰ προηγούμενα μὲ ἐπιμέλεια πραγματοποιήσουμε, ὅτι θὰ ἔχουμε σίγουρη τὴν ἐπιτυχία. Καὶ «ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δούλοι ἀχρεοῖ ἐσμέν...»¹⁵. "Αν δὲν παραδώσουμε στὸν Κύριο ὅλη μας τὴν προετοιμασία καὶ ὅλο μας τὸν ἑαυτό, δὲν θὰ ζήσουμε τὴν χάρι, τὴν χαρά, τὴν εἰρήνη καὶ ὅλους τοὺς καρποὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἑνωσί μας μὲ τὸν Κύριο, τὸν οὐράνιο Νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ψυχῆς μας. Ἡ Θεία Χάρις θὰ μεταβάλλῃ τὴν ξερὴ βᾶτο, τὴν ψυχὴ μας, σὲ «φλεγόμενη καὶ μὴ κατακαιομένη». Ἡ Θεία Χάρις εἶναι αὐτὴ ποὺ θὰ κἀνῃ μέσα μας τὸ θαῦμα τῆς νεκραναστάσεως ὅλου τοῦ πνευματικοῦ μας κόσμου. Ἡ Θεία Χάρις θὰ μᾶς δώσῃ τὴν νοερὴ αἴσθησι, ὥστε νὰ συμμετέχουμε στὶς συμφωνίες καὶ τοὺς χοροὺς τῶν Ἁγγέλων, τῶν Ἁγίων τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν λίγο ἀργότερα κατὰ τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας. Κι ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ πραγματοποιηθοῦν ἀπὸ τὴν μία μέρα στὴν ἄλλη, γιατί «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ»¹⁶ καρποφορεῖ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας τοὺς γλυκυτάτους καρποὺς του ἐντὸς ἡμῶν.

15. Λουκ. ιβ', 10.

16. Β' Κορ. στ. 4.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΣΑΡΑΝΤΟΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Ἱερατικές μορφές

† ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΑΚΤΑΝΗΣ

Πλήρης Πνεύματος Ἁγίου καὶ σοφίας καὶ θρησκευτικοῦ ζήλου Ἡλιοῦ τοῦ Προφήτου ὁ ἀγγελικὸς τὴν βιωτὴν ἔφηβος Μάρκος Τσακτάνης καὶ ὑπὸ τῶν Παυλείων ἐλαυνόμενος Θεοπνεύστου συνθημάτων «τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροὶ τῷ πνεύματι ζέοντες» (Ρωμ. 12,11) καὶ «ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα» (Α΄ Κορ. 12,31) συνεχίζει τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐργαζόμενος συγχρόνως, ὡς καὶ πρότερον, ὡς ἐπιμελητὴς τῆς ἀριθμούσης προσωπικῶν πενήτηκοντα ἐκλεκτῶν προσωπικοτήτων Σχολῆς Κων. Διαλησµᾶ. Παρακολουθῶν δὲ ἐκ παραλλήλου τὴν θρησκευτικὴν δραστηριότητα τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ μεταδίδων τὴν ἰδίαν του ζῶσαν εὐσέβειαν εἰς πᾶν περιβάλλον, ὅπου ἴστατο καὶ διήρχετο, ἰδρύει τὸν ἀντιαιρετικὸν θρησκευτικὸν Σύλλογον «Μέγας Φώτιος», ἐν τῷ ὁποίῳ συγκεντροῖ φοιτητὰς τῆς Θεολογίας, ὧν πολλοὶ ἐτίμησαν τὰς τάξεις τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου καὶ ἐκλείσαν θρόνους Ἀρχιερατικοὺς τοῦ Ἀ΄ ἡμίσεος τοῦ 20οῦ αἰῶνος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας. Πτυχιούχος ἤδη καὶ τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν. Ἀθηνῶν, ὡς ἐπίστευεν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι καὶ τῆς τελευταίας κωμοπόλεως οἱ ἱερεῖς, ὁ Μάρκος Τσακτάνης ἦτο ἐτοιμότετος καὶ καταλληλότετος νὰ τιμῆσῃ τὸν ἄγαμον κλῆρον τῆς τελείας ἀφιέρωσεως, τὴν ὁποίαν ἔζη καὶ ἔζησεν ἕως τῆς ἐσχάτης του πνοῆς. Ὅμως, ὁ πεφωτισμένος καὶ ἐμπειρὸς παιδαγωγὸς καὶ ἱεροκήρυξ Κ. Διαλησµᾶς, προορίζων τὸν Μάρκον Τσακτάνην διὰ τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, μεταξὺ τῶν οἰκογενειῶν, ποιμαντικὸν καὶ ἱεραποστολικὸν ἔργον καὶ προφυλάσσων αὐτὸν ἀπὸ τῶν φοβερῶν κινδύνων τῆς ἐν τῷ κόσμῳ πολιτευομένης ἀγαμίας, ἀναβιβάζει αὐτὸν εἰς τὸ Θαβώριον ὄρος εἰς θεωρίαν τοῦ Μεταμορφωθέντος Θεανθρώπου Σωτῆρος Χριστοῦ. Δεικνύει εἰς αὐτὸν ἰσοστάσιον ἐν τῇ δόξῃ τῆς νεφέλης καὶ τῆς δόξης καὶ μακαριότητος τοῦ Θεοῦ, ἰσοστάσιον τοῦ παρθένου καὶ αὐστηροῦ ἀσκητοῦ Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβίτου, τὸν ἔγγαμον καὶ πατέρα τέκνων Μωϋσῆν τὸν Θεόπτην καὶ Νομοθέτην καὶ λέγει εἰς αὐτόν: «Μάρκε παιδί μου, ἐν τῷ κόσμῳ εἶσαι ἀσφαλέστερος ὡς ἔγγαμος ἱερεὺς. Ἐάν δὲ ἔχῃς πίστιν Θεοῦ, φόβον Θεοῦ καὶ ἀγάπην Θεοῦ, καὶ ὡς ἔγγαμος ἱερεὺς οὐ μόνον εἰς τὸ Σινᾶ τῆς ἀμέμπτου ἀρετῆς ἀναβαίνεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Θαβώρ τῆς ὁσιότητος, τῆς ἐκστάσεως, τῆς ἐπιγνώσεως τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τῆς Θεώσεως». Καὶ οὕτω νυμφεύει ὁ Διαλησµᾶς τὸν ταπεινόφρονα καὶ ὑποτάσσοντα τὸ ἑαυτοῦ θέλημα

εἰς τὸ τῶν ἐμπειροτέρων καὶ γηραιότερων Θεολόγων Μᾶρκον Τσακτάνην. Καὶ ἀκολουθεῖ οὗτος τὸν τίμιον καὶ ἀμίαντον Γάμον, ὅστις «μέγα μυστήριόν ἐστιν εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» (Ἐφεσ. 5,32). Νυμφευθεὶς ὁ Μᾶρκος Τσακτάνης τὴν διακρινομένην διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν σεμνότητα Ζαφειροῦλαν Ζαφειρίου ἐξ Ἀμφίσσης τῆς Φωκίδος, χειροτονεῖται εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν Διάκονος καὶ διορίζεται εἰς τὸν ἰ. ναὸν Ἀγ. Σοφίας Πειραιῶς.

Καὶ εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ Θ. Κήρυγμα ἤτο τι σπάνιον καὶ ὁ χριστεπώνυμος τοῦ Κυρίου λαὸς ἐλίμωττε «λιμὸν τοῦ ἀκούσαι λόγον Κυρίου» (Ἀμῶς 8,11), ἅμα διορισθεὶς Διάκονος, ζηλῶν ζῆλον Στεφάνου καὶ Φιλίππου τῶν Ἀποστ. Διακόνων, καθιερώνει δύο, κατὰ Κυριακὴν, Θ. Κηρύγματα, ἐν κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ ἐν ἑσπερινῶν εἰς τὴν λαϊκωτάτην ἅμα καὶ πολυάνθρωπον ἐκείνην ἐνορίαν τοῦ Πειραιῶς. Τότε δ' ἰδρῦει καὶ τὸν δεύτερον τῶν συλλόγων τοῦ «Ἀμπελος ἡ ἀληθινή», τοῦ ὁποίου τὰ μέλη τακτικῶς παρακολουθοῦντα τὰ κηρύγματά του, φροντίζουν συγχρόνως διὰ τὴν προσέλευσιν καὶ τῶν ἄλλων πιστῶν εἰς τὴν Θ. Λατρείαν καὶ τὸ ἀσύνθηες κήρυγμα. Μετὰ δὲ ὑπερδιετῆ πολυκαρπὸν διακονίαν τῇ 10ῃ Μαρτίου 1912 χειροτονεῖται πρεσβύτερος καὶ διορίζεται ἐφημέριος τοῦ ἱστορικοῦ τούτου τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης τῆς Πλάκας Ναοῦ.

Ὡς ἀληθῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος καὶ τοῦ Χριστεπώνυμου ποιμνίου τοῦ Κυρίου ποιμὴν εὐσυνείδητος καὶ οὐχὶ «μισθωτός», μετὰ πόνου καὶ πατρικῆς ἀνησυχίας παρατηρεῖ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν τακτικῶς ἐκκλησιαζομένων, φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ποιμαντικοῦ ἐκείνου νυχθημέρου ζήλου, ὅστις ἐκφράζεται εἰς τὸ προφητικὸν καὶ Κυριακὸν ἀὸ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται με» (Ψαλμ. 68,10. Ἰωάν. 2,17), μεριμνᾷ ὡς «πιστὸς τοῦ Θεοῦ οἰκονόμος» καὶ ἄλλος Παῦλος «καθ' ἡμέραν» (Β' Κορ. 11,28) καὶ δὲν ἐπιτρέπει ὑπὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νυσταγμῶν τοῖς βλεφαροῖς, ἕως οὗ συναγάγῃ τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ σωτήριον μάνδραν. Ποθῶν δ' ἐπιμόνως ἵνα πληρωθῇ ὁ οἶκος τοῦ Κυρίου, παρὰ τὸ μικρὸν ἀνέκαθεν τῆς ἐνορίας, «ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν» (Μᾶρκ. 2,2) καὶ πολλὴν ἀποδίδων σημασίαν εἰς τὴν συνεργασίαν τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, ἐν τῷ δυσκολωτάτῳ καὶ πολυποικίλῳ πνευματικῷ καὶ ἱεραποστολικῷ τοῦ ἐφημερίου ἱερέως ἔργῳ, ἰδρῦει νέον περὶ ἑαυτὸν Σύλλογον «τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου», μὲ σκοπὸν τὴν προσέλκυσιν ἐκκλησιασμάτος καὶ ὀργάνωσιν τῶν ἔργων τῆς χριστιανικῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ τῶν Κατηχ. Σχολείων τῆς νεότητος. Ἐπισκέπτεται μίαν πρὸς μίαν τᾶς οἰκογενεῖας τῆς ἐνορίας του. Προσκαλεῖ τοὺς

μικρούς και τούς μεγάλους εις τήν λατρείαν τοῦ ζῶντος Θεοῦ και εις τὸ ζωοποιεῖν και ἀναγεννητικὸν Θ. Κήρυγμα.

Τοιοτοτρόπως ἀρχίζει τήν πρωτοποριακὴν λειτουργίαν τῶν Κατηχ. Σχολείων τῶν παιδῶν και τῶν κορασίων, τῶν νέων και τῶν νεανίδων, εἰσαγαγὼν πρῶτος ὡς συνεργὸν τήν γυναῖκα εις τήν Ἐκκλησίαν, ὡς Κατηγήτριαν, ἵνα ἀπὸ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τῆς Πλάκας ἐξαπλωθῶσι τὰ Κατηχ. σχολεῖα εις ὅλας τὰς ἐνορίας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς και ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῷ μεταξῦ ὁ ἀντιαιρετικὸς σύλλογός του «Μέγας Φώτιος» δὲν παύει νὰ ἀποτελῇ τήν ἰδιαιτέραν του φροντίδα. Προσφέρων τήν οἰκογενειακὴν του στέγην, ὅφ' ἦν ἡ ὑποδειγματικὴ του συμβία Πρεσβυτέρα και τὰ τέσσαρα τέκνα του ἀπετέλουν τήν «κατ' οἶκον Ἐκκλησίαν» του, ὡς γραφεῖον και τόπον συγκεντρώσεως τοῦ ἀναδείξαντος πλεῖστα μαθητικά στελέχη συλλόγου «Μ. Φώτιος», ὁ π. Μᾶρκος Τσακτάνης κατὰ πᾶν Σάββατον συγκεντροῦ περὶ ἑαυτὸν τὰ μέλη και συμμελετῶντες παρασκευάζουν τὸ Θ. Κήρυγμα τῆς Κυριακῆς. Τοσοῦτον δὲ προέκοπτεν ὁ Σύλλογος οὗτος, ὡς ἀξιόλογος Θρησκευτικὴ και πνευματικὴ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ κίνησις, ὥστε ὁ αἰδιδιμος ἐν Καθηγηταῖς Πανεπιστημίου και Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν μακαριστὸς Χρυσόστομος Παπαδόπουλος δὲν ἠρνήθη, ἀλλ' εὐχαρίστως ἀπεδέχθη τήν παρὰ τοῦ πατρὸς Μάρκου Τσακτάνη προσφερθεῖσαν αὐτῷ τοῦ «Μεγάλου Φωτίου» προεδρίαν. Οὕτω δ' ἐφαρμόζων πιστῶς τοῦ ἰθύνοντος και συντηροῦντος τήν σῴτηραν Ἐκκλησίαν Θεοῦ Παρακλήτου τήν ἐντολήν, τήν ὑπὸ μορφὴν Ἀποστολικῆς παραγγελίας διατυπωμένην («κῆρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαιρῶς ἀκαιρῶς, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ και διδαχῇ» (Β' Τιμ. 4,2), ὁ Χριστοκίνητος και πνευματέμφορος π. Μᾶρκος Τσακτάνης κηρύττει, καθ' ἐκάστην Κυριακὴν, τέσσαρα κηρύγματα, ἐν κατὰ τήν Θ. Λειτουργίαν, ἐν κατηχητικὸν κήρυγμα 11-12 εις τὰ κοράσια, ἐν ἀπογευματινὸν γενικὸν πρὸς μικροὺς και μεγάλους και ἐν βραδυνὸν κατηχ. Θ. Κήρυγμα πρὸς τούς νέους. Καθ' ἐκάστην δὲ Πέμπτην ἑσπέρας, μετὰ τὸν Ἑσπερινὸν και τήν Παράκλησιν, κηρύττει εἰδικὸν διὰ τὰς γυναῖκας Θ. Κήρυγμα ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης, ἐν ᾧ και πάσας τὰς ἄλλας τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας εἶχε κηρύγματα εις τήν ἐπαγγελματικὴν σχολὴν και εις τὸ κέντρον τῶν ἀπόρων γυναικῶν. Ἐπὶ πλέον ὡς ποιμὴν και πνευματικὸς πατὴρ και ψυχοθεραπευτὴς καθιερώνει τακτὰς ἡμέρας και ὥρας Ἱ. Ἐξομολογήσεως, διὰ τῆς ὁποίας θερμαίνει τὸν ἐκκλησιασμόν, καθιστᾷ συχνὴν τήν Θ. Κοινωνίαν και δὴ κατὰ τήν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα, ἐπαναφέρει τήν τήρησιν τῶν

νηστειῶν τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Παρασκευῆς, καὶ τὴν τεσσαρακοστήν ἐθίζει τὸν ὀρθόδοξον λαὸν εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἀγ. Γραφῆς, καὶ ἄλλων ψυχοφελῶν καὶ ἐποικοδομητικῶν βιβλίων καὶ καταρτίζει τὰ στελέχη διὰ τὴν πύκνωσιν τοῦ δικτύου τοῦ ψυχοσωτηρίου ἔργου τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ τοῦ ἐν Χριστῷ εὐαγγελισμοῦ. Καρπὸς τοῦ εἰκοσαετοῦς κόπου καὶ μόχθου τοῦ αἰοδήμου Μάρκου Τσακτάνη ὡς λαϊκοῦ καὶ κληρικοῦ, ἰδρυτοῦ συλλόγων ἠθικοθρησκευτικῶν, Διακόνου, πρεσβυτέρου, ἐφημερίου, Κατηχητοῦ, ἱεροκήρυκος, ἐξομολογητοῦ καὶ συγγραφέως ὑπῆρξαν αἱ πλούσιαι ἀνὰ τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ἀναπτύσσουσαι Ὀρθοσκευτικοκοινωνικὴν δραστηριότητα ὀρθόδοξοι «Χριστιανικαὶ Ἐνώσεις — Νέων — Κυριῶν — Κορασιῶν», αἱ εὐφῆμως καὶ συμπαθῶς ἀνὰ τὸ πανελλήμιον καὶ πανορθόδοξον γνωσταὶ χάρις καὶ εἰς τὸ Περιοδικὸν των «Καινὴ κτίσις», τοῦ ὁποίου ἐπίσης ἰδρυτῆς καὶ πρῶτος συγγραφεὺς ὑπῆρξεν ὁ αἰοδήμος ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου Μᾶρκος Τσακτάνης, εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ Θεοπνεύστου Ψαλμικοῦ: «Οἱ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι. Πορευόμενοι ἐπορευόντο καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν ἐρχόμενοι δὲ ἤζουσιν ἐν ἀγαλλιάσει αἴροντες τὰ δράγματα αὐτῶν» (Ψαλμ. 125,5).

Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Ὁ πατὴρ Μᾶρκος Τσακτάνης δὲν ἦτο ἄσαρκος ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, οὐδ' ἀσκητὴς τις τῶν Καρουλιῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐξαῦλωμένος. Ἦτο εἰς χαρούμενος νέος, ἕνα δραστήριο παλληκάρι, ἕνας λεβέντης Ρουμελιώτης, ποῦ ἠγάπησε μὲ εἰλικρινῆ πίστιν τὸν Χριστὸν καὶ ἔταξε μὲ εὐσυνειδησίαν ὀλόκληρον τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μοναδικοῦ ἠθοπλαστικοῦ, παραμυθητικοῦ καὶ σωτηρίου ὁδηγοῦ τῆς Κοινωνίας.

Ἐγέννησε τέσσαρα τέκνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Πέτρον, τὴν Ἐλένην καὶ τὴν Σοφίαν, καὶ εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν οἰκογένειαν, — τὸ ἀναντικατάστατον τοῦτο κύτταρον τῆς υἰοῦς κοινωνίας — ἀπέδωσε φιλοτίμως καὶ χαριέντως τὰ τροφεῖα.

Μαθητεύσας ἐπὶ μακρὸν ἐν ταπεινώσει καὶ ὑπομονῇ εἰς τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐπιστημῶν, εἰς τὸν ἐν Χριστῷ ἐξανθρωπισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Μᾶρκος Τσακτάνης ἀνεδείχθη ἄριστος διδάσκαλος καὶ πρωτοπορευτικὸς ὁδηγὸς καὶ ἀρχηγὸς κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰῶνός μας, ὅτε ἀκόμη ἡ σαρκαστικὴ ἀπιστία τοῦ 19ου αἰῶνος δὲν εἶχεν ἐκλείψει καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀναστάσις μὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ρωσικοῦ Μπολσεβικισμοῦ ἦτο περισσότερον αἰσθητὴ εἰς τὴν πτωχὴν μας πατρίδα, ἡ ὁποία ἀπὸ

τῆς ἀρχαιότητος, ἐν τῷ κόμβῳ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ Βορρᾶ καὶ Νότου εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς πάντας τοὺς πνέοντας ἀνέμους, εἰς μίαν κρισιμωτάτην καμπὴν τῆς Πατρίδος μας καὶ τῆς Ἑλληνο-χριστιανικῆς μας κοινωνίας, τῶν Βαλκανικῶν πολέμων τοῦ Ἀ' μεγάλου παγκοσμίου πολέμου, μὲ τοὺς ἀποικεισμούς καὶ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν, μὲ τὸ ἐνάμισυ ἑκατομμύριον προσφύγων εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ σχολεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς, ὁ πατὴρ Μᾶρκος Τσακτάνης ὑπῆρξεν ὡς ἄνθρωπος τοῦ πληρώματος τοῦ χρόνου», ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος εἰς τὴν κατάλληλον Ἐθνικοθρησκευτικὴν θέσιν, ὁ ἀφανής, ἀλλὰ μέγας εὐεργετικὸς ἀρχηγός, παραμυθητής, ὁδηγητής, ἐνισχυτής. Τὸ ἔργον του, τὸ τόσον καρποφόρον, πολὺπλευρον καὶ κοπιαστικόν, εἶχε δυστυχῶς ὡς ἀποτέλεσμα τὸν βαρὺν κλονισμόν τῆς ὑγείας του καὶ λίαν ἐνωρίς εἰς τὸ ἄνθος καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀνδρικῆς του ἡλικίας, πρὶν συμπληρώσῃ τὸ 40ὸν τῆς ζωῆς του τῆς ἐπιγείου ἔτος, ἀπέρχεται τοῦ κόσμου τούτου καὶ καταλείπει χήραν πρεσβυτέραν νεωτάτην καὶ νήπια τρία ὄρφανά, μεταπηδήσας ἀπὸ τῶν λυπηροτέρων εἰς τὰ θυμηδέστερα, ἀπὸ τῶν ἀστάτων εἰς τὰ ἀεὶ μένοντα, ἀπὸ τῶν φθαρτῶν εἰς τὰ ἀφθαρτα.

Πεντηκονταετία παρῆλθεν ἔκτοτε· Βασιλεῖς, Πατριάρχαι, Ἀρχιεπίσκοποι, Μητροπολίται καὶ κεντρικῶν καὶ περιλάμπρων ναῶν πανίσχυροὶ προεστάμενοι διεκδικήσαντες τὸν τίτλον τῶν μεγάλων, τῶν ἀπολύτων κυριάρχων, τῶν ἐξουσιαστῶν ἦλθον καὶ παρῆλθον, ἀπέθανον καὶ ἐτάφησαν καὶ οὐδεὶς ὁ μιμησιμὸς αὐτῶν. Ἐὰν ὁ λήθαργος οὗτος τῆς μνήμης καὶ ὑστεροφημίας τῶν σημαίνῃ ὅτι «ἐλάχιστοι ἐκλήθησαν ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5,19), ἡ πτώσις αὐτῶν ἦτο μεγάλη ὑπὸ τραγικῆς καλυπτομένη καὶ ἀδυσωπῆτου εἰρωνείας. Ὅμως, ὁ ταπεινὸς καὶ πιστὸς ἱερεὺς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπλοῦς ἐφημέριος τῆς Ἐνοριακῆς ταύτης Ἐκκλησίας πατὴρ Μᾶρκος Τσακτάνης, διότι εὐηρέστησεν εἰς τὸν Χριστόν, διότι εὐσυνειδήτως ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ψυχσωματικῶς πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, ἀπεδείχθη ὄντως μέγας καὶ πολλῶν μεγαλοσχημῶν μείζων καὶ μέγιστος.

Βάρος τιμῆς μέγιστον καὶ συντριπτικὸν θεωρῶ, Μακαριώτατε, τοιοῦτου καὶ τηλικούτου ἱερέως νὰ εἶμαι διάδοχος καὶ συνεφημέριος καὶ δὲν τολμῶ νὰ παρηγορηθῶ διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῆς παρούσης προτομῆς, μηδὲ διὰ τὸν παρόντα ἐγκωμιαστικόν μου λόγον, φοβούμενος τοῦ Κυρίου τὰ «οὐαί», τὰ πυρίκαυστα κατὰ τῶν οἰκοδομούντων τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμούντων τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων (Ματθ. 23,29) καὶ τρέπομαι ἔνδακρυς εἰς ἐπίκλησιν τῶν θεοδέκτων ἐν οὐρανοῖς πρεσβειῶν τοῦ Παπα-Μάρ-

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

**Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ***

Ὁ ἐφημέριος ἔχει καθήκοντα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἀφαιροῦν ὀλοκλήρην σχεδὸν τὸν χρόνον. Πρέπει ἀκόμη νὰ σημειωθῇ, ὅτι διὰ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ἔργου του καὶ τὴν προτεραιότητα τῶν ἐνεργειῶν του δὲν ἔχουν, δυστυχῶς, πάντοτε ἀποφασιστικὴν σημασίαν κριτήρια ποιμαντικά. Ἄλλοτε παρεμβάλλονται «καὶ ἀπαιτήσεις τῶν χριστιανῶν», τὰς ὁποίας ὁ ἐφημέριος πρέπει νὰ ἐκπληροῖ ἀνά πᾶσαν σιγμὴν, ὅπως χαρακτηριστικῶς ἀνέφερε παλαιότερος ἐφημέριος, ἐπιθυμῶν νὰ ὀμιλήσῃ διὰ τὸ κύριον ἔργον ἑνὸς καλοῦ ἐφημερίου.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι κατὰ μίαν εὐρέως ἐπικρατοῦσαν ἀντίληψιν, κύριον ἔργον τοῦ καλοῦ ἐφημερίου εἶναι τὸ πῶς θὰ ἐξυπηρετήσῃ καλλίτερον τὰς ἀπαιτήσεις αὐτὰς ἑνὸς ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ἐνοριτῶν. Ἀντιθέτως, ἡ ποιμαντικὴ φροντίς, τὸ κύριον ἔργον ἑνὸς ποιμένου, ἐκλαμβάνεται πολλάκις ὡς ὑπόθεσις ἰδιωτικῆ τοῦ ἀσχοῦντος αὐτὸ ἐφημερίου.

Ἄλλοτε πάλιν ἐπικρατοῦν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ἐφημερίου κριτήρια προσωπικῆς φύσεως, π.χ. ἀντιμετώπισις οἰκογενειακῶν ἀναγκ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 230 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

κου διὰ τὴν ψυχὴν μου, διὰ τὴν Ἐνορίαν του καὶ ἐνορίαν μου, διὰ τὰ τέκνα του καὶ τὰ τέκνα μου. Ἄλλ' ἰδοὺ ἀκούονται ἤχοι, Μακαριώτατε, ἤχοι ἐπινίκιοι, «ὁ γλυκύτερος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ἔπαινος» κατὰ τὸν Ξενοφῶντα. Ἰδοὺ βλέπω ἐπισκιάζουσαν τὸν ἱερὸν τοῦτον περίβολον τὴν νεφέλην τῆς ἀμοιβῆς, «ἡ καλλίστη τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἀναγνώρισις» κατὰ τὸν Σαίξπηρ. Ἰδοὺ νῦν σκυρτοῦν τὰ μπαρουτοκαπνισμένα Ἄγραφα, σείεται συγκεκινημένη ἡ Ὄθρυς, βροντᾷ ἡ Οἶτη καὶ τὸ Καλλίδρομον, τρίζει ἡ σούβλα τοῦ Ἄθαν. Διάκου ἀπὸ τὴν Λαμίαν, ἀγαλλιοῦν τὰ ὀσᾶ τοῦ Λεωνίδου εἰς τὰς Θερμοπούλας, καθὼς βλέπουν τὰς σεπτὰς σας χεῖρας, ἵνα ἀποκαλύψουν τὸν ὑπὸ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ταπεινώσιν τοῦ μικροῦ μεγαλοურγήσαντα εὐλαβῆ ἱερέα Μᾶρκον Τσακτάνην, Μέγαν εἰς τὸν αἰῶνα, διότι: «ὡς ἐὰν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἔσται πάντων διάκονος».

Πρὸςβ. ΓΕΩΡ. ΚΑΤΙΝΑΣ

κῶν ἢ ἄλλου εἴδους δυσκολίαι, αἱ ὁποῖαι τὸν ἐμποδίζουν νὰ κάμῃ ὀρθὴν ἀξιολόγησιν τῶν καθηκόντων του.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονός, ὅτι, ὅταν ὀμιλῶμεν περὶ «ἐφημεριακῶν καθηκόντων» καὶ «ἐφημερίου», ἐλάχιστα σκεπτόμεθα τὸ εὐρύτερον ποιμαντικὸν ἔργον. Ὡσὰν ὁ ἐφημέριος νὰ ἦτο μόνον τελετουργὸς καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς τελέσεως «ιεροπραξιῶν» καὶ ὄχι ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ λειτουργοῦ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο ποιμὴν τῆς ἐνορίας του, ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο τὸ πρωταρχικὸν καθῆκον του ἡ διαποιμάνσις τῶν ἐνοριτῶν του καὶ ἡ οἰκοδομὴ αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

«Ὁ τάδε κληρικός», λέγομεν π.χ. «δὲν εἶναι ἐφημέριος!» καὶ ἐννοοῦμεν τότε κυρίως ὅτι ἀσχολεῖται μὲ ἔργον ποιμαντικόν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρουσιάζεται τὸ παράδοξον κληρικοὶ ἄνευ ποιμνίου νὰ θεωροῦνται ὡς οἱ κατ' ἐξοχὴν ποιμένες.

Τὸ θέμα λοιπὸν τῆς ὀρθῆς ἀξιολογήσεως τῶν ποιμαντικῶν στόχων τῆς ἐνορίας, καθὼς καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἐφημερίου εἶναι ὄντως ἐν ἑκ τῶν βασικωτέρων προβλημάτων καὶ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ ριζικῶς, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀσκήσωμεν τὸ ἔργον μας συστηματικῶς καὶ κατὰ τρόπον σύμφωνον πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ τὰς κυρίας ἐπιδιώξεις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἄποψις, ὅτι ὁ ἐφημέριος πρέπει ὅπωςδῆποτε νὰ ἀνταποκρίνεται «στὶς ἀπαιτήσεις τῶν χριστιανῶν» καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τελέσεως τῶν ἱερῶν μυστηρίων, τῶν ἄλλων ἁγιαστικῶν πράξεων τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς λοιπῆς ἐφημεριακῆς δραστηριότητός του ἀκόμη καὶ μὲ κίνδυνον ἀλλοιώσεως τῆς ἀποστολῆς του εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἰδίου τοῦ ἐφημερίου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἐνοριτῶν, φαίνεται, ὅτι κυριαρχεῖ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα.

«Ἐγὼ δὲν θὰ τὰ βάλω μὲ τὸν κόσμον!» ἀνέφερε π.χ. ἐφημέριος τῆς Πρωτευούσης, ὅταν ἔγινε λόγος ὅτι πρέπει ἡ θεία κοινωνία νὰ πραγματοποιηθῇ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς θείας λειτουργίας, ἰδίως κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτάς, καὶ ὄχι ἐκτὸς αὐτῆς.

«Ἐγὼ δὲ ἔγινα παππᾶς γιὰ νὰ κάνω ἐχθρούς!» ἀνέφερεν ἄλλος κατὰ μίαν συζήτησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεστηρίχθη, ὅτι πρέπει νὰ καταβληθῇ προσπάθεια συνδέσεως τῶν ἱερῶν μνημοσύνων μετὰ τῆς θείας λειτουργίας, ὅτι εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ συμμετέχουν ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι, ἀντὶ νὰ προσκαλοῦνται εἰς τὸ μνημόσυνον μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας καὶ νὰ δημιουργοῦνται προστριβαὶ περὶ τὴν ὥραν ἐνάρξεως τῶν ἱερῶν μνημοσύνων.

Ἄλλὰ τὸ ὅλον θέμα δὲν εἶναι τόσο εὐκόλον, ὅσον ἴσως φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως.

Κάθισε μιὰ βδομάδα στὸ γραφεῖο τῆς ἐνορίας νὰ ἀντιμετωπί-

σης τις απαιτήσεις του κόσμου και τότε να συζητήσουμε», είπε χαρακτηριστικῶς κάποτε ένας ἐφημέριος.

Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι ἔχει δημιουργηθῆ εἰς τὰς μεγάλας ἐνορίας μία κατάστασις δύσκολος, ἕνα καταπιεστικὸν καθεστῶς ἐπικρατεῖ, τὸ ὁποῖον καταπιέζει κάθε ἐφημέριον, ὅταν θελήσῃ νὰ ἐκλάβῃ και εἰς τὴν πράξιν τὴν ἀποστολὴν του ὡς ἀποστολὴν ποιμένος και καθοδηγητοῦ τοῦ λαοῦ.

Συνεπῶς, ὁ τρόπος τῆς ποιμαντικῆς ἐργασίας τοῦ ἐφημερίου και ἡ ἀξιολόγησις τοῦ χρόνου του και τῆς ἄλλης ποιμαντικῆς του ἐργασίας πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῆ κατὰ τρόπον ριζικὸν ὑπὸ τῶν ὑπευθύνων παραγόντων τῆς Ἐκκλησίας και μάλιστα γενικώτερον: Δι' ὅλους τοὺς ἐφημερίους μιᾶς ἐνορίας και δι' ὅλας τὰς ἐνορίας μιᾶς ἐπισκοπῆς, καλλίτερον δὲ δι' ὅλας τὰς ἐνορίας τῆς πατρίδος μας και ὄχι μόνον ὑπὸ ἀτομικῶν και ὡς ἐκ τούτου ἀσυστηματοποιήτων προσπαθειῶν τῶν ἐπὶ μέρους ἐφημερίων.

Πρέπει πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ διαφωτισθῆ ὁ λαός, πρέπει ὅλοι νὰ γνωρίσουν δι' ἐγκυκλίων και διὰ παντὸς μέσου ὅτι τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ θεία λατρεία, αἱ λοιπαὶ ἀγιαστικαὶ πράξεις και ὀλοκληρος ἡ πνευματικὴ μας ζωὴ δὲν φέρει χαρακτῆρα ἰδιωτικόν, ὅτι, συνεπῶς, ὁ ἐφημέριος δὲν εἶναι ὑπάλληλος «πρὸς διεκπεραίωσιν τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων» τῶν ἐπὶ μέρους πιστῶν, ἀλλὰ ὁ ποιμὴν τῆς ἐνορίας. "Ὅτι κύριον μέλημά του εἶναι ἡ διατήρησις τῆς ἐνότητος ὀλοκληροῦ τῆς ποιμνῆς και ἡ σωτηρία ἐκάστου πιστοῦ ἐντὸς πάντοτε τῆς μιᾶς αὐτῆς ποιμνῆς. "Ὅτι ὁ ἐφημέριος, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ πάντοτε εἰς τὰς ἐνεργείας του νὰ μένῃ συνεπῆς πρὸς τὸν κύριον αὐτὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου του, δὲν εἶναι ἀνεωτεριστής», ἀλλὰ πιστὸς φορεὺς τῆς γνησίας ὀρθοδόξου παραδόσεως, ὅτι, ἐὰν δὲν τὸ ἀντιλαμβάνωμεθα αὐτό, τοῦτο συμβαίνει διότι ἴσως δὲν ἔχομεν διατηρήσει καθαρὸν τὸ «αἰσθητήριον» τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως και τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος.

Εἶναι λοιπὸν καιρὸς νὰ λάβωμεν τὰ μέτρα μας, ἄλλως ὑφίσταται κίνδυνος νὰ γενικευθῆ και νὰ καταστῆ πλέον πεποιθήσις τῶν ἐφημερίων, ὅτι ὁ ρόλος των δὲν εἶναι νὰ ποιμαίνουν και νὰ καθοδηγοῦν, ἀλλὰ νὰ καθοδηγοῦνται οἱ ἴδιοι εἰς τὸ «ποιμαντικόν» των ἔργον ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν χριστιανῶν».

7. Ἡ προετοιμασία τῶν μελλονῶν μῶν διὰ τὸν γάμον.

Ἐχει ἤδη ἀναφερθῆ, ὅτι ὁ ἐφημέριος ἀντιμετωπίζει προβλήματα, προκειμένου νὰ ἀξιολογήσῃ ὀρθῶς τὰς ἐνεργείας του και νὰ καταστρώσῃ τὸ πρόγραμμά του.

Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα, ἐὰν ὁ ἐφημέριος θελήσῃ νὰ ἐργασθῇ συστηματικῶς καὶ μὲ συνέπειαν, δύναται νὰ συμπαρασταθῇ καὶ νὰ βοηθήσῃ τοὺς μελλονύμφους, οἱ ὅποιοι προσφεύγουν κατ' ἀνάγκην εἰς αὐτὸν καὶ ζητοῦν τὰς πρώτας πληροφορίας διὰ τὰ ἀπαραίτητα πιστοποιητικὰ πρὸς τέλεσιν τοῦ γάμου των.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι πολλάκις οἱ μελλονύμφου προσέρχονται εἰς τὸν ἐφημέριον ἀρκετὸν χρόνον πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ μάλιστα περισσοτέρας τῆς μιᾶς φοράς. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ὁ ἐφημέριος ὑποχρεοῦται νὰ διαθέσῃ πολὺν χρόνον διὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν διαφόρων ἀπαραιτήτων πιστοποιητικῶν. Τὰς περισσοτέρας ὅμως φορές δὲν διαθέτει οὔτε τὸν ἐλάχιστον χρόνον διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν μελλονύμφων διὰ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου.

Ἄλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη συμβῇ νὰ ἀσχοληθῇ εἰς ἐφημέριος μὲ τὸ θέμα αὐτό, πρόκειται μᾶλλον περὶ μεμονωμένων περιπτώσεων καὶ περὶ προσπαθείας, ἢ ὅποια δὲν ἐντάσσεται πάντοτε εἰς τὸ ποιμαντικὸν πρόγραμμα μιᾶς ἐνορίας, δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς ἔργον ἐφημεριακὸν καί, συνεπῶς, χαρακτηρίζεται ὡς «ιδιωτικὴ πρωτοβουλία» τοῦ ἐφημερίου αὐτοῦ.

Ἀντιθέτως, ἡ ἔκδοσις τῶν πιστοποιητικῶν καὶ ἡ φροντίς διὰ τὴν συγκέντρωσιν αὐτῶν, ἀκόμη καὶ ὅταν συνδυάζεται μὲ χρηματικὰς συναλλαγὰς, θεωρεῖται ὡς ἔργον τοῦ ἐφημερίου!

Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου δὲν ἔχει οὐσιαστικὴν σημασίαν ποῖος θὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀγαμίαν τῶν μελλονύμφων ἢ ποῖος θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἔκδοσιν ἄλλων πιστοποιητικῶν, ἐφ' ὅσον βεβαίως αὐτὰ δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν βεβαίωσιν τελεσθέντων ἱερῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας (π.χ. πιστοποιητικὸν βαπτίσεως, πιστοποιητικὸν τελέσεως τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τοῦ γάμου κ.ἄ.) ἢ ἄλλων ἀποφάσεων τῆς Ἐκκλησίας (π.χ. πιστοποιητικὸν ἐκκλησιαστικοῦ διαζευκτηρίου).

Ἴσως δὲ ἦτο προτιμότερον νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ ἐφημέριος τελείως ἢ τοῦλάχιστον μερικῶς τῆς εὐθύνης τῆς ἐκδόσεως πιστοποιητικῶν, τὰ ὅποια δὲν ἀναφέρονται εἰς ἐκκλησιαστικὰς πράξεις, διὰ νὰ δύναται πλέον νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔργον του.

Διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν δὲ ὅτι ὑφίσταται τοιοῦτον πρόβλημα χρόνου διὰ τοὺς ἐφημερίους τῶν μεγάλων κυριῶν ἐνοριῶν, ἀναφέρομεν ὅτι πολλάκις ὁ ἐφημέριος (ἢ οἱ ἐφημέριοι μιᾶς ἐνορίας) ὑποχρεοῦται νὰ ἀφιερῶσιν συνολικῶς δέκα καὶ περισσοτέρας ἀκόμη ὥρας τὴν ἑβδομάδα διὰ τὴν προετοιμασίαν καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν διαφόρων πιστοποιητικῶν, προκειμένου νὰ τελεσθῶν οἱ γάμοι

μιάς εβδομάδος (υπολογίζεται κατά μέσον ὄρον μία ὥρα ἀνά ἄδειαν γάμου.)

Ἀλλά, καθὼς ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, διὰ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τοῦ ἐφημερίου, σπουδαιότερα καὶ ἀπὸ τὴν ἐξοικονόμησιν τοῦ ἀπαραίτητου χρόνου εἶναι ἡ ὑπαρξίς τῆς δυνατότητος ὀρθῆς ἐκτιμήσεως καὶ ὀρθῆς ἀξιολογήσεως τῶν διαφόρων ποιμαντικῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐφημερίου. Ἐὰν τοῦτο δὲν τεθῆ ὡς βασικὴ προϋπόθεσις, δὲν θὰ διανοηθῆ καὶ δὲν θὰ δυναθῆ ὁ ἐφημέριος νὰ ἀσχοληθῆ συστηματικῶς μὲ τὸ μέγα θέμα τῆς προετοιμασίας τῶν μελλονύμφων διὰ τὸν γάμον.

Ἀντιθέτως, ὅπου θὰ ὑπάρξῃ ἡ προϋπόθεσις αὐτή, θὰ ἐξεύρη ἀσφαλῶς ὁ ἐφημέριος χρόνον διὰ τὸ ἔργον αὐτό. Ἐὰν καταστῆ ἀπαραίτητον, θὰ ἐπιστρατεύσῃ ἴσως ἕτερον πρόσωπον διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐντύπων καὶ τὴν διεκπεραίωσιν τῆς γραφικῆς ὑπηρεσίας, διὰ νὰ περιορισθῆ οὗτος εἰς ἓνα ἀπλοῦν ἔλεγχον καὶ εἰς τὴν ὑπογραφήν τῶν πιστοποιητικῶν, θὰ πολυγραφήσῃ ἴσως τὰς σχετικὰς μὲ κάθε περίπτωσιν ὁδηγίας ἢ θὰ ὀρίσῃ ὀρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν πιστοποιητικῶν, θὰ περιορίσῃ ἄλλου εἴδους δραστηριότητας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μὲ τὸ ποιμαντικὸν τοῦ ἔργον, ἐν πάσῃ περιπτώσει, θὰ ἐξεύρη τὸν χρόνον διὰ μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας συναντήσεις μετὰ τῶν μελλονύμφων μὲ σκοπὸν τὴν προετοιμασίαν αὐτῶν διὰ τὸ μέγα μυστήριον.

Ἴσως πρόκειται περὶ νέων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐκκλησιάζονται ἢ εἶναι γνωστοὶ εἰς τὸν ἐφημέριον ἐκ τῆς ἐργασίας του μετὰ τὴν νεότητος (Κατηχητικὰ Σχολεῖα, Κέντρον Νεότητος κ.ἄ.).

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ ποιμαντικὴ αὐτὴ ἐπικοινωνία τοῦ ἐφημερίου καί, κατόπιν, ἡ πραγματικὴ συμμετοχὴ αὐτοῦ εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, θὰ δημιουργήσῃ τὴν «γέφυραν» διὰ τὸν περαιτέρω στενὸν σύνδεσμον μετὰ τοῦ νέου ζεύγους. Τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ ἀναμφιβόλως τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ μίαν οὐσιαστικὴν συμπαράστασιν τοῦ ἐφημερίου εἰς τὰ τυχόν προβλήματα τοῦ νέου ζεύγους, σήμερον, καὶ τῆς νέας οἰκογενείας, αὔριον.

Ὁ ἐφημέριος, ὁ ὁποῖος θὰ θελήσῃ νὰ προχωρήσῃ εἰς μίαν συστηματικὴν ποιμαντικὴν τῆς οἰκογενείας, δύναται ἄριστα νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ τὰς ποιμαντικὰς αὐτὰς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν μελλονύμφων, διὰ νὰ εἰκοδομήσῃ ἐπ' αὐτῶν περαιτέρω. Δύναται νὰ δημιουργήσῃ μίαν ὁμάδα νέων συζύγων εἰς τὰ πλαίσια τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Κέντρου Νεότητος τῆς ἐνορίας. Ἡ ὁμάδα αὐτὴ θὰ ἀποτελέσῃ ἀναμφιβόλως σὺν τῷ χρόνῳ τὸν πυρῆνα καὶ τὴν βάσιν τῆς ποιμαντικῆς αὐτῆς ἐργασίας.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ *

Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ φίλος ἐνὸς προσώπου χωρὶς νὰ τὸ ἀγαπήσῃ; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμμετάσχη μὲ συμπόνοια εἰς τὸν πόνον κάποιου ἄλλου, χωρὶς νὰ δείξῃ ἀδυναμίαν ἢ νὰ ἐνδώσῃ εἰς μίαν διάθεσιν ἀπελπισίας; Πῶς δύναται νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερα τὰ συναισθήματά του δι' ἓνα πρόσωπον, χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ἀντικειμενικότητά του, τὴν ἰσορροπίαν του καὶ τὴν αὐτοκυριαρχίαν του; Αὐτὰ εἶναι τὰ δειλήμματα, ἔνεκα τῶν ὁποίων ὁ κληρικὸς ὀχυρώνεται ὀπισθεν κενῶν τύπων καὶ ἀγχωδῶν ψυχολογικῶν ὀχυρωμάτων, φοβούμενος ὅτι αἱ συναισθηματικαὶ του ἐκδηλώσεις θὰ προδώσουν ἀδυναμίας καὶ θὰ τὸν ἐκθέσουν ἀνεπανόρθωτα.

Αὐτὰ τὰ προβλήματα δὲν εἶναι μόνον προβλήματα τοῦ κληρικοῦ, ἀλλὰ εἶναι προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν ὅλοι ὅσοι ἀναμιγνύονται εἰς τὰ συναισθηματικὰ ζητήματα ἄλλων. Αἱ πλέον στεναὶ συναισθηματικαὶ σχέσεις ὑπάρχουν εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ διὰ τοῦτο καταβάλλεται ἔντονος προσπάθεια ὑπὸ τῶν γονέων νὰ ἐκπαιδεύσουν τὰ τέκνα των, πῶς νὰ περικλείουν τὴν ἀγάπην εἰς τὰ δεσμὰ τῆς ἀπωθήσεως καὶ τοῦ αὐτοπεριορισμοῦ. Αὐτὴ ἡ πρώτος ἐκπαίδευσις ἴσως ἐρμηνεύει τὴν ἀποστροφὴν μας ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸ ἄγχος περὶ ἐνδεχομένης προσκολλησεως καὶ ἀπρεποῦς συναισθηματικῆς ἐκφράσεως, τὸ ὁποῖον δηλητηριάζει τὰς ἀνθρωπίνους σχέσεις καὶ τὴν τάσιν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν νὰ μένωμεν μακρὰν κάθε οὐσιαστικῆς ἀναμίξεως μετὰ τῶν ἄλλων, διατηροῦντες πάντοτε μίαν σταθερὰν ἀπόστασιν ἀσφαλείας. Ἡ προσκόλλησις καὶ ἡ ἀποστροφή ἐνεργοῦν ἢ μίᾳ κατὰ τῆς ἄλλης καὶ δημιουργοῦν προσωπικότητας περιπεπλεγμένας εἰς τὰ ψυχολογικά των ὀχυρώματα.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 174 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ πρόκειται περὶ νέων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι νὰ παρουσιάζονται διὰ πρώτην φοράν ἐνώπιον τοῦ ἐφημερίου. Εἶναι δὲ σαφές, ὅτι διὰ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ εὐθύνη τοῦ ἐφημερίου εἶναι παρὰ πολὺ ἠδέχημένη. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι αἱ περιπτώσεις αὐταὶ εἰς τὰς μεγάλας ἐνορίας εἶναι, δυστυχῶς, αἱ συνηθέστεραι, τότε ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι ὁ ἐφημέριος πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἓν οὐσιῶδες καὶ κύριον μέρος τῆς ὅλης ποιμαντικῆς ἀποστολῆς του.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΑΝΤ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Τί δύναται νά πράξῃ ὁ κληρικός δι' αὐτάς τὰς τάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀλληλοσυγκρούονται ἐντός του; Πρῶτον θά πρέπει νά προσπαθήσῃ νά κατανοήσῃ τήν βαθυτέραν ἐννοιάν των οὕτως, ὥστε νά δύναται νά τὰς ἀντιμετωπίσῃ μέ κάποιαν ἀντικειμενικότητα. Ἐάν ἀντί νά δραπετεύῃ ἢ ἀντί νά πολεμᾷ τόν ἑαυτόν του μάθῃ νά δέχεται τὰς ὀρμάς του ὡς ἀναποφεύκτως ἀνθρωπίνας, τότε ἴσως δυνηθῇ νά ζήσῃ μέ τόν ἑαυτόν του μέ ὀλιγωτέραν ἐνοχλήν καί νά πλησιάσῃ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μέ ὀλιγώτερον φόβον. Δέν θά δυνηθῇ ἀσφαλῶς νά λύσῃ αὐτά τὰ προβλήματα διὰ παντός, ἀλλά θά πρέπει νά ἀνανεώσῃ ἑαυτόν καθημερινῶς καί νά προσφέρῃ τήν ἀγάπην του εἰς τόν βωμόν τῆς αὐτοθυσίας. Θά πρέπει ἀκόμη νά ἐκπαιδεύῃ τόν ἑαυτόν του καθημερινῶς εἰς τήν συνήθειαν νά ἐκφράζῃ γνησίαν συμπάθειαν, νά ὑποφέρῃ μέ τοὺς ἄλλους εἰς τὰς θλίψεις των καί νά χαίρεται μαζί των, ὅταν ἐκείνοι χαίρωνται, χωρίς ὅμως νά ζητῇ ἐγωϊστικῆν αὐτοϊκανοποίησιν καί αὐτοπροβολήν.

Ὁ Keneth Child ἀρχίζει τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου του «In his own parish pastoral care through parochial visiting» ὡς ἐξῆς: «Μὴ λησμονῆς, τέκνον μου, ὅτι καμμιά ἀνθρωπίνη ἐπαφή δέν θά πρέπει νά περιφρονῆται. Πρώτιστο ἔργο σου εἶναι νά γνωρίσῃς τήν οἰκογένειαν, νά αὐτοσυστηθῆς καί νά κάνῃς φίλους». Καί συνεχίζει: «Ἐνθυμούμεθα πολὺ ζωηρὰ ἕνα ἀπόγευμα Δευτέρας, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι πέντε χρόνια, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀπαχαιρετιστῆριος συμβουλὴ ἐδόθη εἰς ἕνα Διάκονον ποῦ ἀρχίζε τὸ πρῶτό του ταξίδι εἰς τὴν θάλασσαν τῶν ἐνοριακῶν ἐπισκέψεων. Ἡ περιοχὴ ποῦ τοῦ εἶχε ἀνατεθῆ περιελάμβανε 1500 σπίτια. Εἶχε κυτάξῃ ἕνα σχεδιάγραμμα τῶν ὁδῶν καί εἶχε μίαν ἀόριστον ἰδέαν ποῖος δρόμος ὀδηγοῦσε ποῦ... Ὁ προϊστάμενός του τὸν εἶχε ἐφοποῖσει μέ ἕνα κατάλογον ἀτόμων διὰ νά τὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πρώτην ἐβδομάδα. Ὁ Διάκονος ἀντελήφθη μερικὸς μῆνας ἀργότερον ὅτι αὐτὸς ὁ κατάλογος εἶχε ἐντέχνως συντεθῆ. Ἦτο μία ἐπιτηδεῖα μελέτη «δειγματος». Καί ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, τώρα ἀναπολεῖ μέ εὐγνωμοσύνην τὰς λεπτομερείας αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας. Μετὰ ἀπὸ τρεῖς ὥρας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐφημεριακὴν κατοικίαν σύντομα διὰ ἕνα φλυτζάνι τσαγιοῦ, πρὶν ἀπὸ τὸν ἑσπερινόν, αἰσθανόμενος μία παράξενη ἔξαρσιν καί ταυτόχρονα κατάπληξιν διὰ τὴν καθημερινότητα καί ἀνιαρότητα τῆς ὅλης ὑποθέσεως. Εἰς ὠρισμένα σπίτια εἶχε γίνοι δεκτὸς μέ ἀνοικτὰς ἀγκάλας καί πολὺν θόρυβον. Εἰς ἄλλα δέν ἄκουσε τίποτε ἄλλο παρὰ ἐπικρίσεις διὰ τὴν ἐκκλησίαν καί τὸν προϊστάμενον. Εἰς κάποιον ἄλλο σπίτι περιελοῦσθη μέ εὐγλώττους περιγραφὰς τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἀπέδιδε ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος εἰς τὴν ὑποστήριξιν, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε ἀπὸ αὐτὴν τὴν οἰκογένειαν δι' ὅτι ἀξιώλογον ἐγένετο εἰς

τὴν ἐνορίαν. Μόνον εἰς ἓνα σπίτι ἐδοκίμασε νὰ ἀσχοληθῆ με κάτι, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ὡς «πνευματικὸν» πρόβλημα. Τὴν θλιῖψιν μιᾶς μητέρας, τῆς ὁποίας ὁ υἱὸς ἔλειπεν εἰς τὴν Σιγκαπούρην καὶ ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἐπελήφθη αὐτῆς τῆς περιπτώσεως ἐπιτυχῶς.

Μετὰ τὴν παρέλευσιν τριῶν ἐβδομάδων ἀπεδέχθη με ἐν-
θουσιασμὸν πρόσκλησιν δι' ἓνα ἐπαρχιακὸν συνέδριον ποῦ θὰ τὸν ἀπῆλλασε ἀπὸ τὸν καθημερινὸν κύκλον τῶν κατ' οἶκον ἐπισκέψεων. Καὶ ὅταν ὁ νεωκόρος ἠσθένησε καὶ ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος ἐζήτησε ἀπὸ τὸν διάκονον νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἐφοδιασμὸν με κάρβουνο τῶν θερμαστῶν τοῦ Ναοῦ καὶ νὰ ἐπιτηρῇ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐνοριακῆς αἰθούσης, ἦταν ὑπερευτυχής! Ἐπὶ τέλος τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ κἀνῃ κάτι ποῦ τὸν εὐχαριστοῦσε, διότι θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ἀποτελέσματα — ἐξ ἄλλου, εἶπε εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἔχωμεν ἓνα καθαρὸν καὶ θερμὸν κτίριον διὰ τὴν λατρείαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ ὅτι ἡ τήρησις ἐκκλησιαστικῶν λογαριασμῶν ἠδύνατο νὰ συντελέτῃ τόσον εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ὅσον καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἀσθενικῆς μητέρας ἐνὸς ἐκ τῶν παιδιῶν τῆς χορῳδίας ποῦ κάθε φορὰ ποῦ τὴν ἐπεσκέπτετο, ἀπεκόμιζε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δὲν ἄλλαξε ποτὲ τὴν ποδιὰ τοῦ μωροῦ.

Χρειασθῆκαν ὠρισμέναι αὐστηραὶ παρατηρήσεις ἀπὸ τὸν ἱερατικῶς προϊστάμενον, διὰ νὰ τοῦ ὑπενθυμίσουν τὸ πρῶτιστον καθῆκόν του, νὰ προσπαθῆσῃ νὰ γνωρίσῃ τοὺς πιστοὺς, τῶν ὁποίων εἶχε τὴν φροντίδα καὶ νὰ τοὺς δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ ἐκεῖνοι».

Ἐὰν εἶναι τόσον μεγάλη ἡ σπουδαιότης τῆς κατ' οἶκον ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως, θὰ πρέπη νὰ καταβάλλεται προσπάθεια, ὅπως αὕτη πραγματοποιηθῆται ὑπὸ τοὺς καλυτέρους δυνατοὺς ὄρους. Τὸ θέμα τῆς ποιμαντικῆς κατ' οἶκον ἐπισκέψεως πρέπει ἐπομένως νὰ τύχῃ τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης ποῦ τοῦ ἀξίζει με βάσιν πάντοτε τὴν ἄμεσον ποιμαντικὴν ἐμπειρίαν.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΦΑΡΟΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

“ΓΑΜΟΣ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ,,

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν πολὺς λόγος γίνεται περὶ διαζυγίου, τὸ ὁποῖον θεωροῦμεν ὡς τὸν μέγιστον κίνδυνον διασπάσεως τῆς ἐνότητος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ.

Ἐνίοτε τὸ διαζύγιον ἐκλαμβάνεται ὡς «τὸ ἀναγκαῖον κακόν», προκειμένου νὰ ἐξαλείψῃ μίαν δυσάρεστον κατάστασιν, ἐκεῖ ἔνθα οὐδεμία αἰσθησις ἀγάπης, ἐκτιμήσεως καὶ κατανοήσεως συνδέει τὸ ἀνθρώπινον ζεῦγος.

Παρὰ ταῦτα ὁμως, θεωροῦμεν ἐπάναγκες, ὅτι τὸ μεγαλύτερον βάρος τῆς φροντίδος πάντων ἡμῶν, κατ'ἐξοχὴν δὲ τῆς Ἐκκλησίας, δεόν νὰ ἐπιδεικνύηται καὶ καθ' ἅπασαν ἐκείνην τὴν πορείαν τῆς ζωῆς τοῦ ζεύγους, πρὶν ἢ τοῦτο ἐπηρεασθῇ ὑφ' ὄλων ἐκείνων τῶν διασπαστικῶν αἰτίων, τῶν ὀδηγούντων τὴν οἰκογένειαν εἰς οὐσιαστικὴν διάλυσιν, ἐχούσης ὡς ἀποτέλεσμα λίαν δυσάρεστους διὰ τὸν τόπον μας ἐπιπτώσεις, εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ' ἣν ὀξύτατον τίθεται διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα.

Ἡ παροῦσα μικρὰ ἐργασία σκοπὸν ἔχει, ἐν προκειμένῳ, νὰ δώσῃ μίαν ποιμαντικὴν κατεύθυνσιν εἰς πάντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐργαζόμενον, ἰδιαίτατα δὲ τοὺς Κληρικοὺς, ὥστε, διὰ μιᾶς στενωτέρας ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας κοινωνίας, νὰ δυνηθῶμεν νὰ διασφαλίσωμεν τὴν ἐνότητα τῆς οἰκογενείας, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ τὸ ζωτικὸν καὶ θεμελιῶδες κύτταρον τῆς κοινωνίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ συχνὴ προσέλευσις πολλῶν χριστιανῶν εἰς διάφορα ἐκκλησιαστικὰ Γραφεῖα καὶ ἡ αἴτησις, ὡς καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν νὰ λάβωσι διαζύγιον, εἶναι σοβαρὰ ἀπόδειξις, ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου σήμερον διέρχεται μίαν σοβαρὰν κρίσιν. Ἡ κρίσις δὲ αὕτη, ἐὰν λάβῃ μεγαλυτέραν διάστασιν, εἶναι δυνατὸν νὰ διασαλεύσῃ τὸν οἰκογενειακὸν θεσμόν, ὅστις εἶναι ἡ βάσις τῆς ὀργανωμένης κοινωνίας.

Ἐὰν ἡ χορήγησις τοῦ διαζυγίου λάβῃ εὐρύτερον χαρακτῆρα, τότε ἢ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ συγγένεια τοῦ ζεύγους τείνει νὰ λάβῃ μορφήν ἀπλῆς σχέσεως δύο προσώπων πρὸς ἱκανοποίησιν ἐπιθυμιῶν, ἢ ὁποῖα σχέσις διαλύεται εὐκόλως, προκειμένου

νά δώση τὴν θέσιν της εἰς μίαν νέαν γνωριμίαν μεθ' ἑτέρου προσώπου.

Τὸ νὰ ἀρνηθῆ ὁμως ἡ Ἐκκλησία τὸ διαζύγιον εἰς ἓν τεταραγμένον ζεύγος, δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε λύσιν θεραπεύουσαν τὸ ὑφιστάμενον κακόν, διότι τοῦτο θὰ ὠδήγει πιθανὸν εἰς τὴν παράνομον σχέσιν τῶν προσώπων τοῦ ζεύγους τούτου μεθ' ἑτέρων ἀτόμων, ὥστε νὰ παρατηρῆται τὸ φαινόμενον τῆς ὑπάρξεως μιᾶς οὐσιωδῶς διαλελυμένης οἰκογενείας.

Βεβαίως ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει διὰ τῶν ἐργατῶν της νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ἵνα συμφιλιώσῃ τὰ διεστῶτα, διασώζουσα οὕτω οἰκογενείας, αἵτινες ὀδηγοῦνται εἰς διάλυσιν καὶ καταστροφήν.

Ἐπειδὴ παρὰ πᾶσιν εἶναι κατανοητὰ τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα ἐνὸς διαλυομένου γάμου, ὡς καὶ τὰ ναύαγια, τὰ ὁποῖα ἀφίνει ἐνίοτε ὀπισθεν αὐτοῦ — ἐὰν ἰδίως ὑπάρχωσι τέκνα — κρίνομεν ἐπάναγκες νὰ ὑπερτονίσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ μεγαλύτερα μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας δέον, ὅπως καταβληθῆ εἰς ἅπασαν ἐκείνην τὴν περίοδον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὁποῖα ἐκτείνεται πρὶν ἢ οὗτος προσέλθῃ εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Γάμου.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις θὰ παραθέσωμεν ὠρισμένα πρακτικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν σήμερον, ἵνα βοηθήσωμεν τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνισχύσωμεν τὸν ἀντιμετωπίζοντα κρίσιν ἱερὸν θεσμόν τοῦ Γάμου, ἀφοῦ προτάξωμέν τινα περὶ τὴν θεολογίαν τοῦ Γάμου ὡς Μυστηρίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Διὰ λόγους δὲ τεχνικοὺς τὰς ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀναληφθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, τὰς διαιροῦμεν εἰς τρεῖς βασικὰς κατηγορίας:

α) Ἡ φροντίς τῆς Ἐκκλησίας καθ' ἅπασαν τὴν προγαμιαίαν περίοδον τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου.

β) Ἡ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεως τοῦ Γάμου.

καὶ γ) Ἡ φροντίς τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν μετὰ τὸν Γάμον χρονικὴν περίοδον.

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ρη.

ΠΑΪΣΙΟΣ Β΄, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ (1776 - 1871)*

Ὁ χρυσὸς ἐκεῖνος χαρακτήρας τοῦ δὲν ἐκάμφθηκε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ τὸ δέλεαρ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν μπροστὰ στὸ Ἐθνικοθηρησκευτικὸ τοῦ ἔργου, ἀλλὰ μὲ ἀκαμπτο φρόνημα καὶ ἀπτόητο θάρρος ἐπανερχεται στὴν κοπιώδη περιουσία τοῦ ἀνὰ τὴν Μικρασία, ἐφοδιασμένος μάλιστα μὲ νέα συστατικά γράμματα τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ Γένους.

Τὴν Ἐπαρχία τῆς Προύσσης τὴν περιουσιάζει κηρύττοντας καὶ περιουσιάζοντας ἐράνους ἀπὸ τῆς 1/10-1/12/1811.

Ἀπ' ἐδῶ μεταβαίνει στὰ Μουδανιά, στὸ Μιχαλίτσι, στὴν Κερμαστή, στὴν Ἐφεσο, ὅπου μένει τὶς πρῶτες δέκα μέρες τοῦ Δ/βρίου.

Στὴν Ἀρτάκη μένει ἄλλες τόσες. Στὰ Δαρδανέλλια τρεῖς μέρες, μέχρι τὶς 17 Ἰανουαρίου τοῦ 1812, ὅποτε διὰ τοῦ Ἀδραμυτείου φθάνει στὶς Κυδωνίες, φιλοξενεῖται στὴν περίφημη Σχολή τους, ἀνανεώνει τὴν πρώτη φιλία τοῦ μὲ τοὺς δασκάλους τῆς, τὸν Γρ. Σαράφη, τὸν Θεοφ. Καίτη, τὸν μοναχὸν Εὐστράτιο καὶ ἄλλους καὶ βλέπει τοὺς τρεῖς ὑποτρόφους τῆς Μονῆς, τὸν Κερμηριώτη διάκονο Κυπριανό, τὸν ἱερομόναχο Ἰνδζέσουλου Γρηγόριον καὶ τὸν Δημήτριον, τοὺς ὁποίους εἶχε στείλει γιὰ ἀνώτερες σπουδές.

Μετὰ ὀλιγοήμερῆ ἀνάπαυση μεταβαίνει στὴν Σμύρνη, μὲ δριμυτάτη βαρυχειμωνιά. Τὸν φιλοξενοῦν μὲ πολὺ σεβασμὸ συμπατριῶτες τοῦ ἔμποροι, ἐνῶ ὁ Σμύρνης ἄνθιμος προφασιζόμενος τὴν φτώχεια τῆς Ἐπαρχίας τοῦ περιφρονεῖ τὰ συστατικά γράμματα, μένει ἀφιλόξενος πρὸς τὸν ἐθναπόστολο ἐπισκέπτη καὶ δὲν συγκινεῖται μπροστὰ στὸ ἐθνοσωτήριον ἔργο τοῦ Παΐσιου.

Στὸ χωριὸ Χαδζιλὰρ γίνεται ἡ ἐπίδοση τῶν Πατριαρχικῶν καὶ ἄλλων συστατικῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἀπάντησις ἦταν ἀρνητικὴ, ἐπειδὴ οἱ τοπικὲς Ἐκκλησίες καὶ τὰ Σχολεῖα μόλις ἐπαρκοῦσαν νὰ συντηροῦνται ἀπὸ τὶς συνδρομὰς τῶν χριστιανῶν.

Στὴν περιφέρεια τῆς Σμύρνης διατρίβει μέχρι τῆς 1ης Μαρτίου τοῦ 1812. Οἱ Καισαρεῖς τῆς Σμύρνης τοῦ προσφέρουν 7500 γρόσια. Κατόπιν μεταβαίνει στὴν Ἐφεσο, περιουσιάζει 45 ἡμέρες, ἀναγκάζεται ὅμως νὰ διακόψῃ τὴν περιουσίαν του, διότι προσεβλήθη ἀπὸ ἐλονοσία, καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν Δεσπότη συστατικὸ νὰ μεταβῇ στὸ Ἅγιον Ὄρος γιὰ λίγη ἀνάπαυση. Δυστυχῶς ὁ Δεσπότης τοῦ ἀρνεῖται καὶ τότε ἐπανερχεται στὴν Σμύρνη γιὰ νοσηλείαν καὶ νο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 233 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

σηλεύεται στο σπίτι του Ἀνδρονικιώτη Χατζηγιάννη Γιαγδζόγλου. Στις 20 Μαΐου καλεῖται πάλι ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἐφέσου στο Χατζιλάρ, ὅπου ὁ Δεσπότης τὸν διατάζει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπαρχία του.

Στοὺς πόνους καὶ τοὺς κόπους του ἀπὸ τὶς ἀτέλειωτες καὶ ἐξαντλητικὲς πορεῖες του, τοὺς κινδύνους τῶν ληστειῶν καὶ τῶν ποικίλων ἄλλων ἀπειλῶν, ἀποδοκιμασιῶν καὶ ἐχθρικῶν διαθέσεων τῶν τούρκων, ἰδίως δὲ τῆς ἐλνοσσίας του, τώρα προστίθεται κι ἓνας ἄλλος, πιὸ βασανιστικὸς, ἢ πικρία τοῦ διωγμοῦ τοῦ Δεσπότη. Ὁ Παῖσιος πρὸς στιγμὴν κλονίζεται! Θέλει νὰ τὰ ἐγκαταλείψῃ ὅλα καὶ νὰ ἀποσυρθῇ στὴν μοναστικὴ ἀμεριμνησία τοῦ Ἁγίου Ὀρους. Στὴν διεκυστίνδα τῆς ἀμηχανίας νικᾷ ἡ ἀφοσίωση στὸ ἔργο του καὶ ἡ φρονιμάδα τοῦ Εὐαγγελικοῦ ὄψεως τὸν στρέφει πρὸς τὴν Μαγνησία, ἡ ἐπιδείνωση ὅμως τῆς ἀσθενείας του τὸν ἀναγκάζει νὰ ἐπιστρέψῃ πάλι στὴ Σμύρνη.

Ἐδῶ ὑποβάλλεται σὲ 50 ἡμερῶν θεραπεία καὶ πρὶν νὰ ἀναλάβῃ, συνεχίζει τὴν ἱεραποστολικὴ πορεία του πρὸς τὴ Θείρα καὶ τὴν Ἡλιούπολη, ἀπ' ὅπου γυρίζει πάλι στὴ Σμύρνη φοβερὰ ἄρρωστος καὶ μένει μέχρι τὶς ἀρχὲς Μαρτίου τοῦ 1814. Τὴν θεραπεία του ἀνέλαβε ὁ ἱατροφιλόσοφος Στέφανος, ἀδελφὸς τοῦ Κων/ίνου Οἰκονόμου, μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον, ἐνῶ ὁ Ἅγιος Σμύρνης μὲ τὴν ἴδια σκληρότητα τὸν διατάζει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἐπαρχία του.

Ὁ Παῖσιος τότε πληροφορεῖ μὲ πικρία τὰ συμβάντα στοὺς συμπατριῶτες του καὶ ἀναχωρεῖ γιὰ λίγο πρὸς τὶς Κυδωνίες καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὸ Ἀλάσεχιο, κάμνει μιὰ σύντομη περιοδεία καὶ κατὰ φορτος καὶ κατάκοπος βαδίζει πρὸς τὴν προσφιλεῖ του Καισάρεια.

Στὴν Νιγδη, τὴν Μητροπολιτικὴ ἔδρα τῆς Ἐπαρχίας Ἰκονίου, ὁ Δεσπότης Νεόφυτος τὸν κρατεῖ ἓνα μῆνα γιὰ κηρύγματα, καὶ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1814 φτάνει στὸ ἀγαπητό του Ζινδζίδερε.

Ἡ δευτέρα αὐτῆ περιοδεία του, ποὺ διήρκεσε τριάμισο χρόνια, ἀπὸ τὴν 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1811 ἕως τὸν Ἰούνιο τοῦ 1814, ἦτο ἡ κοπιωδέστερη καὶ βασανιστικώτερη, ἀλλὰ καὶ ἡ καρποφορώτερη!

Οἱ ἀνάγκες τῶν Ἰδρυμάτων τοῦ ἐπέβαλαν νέαν περιοδείαν στὶς γειτονικὲς Ἐπαρχίες, καὶ στὴν Ἀμάσεια ἀποθαρρύνεται νὰ συνεχίσῃ, γιατί στὶς βάνουσες συμπεριφορὲς τῶν Δεσποτάδων τῆς Ἐφέσου καὶ τῆς Σμύρνης τώρα προσετέθησαν καὶ οἱ παγερότητες τῶν Δεσποτάδων τῆς Μικρασιατικῆς ἐνδοχώρας, καὶ ἔτσι γυρίζει σχεδὸν ἄπρακτος καὶ περίσκεπτος στὰ Ἰδρυμάτα του.

Τὰ προϊόντα τῶν περιοδειῶν του δὲν μπόρεσαν νὰ καλύψουν τὶς δαπάνες τῶν δύο Ἰδρυμάτων, γιατί στὸν τεράστιο ὄγκο τους βάρυνε καὶ ὁ ὄγκος τῶν μυστικῶν κονδυλίων ποὺ διέρρεον στοὺς

ἐξευμενισμούς τῶν διοικητῶν, τῶν ἄλλων τουρκικῶν παραγόντων, καί τῶν βαρυτάτων φόρων.

Δι' εὐνοήτους λόγους δὲν δίδονται ἀριθμοὶ ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῶν ἐτῶν αὐτῶν. Μόνον στὰ 1841 παρουσιάζεται τὸ χρέος τῆς Μονῆς ἀνερχόμενον στὸ ποσὸν τῶν 195.935 γροσίων, δηλ. 1959 χρ. λιρῶν τουρκίας.

Τὸ ὅλον ἔργον του, δηλ. ἡ ἐκ θεμελιῶν ἀνέγερσις τῆς ἱερᾶς Μονῆς ἐξ 100 αἰθουσῶν ἐπὶ 12.000 τ. πήχ. Ὁ Νὰὸς καὶ ἡ ἱερατικὴ σχολὴ κατὰ τὸν Ἰωάν. Καλφ., Μονὴ Φλαβ. σελ. 136, ἐκόστισε 1.000.000 γρόσια, δηλ. 10.000 χρ. τουρκικῆς λίρας.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὁ Παῖσιος δὲν κάμπτεται, ἀλλ' ἀπτόητος συνεχίζει τὸ ἔργο του καὶ δι' αὐτὸ μὲ τὸ δίδυμο Ἰδρυμά του, τίς τρεῖς ἀνὰ τὴν Μικρασίαν τολμηρῆς περιοδεῖς του, τὴν ὑπερπήδηση τῶν ἀνυπερβλήτων οἰκονομικῶν καὶ ἄλλων ἐμποδίων πρὸς συνέχισιν τοῦ Ἐθνωφελοῦς ἔργου του δίκαια ὑψώνεται στὴν περιορῆ Πανελληνίας γενικῶς καὶ πρὸ παντὸς Παμμικρασιατικῆς προσωπικότητος καὶ ἄξιος τοῦ ἔθνους ἄνδρας.

Ἰδοὺ τί γράφει ὁ Κων/νος Οἰκονόμος ἐξ Οἰκονόμων εἰς τὰ Γρ. Βιβλ. Δ', σελ. 504 περὶ τοῦ Παΐσιου: «Εἰς τοὺς σημερινοὺς χρηστοὺς καὶ ἀγαθοὺς Καππαδόκας πρέπουσιν πολλὰ ἐπιγράμματα, διότι ἐνθουσιῶντες ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν Μουσῶν, συνιστῶσι σχολεῖα Ἑλληνικὰ εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς περιφερείας τῶν, στέλλοντες τοὺς νέους τῶν νὰ σπουδάσωσιν εἰς τὰ Γυμνάσια τῆς Σμύρνης, τῆς Χίου, τῶν Κυδωνιῶν, καὶ σπουδάζοντες νὰ λαλῶσιν πλειότερα Γρεκικὰ, κατὰ τῶν σοφωτέρων συμπατριωτῶν τῶν τὴν ὁδηγίαν. Ἀπὸ τούτους δίκαιον εἶναι νὰ κηρυχθῇ εἰς τὸ γένος φιλομουσότητος καὶ φιλολογώτατος ὁ Ἡγούμενος τοῦ ἐν Καισαρείᾳ Μοναστηρίου τοῦ Τιμίου Προδρόμου κ. Παΐσιος».

Οἱ φιλικοὶ αὐτοὶ δεσμοὶ του μὲ τὰ ὑψηλὰ πρόσωπα καὶ οἱ μυστικῆς καὶ φανερῆς ἐπαφῆς του, οἱ τακτικῆς ἀλληλογραφίης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸν ἀφήσουν ἀμέτοχο τῶν γενικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ἐθνους καὶ μάλιστα ἐξω ἀπὸ τὴν Φιλικὴ Ἐταιρεία. Ἄλλωστε ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ ΣΤ' ὁ πνευματικὸς του πατὴρ πατριαρχεῖ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀναπτύξεως τῆς Φιλ. Ἐταιρείας.

Ἡ ἰδέα τῆς ἐθνεγερσίας δὲν ἦτο περιορισμένης ἀλλὰ γενικῆς ἐκτάσεως. Ἡ ἐξέγερσις θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀπ' ὅλους τοὺς Ἑλληνας ποὺ ἐβασανίζοντο κάτω ἀπὸ τὸν ἀφόρητο τουρκικὸ ζυγόν, εἴτε στὴν Ἑλλάδα ἢσαν εἴτε στὴν Μικρασίαν, εἴτε καὶ στὴν μακρυνὴ Καππαδοκίαν.

Ὁ Παῖσιος, ὁ ἄξιος τοῦ Ἐθνους Ἡγούμενος, ἦτο ὁ κατάλληλος συνδετικὸς κρίκος.

(Συνεχίζεται)

Ἱερ. Θ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

Ο ΕΚ ΠΥΡΓΟΥ ΘΗΡΑΣ ΚΛΗΡΙΚΟΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ
ΑΖΑΡΙΑΣ ΣΙΓΑΛΑΣ *
(1660-1740)

Δ'. Τὸ τέλος τοῦ Ἀζαρία.

1. Ὁ Ἀζαρίας ἔζησεν ὀγδοήκοντα ἔτη, ἀφοῦ τὰ τελευταῖά του διήλθεν ἀσθενῶν, ὑπὸ τινος ἀγνώστου νόσου τῶν ποδῶν, ἐξ ἧς καὶ παρέμεινεν ἀκίνητος.

Ἡ καρτερικότης, μεθ' ἧς ὑπέφερε τοὺς ἀφορήτους πόνους τῆς ἀνιάτου ἀσθενείας του, ἦτο πρωτοφανής, ἡ δὲ πνευματικὴ του διαύγεια ἀκμαία καὶ σταθερά. Ὀλίγον πρὶν ἐκπνεύσῃ, ἐξωμολογήθη καὶ «ποιήσας εὐχέλαιον ἐκοινωνήσε τῶν ἀχράντων καὶ φρικτῶν τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν Μυστηρίων δακρυροῶν...». Μετὰ τὴν κοινωνίαν καὶ ἀφοῦ εἶπε· «Τοῦ Δείπνου Σου τοῦ Μυστικοῦ σήμερον Ὑιὲ Θεοῦ κοινωνόν με παράλαβε...», παρέδωσε τῷ Θεῷ τὴν μακαρίαν ψυχὴν του²². Τὸ πένθος ἦτο γενικὸν ἐκ τοῦ θανάτου του. Ἡ νῆσος ἅπασα παρέστη εἰς τὴν κηδεῖαν του καὶ με δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Τριτανῆς, ἐντὸς τοῦ Καστελλίου τοῦ Πύργου ἐκέχθουσε τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ τέλος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐκείνου ἀνδρός, ἐνὸς γεωργοῦ ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Κυρίου, ὅστις «πολλὰς ψυχὰς ἡγειρεν ἐκ τοῦ ψυχικοῦ θανάτου τῇ συνεχεῖ καὶ ἀδιακόπῳ διδασκαλίᾳ, πολλὰς ἐλιμένισεν εἰς τὸν τῆς Ὁρθοδοξίας λιμένα...»²³. Ὁ φιλόθεος ἐκεῖνος ἀνὴρ μέχρι σήμερον κοσμεῖ τὴν Θήραν καὶ γενικώτερον τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ὑπῆρξε πρόσωπον κατανοῆσαν τὴν ἀποστολὴν του, νοῦς διεπόμενος ὑπὸ σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 244 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

22. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 276. Ἡ πληροφορία, ὅτι ὁ Ἀζαρίας ἐτάφη εἰς τὸ Νειμποργιό, παρεκκλήσιον τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας ἐν Πύργῳ, ἐνθα κεῖται ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Τριτανῆς, δὲν εἶναι ἀληθής, καθότι ὁ βιογράφος τοῦ Ἀζαρία, (αὐτόθι, σελ. 286), τονίζει, ὅτι ἐτάφη ἐν τῷ Ναῷ τῆς Θεοτόκου ἐπιλεγομένης Τριτανῆς ἐντὸς τοῦ Καστελλίου τοῦ Πύργου.

23. Π. Ζεργλέντη, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 277.

κλησίαν καὶ τὰς πατρίδας θρησκευτικὰς καὶ ἔθνικὰς Παραδόσεις, προσενεγκὼν πολλὰ ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου καὶ μάλιστα ὅτι ἀκριβῶς δίδει εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀληθές νόημα καὶ τὸν πραγματικὸν αὐτῆς σκοπὸν, κατενώπιον τῶν ὑπευθύνων καὶ μὴ. Μέχρι τῆς ὑστάτης πνοῆς του παρέμεινε πιστὸς εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

2. Ὁ Ἀζαρίας Σιγάλας ἐζήσεν, εἰργάσθη καὶ ἐχάθη εἰς μίαν ἀνήσυχον ἐποχὴν, ἔχουσαν ἀνάγκην τῆς ἀφιερώσεως τῶν πνευματικῶν ἐκπροσώπων τῆς, ἵνα ἐκφράσῃ κατὰ τρόπον πληρέστερον τὴν ἀποστολὴν τῆς εἰς τὸν ἱστορικὸν ἠχῶρον. Ἐπίστευσε εἰς τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ πλάτος τῆς νεοελληνικῆς ἰδέας, εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λυτρωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς μονομερείας, ἀνυψούμενος εἰς τὸν ἠχῶρον τῶν ἰδεῶν. Δι' ὃ καὶ ἀνεδείχθη φλογερὸς πατριώτης, ἐθνεγέρτης, στοχαστῆς καὶ παιδευτῆς, λάτρης τῆς Ἑλληνικῆς ἰδέας καὶ Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Ὡς κληρικὸς, ὡς ῥήτωρ, ὡς ἐμπιστος σύμβουλος ἀρχόντων, ὡς κοινωνικὸς μαχητῆς καὶ κοινωνικὸς ἐπαναστάτης, ὡς πνευματικὸς κατακτητῆς καὶ συγγραφεὺς ἐσφυρηλάτησεν ὅλας τὰς δυνάμεις του, ὑψωθείς εἰς αὐτόνομον μονάδα. Ἡ μορφή τοῦ Ἀζαρία ἀποτελεῖ διὰ τὴν Θῆραν μοναδικὸν ὀραματισμὸν προσωπικότητα. Ὅσον καὶ ἂν τὸ δυσβάστακτον ἔρεβος τῆς ταπεινωτικῆς ὑποτελείας εἶχε προσανατολίσει τελικῶς τὰς ἔθνικὰς ἐλπίδας, ὅσον καὶ ἂν ὁ ἀκάνθινος στέφανος ἔστεψε τὴν κορυφὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ Πατριαρχεῖον, ἄλλο τόσον οἱ αἱματομένοι ἀγῶνες ἠγγαίισαν τὴν Παιδείαν τοῦ ἔθνους μετὰ τὴν πικραμένην θυσίαν ἐπωνύμων καὶ ἀνωνύμων Διδασκάλων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

Ὁ Ἀζαρίας ὑπῆρξε ἀκαύχημα καὶ ἔπαινος τοῦ Γένους του, τῆς πατρίδος του...». Δὲν ἐζήτει νὰ φημίζηται, ὅσον νὰ διδάσκηται ἢ παιδεῖα τοῦ Γένους, ὁ δὲ ὑπόδουλος λαὸς νὰ ἀφυπνίζηται καὶ διαφωτίζηται. Δυνάμεθα ἄρα ἐν προκειμένῳ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ Θῆρα μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὸν τομέα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας²⁴.

Ὡς ἔθνικὸς ἀπόστολος καὶ ὀραματιστῆς ἐπεκοινωνήσε μετὰ τὸ αὐθεντικὸν καὶ βαθύ καὶ μεγαλόπνοον νόημα τῆς Χριστιανικῆς καὶ Ἑλληνικῆς Παιδείας. Ὡς γνήσιος ὀπαδὸς τοῦ Κυρίου «ἐλάλησε

24. Μ. Μ η ν δ ρ ι ν ο Ὡ, Ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεῖα ἐν Θῆρᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, Ἀθήναι 1930, σελ. 43.

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ» διατρανώσας τὴν πίστιν τοῦ πρὸς τὰ εὐγενῆ ἰδεώδη τῆς Ἐκκλησίας²⁵.

3. Διὰ τοῦ παραδείγματός του ὁ ἐν λόγῳ Διδάσκαλος τοῦ Γένους διδάσκει τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Παράδοσιν, χωρὶς νὰ θυσιάσῃ τὰ ἑλληνορθόδοξα ἰδεώδη ἢ νὰ ὑποκύβῃ εἰς τὰς κακοδοξίας τῶν Λατίνων. Τοῦτο μάλιστα ἐμφαίνεται ἐκ τινος ἐκφράσεως κειμένης εἰς τὸ ὡς εἴρηται χειρόγραφον, «εἰ δέ τινες δοκοῦσι εἶναι ἀλλότρια τῆς ἡμετέρας αὐτῆς τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν νὰ μὴ λογιάζετε πὺς ἐγὼ ἄλλως φρονῶ ἢ δοξάζω, ὅτι καὶ μέχρι θανάτου διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν ὑπομεινῶ». Ἡ ἀνάμνησις τῶν ἐνδόξων ἀγώνων καὶ τοῦ ἱεροῦ ὑπομνήματος τοῦ Ἀζαρία πρέπει νὰ διδάξῃ ἀνεκδοιάστως ἅλους ἡμᾶς, ὡς ἰσχυρὰ προτροπὴ καὶ παρακείμεσις, πρὸς ὅ,τι τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπιβάλλει τὸ χρέος ἡμῶν ἐναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἀζαρίας ὑπῆρξεν ἀγωνιστὴς τοῦ Ὀρθοδόξου πνεύματος, μύστης καὶ θεραπευτὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ τοιοῦτου, γνησία θρησκευτικὴ μορφή, ἐπιδείξασα ἐκπαιδευτικὴν δραστηριότητα κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἱστορίας τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Δι' ὃ ἀφήνει εἰς ἡμᾶς σήμερον τὴν ἐντολὴν τῆς διατηρήσεως τοῦ Ἑλληνορθοδόξου πνεύματος. Ἡ ἀκραιφνὴς Ὀρθοδοξία πρέπει νὰ εἶναι τὸ γνῶρισμα παντὸς συγχρόνου κληρικοῦ. Εἰς τοὺς στεῖρους σημερινούς καιροὺς ἀποβαίνει λίαν δυσχερὴς — καὶ τοῦτο λυπηρὸν — ἡ ἐκτίμησις τοῦ περιεχομένου τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡς αὕτη κατενοεῖτο ἐντὸς τοῦ ἱστορικοῦ περιβάλλοντος τοῦ Βυζαντίου, ἐν ᾧ ἐγενήθη καὶ ἠνδρώθη.

Καθὼς τότε αὕτη συνέδεσεν ἀρρήκτως καὶ συνεκράτησε συμπαγῶς ἅλους τοὺς λαοὺς ὁμοθύμους καὶ ὁμοπνοῦς τῆς Αὐτοκρατορίας, οὕτω καὶ σήμερον εἶναι ἱστορικὴ ἀνάγκη νὰ διατηρήσῃ τὴν ζωτικωτάτην ἀξίαν της²⁶.

Τοιοῦτος κληρικός, μέγας διὰ τὴν μικρὰν νῆσον Θήραν, ὑπῆρξεν ὁ Ἀζαρίας, ὅστις δὲν παραμένει μόνον ὡς ἱστορικὸν λείψανον, ἀλλὰ «καὶ θανῶν ἐν Κυρίῳ ζῆ καὶ παρ' ἡμῶν ὡς λαλῶν θεοπνεύστως»²⁷.

ΜΑΤ. ΜΗΝΔΡΙΝΟΣ

25. Ἐβραίου 13, 7.

26. Περιοδ. «Ἐκκλησία», τεύχ. 16/1966, σελ. 378.

27. Π. Ζερλέντη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 277.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΙΚΗ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

‘Ομιλητικὴ ἐπεξεργασία τῆς Ἀποστολικῆς Περικοπῆς τῆς ΚΖ’ Κυριακῆς (Ἐφ. στ’ 10-17).

Ἡ ἀποστολικὴ περικοπὴ τῆς ΚΖ’ Κυριακῆς εἶναι ἀπλῆ καὶ πρακτικὴ, καὶ ἀπὸ ἀπόψεως διαρθρώσεως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου. Δὲν παρουσιάζει οὔτε τὴν πλοκὴν οὔτε τὴν δυσκολίαν τῶν ἄλλων περικοπῶν. Κάμνει λόγον διὰ τὸν πνευματικὸν πόλεμον τοῦ πιστοῦ «πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας», καθὼς καὶ διὰ τὴν «πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ», μεθ’ ἧς καλεῖται νὰ ἐνδυσθῆ πᾶς χριστιανός, ἵνα δυνηθῆ νὰ ἀντιστῆ «πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου».

Ἐξ αὐτοῦ συνάγεται, ὅτι ἡ ὅλη γραμμὴ τῆς περικοπῆς εἶναι αὐστηρῶς ἐνιαία. Δηλαδή κατάλληλος πνευματικὸς ἐξοπλισμὸς πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ κακοῦ. Εἶναι δὲ καὶ ζωηρὰ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ δεσπόζη ἀνέτως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος.

Ἄλλ’ ἡ τοιαύτη δομὴ, ἐνῶ καθιστᾷ τὸ κείμενον λίαν ἐξαίρετον, περιορίζει πολὺ τὰ πρὸς διαπραγματέυσιν θέματα τῶν ὁμιλιῶν. Δὲν δύναται ὁ ἱεροκέρυξ νὰ ὁμιλήσῃ εἰ μὴ μόνον διὰ τὸν ἀόρατον πόλεμον καὶ τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅποιαδήποτε προσπάθεια ἀπελευθερώσεως ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τούτου θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἐπιδικουμένου σκοποῦ.

Τὸ αὐτὸ περίπου θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς καὶ ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων διδαγμάτων. Ἡ ὑπόμνησις τοῦ ἀοράτου πολέμου καὶ ἡ σύστασις, ὅπως ἐνδυσθῶμεν τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ὡς νὰ μᾶς προτρέπουν νὰ πολεμῶμεν ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ κακοῦ. Ἐξ ἄλλου ὁ δυνατὸς εἰς τὸ κακὸν κόσμος, ὅστις ἀπειλεῖ νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν δίνην τῆς καταστροφῆς τὰ πάντα, μᾶς ἀναγκάζει νὰ συνέλθωμεν ἀπὸ τὸν λήθαργον, ν’ ἀντιδράσωμεν ἀναλόγως καὶ νὰ καταστῶμεν οὕτως δυνατοὶ εἰς τὸ ἀγαθόν. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἐξοπλισμὸς, τὸν ὁποῖον μᾶς ὑποδεικνύει ἐποπτικώτατα ὁ Παῦλος, φέρει εἰς τὴν σκέψιν ἡμῶν τὴν κατὰ Χριστὸν ἀρετὴν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐνδυσθῶμεν, διὰ ν’ ἀποκρούσωμεν τὸ κακόν. Πέραν τῶν διδαγμάτων αὐτῶν εἶναι δύσκολον νὰ ἐναρμονισθῆ πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς περικοπῆς καὶ ὁ πλέον δεδοκιμασμένος ὁμιλητής.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 250 τοῦ ὑπ’ ἀριθ. 7-8 τεύχους.

Ἐντελῶς διάφορος εἶναι ἡ ὑπόθεσις τῶν λόγων. Ἐπειδή, ὡς ἐλέχθη, ἡ περικοπὴ ἔχει ἰδίως καὶ κατ' ἐξοχὴν πρακτικὴν μορφήν, προσφέρεται διὰ πλῆθος συνθετικῶν κηρυγμάτων. Ἐκαστος στιχος θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀποτελέσῃ ρητὸν ἢ ρητὰ πρὸς ἀνάπτυξιν μὲ ἓνα ἢ καὶ περισσότερα θέματα. Λ.χ. «ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ», «ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ», «στῆτε περιζωσάμενοι τὴν ὄσφιν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ», «στῆτε ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης», «τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε» καί, ὡσαύτως, «δέξασθε τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὃ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ».

Ἐν συμπεράσματι, ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος ἀποστολικὴ περικοπὴ εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὠραιότερας, πνευματικωτέρας καὶ πρακτικωτέρας περικοπὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἡ προβολὴ τῆς ὅμως εἰς τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴν δύναμιν καὶ ἀκτινοβολίαν τοῦ ἱεροκήρυκος, προτερήματα τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἕκαστος ἀπὸ τὸν δωρεοδότην Κύριον, ἀναλόγως τῆς σχέσεως καὶ ἐπικοινωνίας, πού ἔχει μετ' Αὐτοῦ. Ὅθεν διὰ τοὺς διακονοῦντας τὸν ἱερὸν ἄμβωνα ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ὡς συμβουλὴ, προτροπὴ καὶ εὐχὴ αὐτὸς οὗτος ὁ λόγος τοῦ θεοῦ Παύλου: «Ἀδελφοί, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ».

Ἡ περικοπή.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. 11 Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· 12 ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. 13 Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. 14 Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὄσφιν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, 15 καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, 16 ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπτρωμένα σβέσαι· 17 καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὃ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ.

(Συνεχίζεται.)

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ ΧΡ. ΖΑΓΚΑΣ

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ*

Πρὶν εἰσελθούμε ὅμως καὶ σ' ἄλλα καθήκοντα τῆς πρεσβυτέρας, ἀνάγκη νὰ σταθοῦμε καὶ σὲ κάτι ἀκόμη σπουδαιότερο. Εἶναι ἡ εἰδικὴ προετοιμασία πού χρειάζεται νὰ κάμῃ ὁ ἱερεὺς, προκειμένου νὰ τελέσῃ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, δηλαδὴ τὴν θεία Λειτουργία.

Ἐδῶ ἴσως παραξενευθοῦν μερικὲς πρεσβυτέρες καὶ μᾶς ποῦν, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἓνα θέμα καθαρῶς τοῦ πρεσβυτέρου μας, μιὰ καὶ δὲν πρόκειται νὰ κάνουμε τὴ Λειτουργία ἐμεῖς οἱ.. παπαδιές! Λάθος μεγάλο, ἀγαπητές μου. Μὲ τὸν ἱερέα σύζυγό μας ἔχουμε ἐνώσει, ἔχουμε ταυτίσει τὴν ζωὴ μας καὶ τίς ψυχές μας.

Ἀνάμεσα στοὺς συζύγους δὲν ὑπάρχει, ὅπως ἴσως θὰ ξεύρετε, βαθμὸς συγγενείας, διότι οἱ σύζυγοι δὲν ἀποτελοῦν δύο πρόσωπα, ἀλλὰ ἓνα. Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου μᾶς ἦνωσε ἡ Ἐκκλησία «εἰς σάρκα μία» καὶ ἡ ἐνότης μας αὐτὴ παρομοιάζεται μὲ τὴν σχέση καὶ ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀντιλαμβάνεσθε ἐπομένως πὼς ἡ προετοιμασία τοῦ συζύγου ἱερέως θὰ εἶναι καὶ δική μας προετοιμασία. Γιατὶ εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι, «συμπαριστάμεθα» καὶ ἡμεῖς νοερῶς ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου. «Μετὰ φόβου Θεοῦ» ἐπομένως θὰ προετοιμαζώμεθα διὰ τὴν θεία Λειτουργία μαζί μὲ τὸν ἱερέα μας καὶ μ' ὅλη τὴν οἰκογένειά μας.

Ὁ ρόλος μας εἶναι σημαντικὸς καὶ στὸ σημεῖο αὐτό. Ἡ μητέρα πρεσβυτέρα θὰ δημιουργήσῃ εἰρηνικὴ καὶ γαλήνια ἀτμόσφαιρα, ἰδίως τὸ Σάββατο βράδυ. Ἡ ἀλληλοσυγχώρησι καὶ συμφιλίωσι, ἐὰν τυχὸν ὑπάρχουν δυσαρέσκεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας μας, εἶναι ἀπαραίτητη. Νὰ παύσουν οἱ διαπληκτισμοὶ κι οἱ φασαρίες μεταξὺ τῶν παιδιῶν. Νὰ καταλάβῃ ὅλη ἡ οἰκογένεια, ὅτι αὔριο κάτι τὸ σοβαρὸ θὰ συμβῆ. Ἔτσι μὲ τὴν δημιουργία ἐνὸς ἀγίου περιβάλλοντος θὰ βοηθήσουμε γιὰ μιὰ καλύτερη αὐτοσυγκέντρωσι καὶ περισυλλογὴ, ἰδίως τοῦ ἱερέως συζύγου μας. Ἐπίσης ἡ μελέτη κάτι σχετικοῦ μὲ τὴν θεία Λειτουργία, ἓνα κοινὸ ἀπόδειπνο μπροστὰ στὸ οἰκογενειακὸ εἰκονοστάσι, θὰ μᾶς βοηθήσουν, ὥστε ἡ σκέψι μας, ἡ ψυχὴ μας κι ὅλο τὸ εἶναι μας νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ κάθε τι τὸ γήινο καὶ ὕλικὸ καὶ ν' ἀνεβῆ στὸν Θεό. «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας ἡμῶν».

Ἐπειτα ἡ σωματικὴ καθαριότης, ἡ νηστεία τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου, τὸ πρόσφορο πού θὰ ἐτοιμάσουμε μὲ εὐλάβεια, εἶναι

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 133 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

κι αυτά κάτι, που συμπληρώνουν την ὄλη προετοιμασία και για τὰ ὅποια εὐθύνεται ἡ πρεσβυτέρα.

Ἡ Πρεσβυτέρα καὶ ἡ οἰκογένειά της.

Ἄς ἔλθουμε τώρα καὶ στὸ σπίτι τῆς πρεσβυτέρας, στὴν οἰκογένειά της. Ἐδῶ φέρει τὴν μεγαλύτερη εὐθύνη, γιατί ἡ γυναίκα εἶναι ἡ βασίλισσα τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος θέλει τὴν κάθε χριστιανικὴ οἰκογένεια ὡς «μικρὰ ἐκκλησία». «Ἡ οἰκία ἐκκλησία ἐστὶ μικρά», λέγει. Καὶ ἐὰν τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ μεγάλου πατρὸς πρέπει νὰ εὐρίσκουν τὴν ἐφαρμογή τους σὲ κάθε χριστιανικὸ σπίτι, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ ἐφαρμόζουν στὴν ἱερατικὴ οἰκογένεια, Αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι ὑπόδειγμα, πρότυπον οἰκογενείας. Καὶ για νὰ γίνῃ πρότυπον, ὀφείλουμε νὰ προσέξουμε ὠρισμένα πράγματα. Πρέπει λοιπόν, σὰν πρεσβυτέρες, νὰ μᾶς διακρίνῃ ἡ ἐργατικότης, για νὰ ἀνταποκρινώμεθα στὶς πολλὰς ἀνάγκες καὶ ἀπαιτήσεις τῆς ἱερατικῆς μας οἰκογενείας, πού κατὰ κανόνα εἶναι πολυμελής. Ἡ νοικοκυροσύνη μας ἔπειτα εἶναι κάτι πού πολὺ θὰ προσεχθῇ. Ἡ ἐμφάνισι τοῦ σπιτιοῦ μας, τῶν παιδιῶν μας καὶ ἡ δική μας ἀκόμη πρέπει νὰ ὁμιλοῦν περὶ αὐτῆς. «Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω» (Ἄπ. Παῦλος). Νὰ φροντίζουμε τὸ σπίτι μας νὰ εἶναι πάντα καθαρὸ. Ὅλα μέσα σ' αὐτὸ νὰ μοσχοβολοῦν ἀπὸ τάξι, καὶ καθαριότητα. Δὲν χρειάζονται πολυτέλειες καὶ ἐξεζητημένα πράγματα. Ἡ πολυτέλεια ὄχι μόνο μᾶς κάνει νὰ στερούμεθα ἀπὸ ἄλλα πιδ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, ἀλλὰ παρουσιάζει τὸ σπίτι μας ψυχρὸ, νεκρὸ, κάτι τὸ τεχνητὸ καὶ ψεύτικο. Σπιτικὸ εὐχάριστο, περιβάλλον ἀξιαγάπητο, ἀτμόσφαιρα δροσερῆ σημαίνουν σπίτι νοικοκυρεμένο, καθαρὸ, ὁμορφα στολισμένο. Ὅσο φτωχὸ κι ἂν εἶναι, ὅταν εἶναι περιποιημένο μὲ τὸ χέρι τῆς ἄξιας νοικοκυρᾶς, παίρνει μιὰ μορφή ἀλλοιώτικη, ἐλκυστικὴ. Ἐχει κάτι τὸ θελκτικὸ, τραβᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ γίνεται θερμὸ κι εὐχάριστο. Θὰ νοικοκυρέψουμε, λοιπόν, τὸ σπίτι μας, ὅσο μπορούμε περισσότερο. Θὰ δώσουμε καὶ σ' αὐτὸ τὴν καρδιά μας. Ἀξίζει κάθε κόπο καὶ θυσία, κάθε ἀγάπη, κάθε ἐπιμέλεια, για νὰ γίνῃ θερμὸ καὶ χαριτωμένο.

Ἡ νοικοκυροσύνη εἶναι καθῆκον μεγάλο, εἶναι ἀποστολὴ ὑψίστη, κόσμημα ἀληθινὸ. Καλὰ νοικοκυρεμένο σπίτι σημαίνει γερή, εὐτυχισμένη, εὐλογημένη οἰκογένεια. Καὶ γυναίκα νοικοκυρὰ «τιμιωτέρα ἐστὶ λίθων πολυτελεῶν» (Παροιμ. κθ' 10). Πολὺ ὠραῖα τὴν ἐγκωμιάζει κι ὁ ποιητής: «Σοῦ πρέπει, νοικοκυρὰ μου, τέτοιο σπίτι, νᾶχη μουσαφίρη τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ» (ἀπὸ τὸ βιβλίον «Γάμος λιμάνι ἢ ναυάγιο», σελ. 91-94).

Ἄλλωστε αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ νοικοκυροσύνη, τάξι καὶ ἀρ-

μονία ἐπεκτείνεται καὶ στὸ ἐσωτερικό μας, στὴν ψυχὴ μας. Ἐτσι ἡ νοικοκυρὰ οἰκοδέσποινα, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τακτοποιῇ, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, καὶ σοβαρὰ πνευματικὰ θέματα καὶ προβλήματα οἰκογενειακὰ ἢ καὶ γενικώτερα ἀκόμη. Ἡ καλὴ νοικοκυρὰ πρεσβυτέρα θὰ εἶναι καὶ ἡ καλὴ σύζυγος, ἡ καλὴ μητέρα καὶ ἀρίστη παιδαγωγός.

Τὸ θέμα τῶν παιδιῶν ἐπίσης πρέπει ἰδιαίτερα νὰ μᾶς ἀπασχολῇ. Δὲν θὰ ἀναφερθοῦμε ἐδῶ στὸ ζήτημα τῆς τεκνογονίας. Αὐτὸ εἶναι ἓνα θέμα, ποῦ πρέπει οἱ πρεσβυτέρους νὰ τὸ ἔχουν ξεκαθαρίσει μέσα τους ὅπωςδὴποτε. Ἄλλως, τὰ ὅσα ἕως ἐδῶ εἶπαμε, δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἀξίαν. Διότι ἀπλούστατα, ἐὰν ἀρνούμεθα τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ γινόμεθα λιποτάκται τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς καὶ τῆς πρὸ ὑψηλῆς τιμῆς, ποῦ μᾶς ἔκαμε ὁ Θεὸς νὰ γινώμεθα συνδημιουργοὶ του, τότε δὲν εἴμεθα ἀξίους νὰ λεγώμεθα πρεσβυτέρους.

Ἀλήθεια, τί ὠραιότερο καὶ πολυτιμότερο θὰ μπορούσε νὰ δημιουργήσῃ στὴ ζωὴ τῆς μιᾶς γυναίκα ἀπὸ τὰ παιδιά; Αὐτὸ μᾶς ὀδηγεῖ κοντὰ στὸ Θεό. Μᾶς κάνει συμμετόχους τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ. «Ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας σωθήσεται» (Α΄ Τιμοθ. 2, 15). Νὰ καὶ κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο μπορούμε νὰ καυχώμεθα ἐμεῖς οἱ γυναῖκες.

Αὐτὰ τὰ παιδιά λοιπόν, ποῦ θὰ μᾶς χαρίσῃ ὁ Θεός, πρέπει νὰ τὰ ἀναθρέψωμε «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου». Νὰ εἶναι τὸ ὑπόδειγμα στ' ἄλλα παιδιά. Μὲ χριστιανικὸ ἦθος, μὲ σεβασμὸ καὶ εὐγένεια. Μὲ καλωσύνη διάχυτη. Πρωτοπόρα στὴ χριστιανικὴ κίνησι τῆς ἐνορίας. Πρῶτα στὸν ἐκκλησιασμὸ, στὴν ἐξομολόγησι καὶ στὴν θεία Κοινωνία. Νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ φοβοῦνται τὸν Θεόν. Νὰ μὴν παρεκτρέπωνται καὶ νὰ μὴν σκανδαλίζουσι τοὺς ἄλλους. Τὸ «κρίμα ποῦσαι καὶ παπαδοπαίδι», δὲν πρέπει νὰ ἀκούγεται. Θὰ συμβουλευοῦμε τὰ παιδιά μας καὶ θὰ τὰ καθοδηγοῦμε. Κι ὅπου χρειάζεται, θὰ τὰ τιμοῦμε, καὶ μάλιστα αὐστηρά. Θὰ προσέχουμε τίς συναναστροφές των, ποῦ συχνάζουσι καὶ τί διαβάζουσι. Καὶ πρὸ πάντων θὰ διδάσκουμε αὐτὰ μὲ τὸ καλὸ μας παράδειγμα. Παπαδοπαίδια ποῦ ὑβρίζουσι καὶ καπνίζουσι καὶ συχνάζουσι στοὺς κινηματογράφους, ἀποτελοῦν ἐντροπὴ γιὰ τὴν ἱερατικὴ οἰκογένεια. Οἱ πρῶτοι ποῦ φέρουσι τὴν εὐθύνην εἴμεθα ἡμεῖς οἱ γονεῖς, καὶ πρὸ πάντων ἡ μητέρα. Καλὸν εἶναι νὰ διαβάσουμε μερικὰ σχετικὰ βιβλία, ποῦ θὰ μᾶς βοηθήσουσι στὴν καλὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν μας, ὅπως «Μπρὸς σὰ παιδιά μας», «τὸ παιδί, ἓνας ἄγνωστος κόσμος», «Τὰ πέντε πρῶτα παιδικὰ χρόνια», καὶ ἄλλα πολλὰ, ποῦ θὰ μᾶς

διαφωτίσουν σέ βασικά θέματα. Νά ἔχουμε δὲ συχνή ἐπικοινωνία μὲ τὸν πνευματικό μας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ παίρνομε κατευθύνσεις. Καὶ πάνω ἀπ' ἅλα νὰ προσευχώμεθα γιὰ τὰ παιδιά μας, ὁ Θεὸς νὰ τὰ ἔχη κοντά του, νὰ τὰ χαριτώνη καὶ νὰ τὰ εὐλογῇ. Νά ὑπάρχη καὶ ὥρα κοινῆς οἰκογενειακῆς προσευχῆς, ὥστε τὰ παιδιά μας νὰ ζοῦν σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα προσευχῆς καὶ δέους, πού θ' ἀναπέμπη εὐωδία Χριστοῦ. "Ἐτσι θὰ μορφώσουμε «παιδιά μὲ καρδιά μεγάλη, τόσο μεγάλη, πού μόνον ὁ Θεὸς θὰ μπορῇ νὰ τὴν γεμίση».

Κι ἀκόμη φλογερός μας πόθος, νὰ μεταδώσουμε στὶς καρδιές τῶν παιδιῶν μας ἱερατικό παλμό. Νὰ τοὺς ἐμπνεύσουμε τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ἱερωσύνη, ὥστε τὰ μὲν ἀγόρια μας νὰ θελήσουν νὰ διαδεχθοῦν τὸν πατέρα στὸ θυσιαστήριο καὶ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν Θεὸ σὰν ἄξιοι κληρικοί, τὰ δὲ κορίτσια μας νὰ γίνουν οἱ αὐριανὲς πετυχημένες πρεσβυτέρες καὶ μητέρες ἀγίων ἱερέων. Ὁ ρόλος τῆς μητέρας εἶναι πολὺ μεγάλος στὴν πρώτη ἱερατικὴ μόρφωσι τοῦ παιδιοῦ. Αὐτὴ θὰ δημιουργῆσει μέσα στὰ παιδιά της ἱερατικὴ κλίσι, γιὰ νὰ τὴ μεταδώσουν μὲ ἀγάπη στὰ παιδιά των. «Ἡ φλόγα τῆς ἱερωσύνης, τὸ θεῖο αὐτὸ φῶς, δὲν πρέπει νὰ σβύση, ἀλλὰ νὰ μεταδίδεται ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί».

Τίποτε πὺ ὠραῖο καὶ πὺ ὁμορφο ἀπὸ τὸ νὰ γίνῃ ἡ οἰκογένειά μας «βασίλειον ἱεράτευμα». Ἄς θυμηθοῦμε τὴν οἰκογένεια τῆς Ἐμμελείας, μητέρας τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἐδῶσε πέντε Ἀγίους στὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὰ ἐννέα της παιδιά, τὸν Μ. Βασίλειο, τὸν Γρηγόριο Νύσσης, τὸν Πέτρο Σεβαστείας, τὸν Ναυκράτιο (μοναχὸ) καὶ τὴν Μακρίνα (μοναχὴ).

Καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ θέματα θὰ μπορούσαμε ν' ἀναφερθοῦμε. Θέματα πού ἀφοροῦν τὴν οἰκογένεια τοῦ ἱερέως, ἰδιαίτερα τὴν οἰκοδόσποινα πρεσβυτέρα. Εἶναι λ.χ. τὸ θέμα τῆς νηστείας. Ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει σοβαρὸς λόγος, ἀνάγκη, νὰ μὴ καταπατεῖται ἡ ὠραία αὐτὴ συνήθεια, καὶ πού τὴν ψυχὴ ἐνισχύει, μὰ καὶ τὸ σῶμα ὠφελεῖ. Καὶ ἄς μὴν περιμένουμε νὰ μᾶς πῇ «τί θὰ μαγειρέψουμε σήμερα» ὁ παππᾶς μας καὶ νὰ τὸν ἀναγκάζουμε ν' ἀσχολῆται καὶ μ' αὐτὸ τὸ θέμα, τὴ στιγμὴ πού χίλια δυὸ ἄλλα σοβαρὰ θέματα τὸν ἀπασχολοῦν. Πρέπει νὰ εἶμαστε σὲ θέσι, μόνες ν' ἀντιμετωπίζουμε ὀρισμένα πράγματα καὶ νὰ εἶμαστε αὐστηρὰ προσηλωμένες στὶς ὁμορφες παραδόσεις τῆς Ὁρθοδοξίας μας.

Κι ἀκόμη ἰδιαίτερα πρέπει νὰ προσέξῃ ἡ πρεσβυτέρα τὸ ζήτημα τῆς φιλοξενίας καὶ φιλανθρωπίας. Τὸ «διώκετε τὴν φιλοξενίαν» (Ῥωμ. ιβ', 13) πρέπει νὰ εὐρίσκη τὴν ἐφαρμογὴ του στὸ σπίτι μας. Πρόθυμες νὰ περιποιηθοῦμε καὶ νὰ προσφέρουμε ὅ,τι ἔχουμε, μ' ἀγάπη καὶ καλωσύνη, σ' ὁποιοιδήποτε ξένο καὶ πονε-

μένο, πού θά κτυπήση τήν πόρτα μας. Ἀνάγκη νά ὑπάρχη ἕνα δωμάτιο, ξενώνας στό σπίτι τοῦ ἱερέως, ὅπου ὁ περαστικός δέν θά βρῖσκη μόνο ἕνα πιάτο φαγητό κι ἕνα ἀναπαυτικό κρεβάτι, ἀλλά πρό πάντων θά βρῖσκη ἀγάπη καί καλωσύνη, ψυχική ζεστασιά καί γαλήνη, ἀνακούφισι καί παρηγοριά.

Καί γενικά σ' ὅλα τά θέματα, ἡ οἰκογένεια τοῦ ἱερέως πρέπει νά εἶναι τὸ ὑπόδειγμα σ' ὅλες τίς οἰκογένειες τῆς ἐνορίας «τύπος τῶν πιστῶν ἐν πᾶσι» (Α' Τιμοθ. 8,12). Νά εἶναι ἡ «πόλις ἐπάνω ὄρους κειμένη», σάν ἄλλος μαγνήτης θά προσελκύῃ τίς ψυχές πρὸς τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ πρεσβυτέρα καί ἡ ἐνορία.

Ἡ πρεσβυτέρα, σάν σύζυγος τοῦ ἱερέως της, θά εἶναι πολύτιμος βοηθός του καί συνεργάτης του στό πολύπλευρο κοινωνικό, φιλανθρωπικό του ἔργο μέσα στήν ἐνορία. Ἡ πρεσβυτέρα μέ τήν ἀπλή καί λεπτή γυναικεία της καρδιά μπορεῖ πιό εὐκολα ν' ἀνακαλύψῃ καί νά πλησιάσῃ τόν πονεμένο ἄνθρωπο, τήν διαλελυμένη οἰκογένεια, τὰ ὄρφανά, τόν ἄρρωστο, τήν φτώχεια, τόν πόνο. Κοντά καί μαζί μέ τόν ἱερέα σύζυγό της ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ χίλιες δυό περιπτώσεις, στίς ὁποῖες ὁ ἱερεὺς μέ τίς δωρεές τῆς θείας Χάριτος κι ἡ πρεσβυτέρα μέ τὸ ἀπέραντο στοργικό ἐνδιαφέρον καί τήν εὐκρινῆ της ἀγάπη, καλοῦνται νά χύσουν βάλαμο στίς πονεμένες καρδιές, νά θεραπεύσουν σωματικά καί ψυχικά τραύματα, νά στηρίξουν κλονιζόμενες οἰκογένειες, νά συμφιλιώσουν ἀνδρόγυνα, νά περισυμμαζέψουν ἐγκαταλελειμμένα παιδιά, νά προσπατεύσουν ὄρφανά, νά παρηγορήσουν τοὺς πενθοῦντας, νά φροντίσουν τοὺς ἀρρώστους καί τοὺς γέροντας.

Παντοῦ παρόντες στόν πόνο καί στή θλίψι, μὰ καί στή χαρά τῶν ἐνοριτῶν μας θά συμμετέχουμε. Στή γιορτή, στό γάμο, στήν ἐπιτυχία... σ' ὅλους θά ἔχουμε κάτι νά δώσουμε ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τῆς καρδιάς μας.

Κι ὅλα αὐτά ὄχι μέ θόρυβο καί τυμπανοκρουσίες. Νά μὴ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερὰ τί κάνει ἡ δεξιὰ, κατὰ τὸ Γραφικό. Θά κινούμεθα πάντα ἀθόρυβα, ἤσυχα κι ἀπλᾶ, μέσα στό ἀπέραντο βασιλεῖο τῆς σιωπῆς, ὅπου μόνο τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ θά κατευθύνῃ τίς καρδιές μας.

Καί δὲν θά σταματᾶ ἐδῶ ἡ κοινωνικὴ ἀποστολή μας. Ἀνάγκη νά γίνῃ ἡ πρεσβυτέρα πολύτιμος βοηθός καί συνεργάτης στό

κατηχητικό και εκπολιτιστικό έργο του Ιερέως. Ἀξίζει ἐδῶ νὰ θυμηθοῦμε τις διακόνισσες τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν τὸ δεξιὸ χέρι τῶν Ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ ἀφιέρωναν τὴν ζωὴ των στὴν Ἐκκλησία. Αὐτὲς ἐφρόντιζαν γιὰ τὴν τάξι τῶν γυναικῶν ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, κατηχοῦσαν καὶ προετοίμαζαν τις γυναῖκες γιὰ τὸ βάπτισμα. Ἐμπαιναν στὰ σπίτια τῶν φτωχῶν, τῶν ἀρρώστων καὶ φυλακισμένων, σὰν ἄλλοι ἄγγελοι ἀγάπης, γιὰ νὰ φέρουν ἐκεῖ πνευματικὴ καὶ ὕλική τροφή. Ἐφιλοξενοῦσαν τις ξένες γυναῖκες, ὕφαιναν χάριν τῶν φτωχῶν. Ἀνελάμβανον τὰ ὄρφανά. Ἐπεσκέπτοντο γυναῖκες ποὺ εἶχαν πέσει σὲ ἠθικὸ παράπτωμα. Ἐφρόντιζαν γιὰ τὴν κηδεῖα καὶ ταφὴ τῶν νεκρῶν γυναικῶν χριστιανῶν καὶ προπάντων προσηύχοντο ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Νὰ μερικὰ ἀντιπροσωπευτικὰ ὀνόματα. Πρίσκιλα, σύζυγος Ἀκύλα, Φοίβη, Ταβιθά, Μακρίνα (ἀδελφὴ τοῦ Μ. Βασιλείου), Θεοσέβεια, σύζυγος Γρηγορίου Νύσσης. Ἡ Ἁγία Μαῦρα, σύζυγος τοῦ Ἁγίου Τιμοθέου ἱερέως. Ἦτο διάκονος καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν γάμο της, πολύτιμος βοηθὸς τοῦ ἱερέως συζύγου της Τιμοθέου στὸ κατηχητικὸ καὶ φιλανθρωπικὸ του ἔργο. Ἐμαρτύρησε ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μαζί μὲ τὸν ἱερέα σύζυγό της. Ἡ ἁγία Ὀλυμπιάς, ἡ Πρόκλα, ἡ Πενταδία καὶ ἄλλες πολλές.

(Συνεχίζεται)

ΜΑΡΙΑ ΜΠΟΥΝΕΛΗ-ΤΥΜΠΙΑ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλιῶν ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομήν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΜΙΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΚΤΗΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΝΗ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ *

[φ. 4] Νὰ ἐξομολογεῖσθε τοὺς λογισμοὺς σας κάθε ἐσπέ-
ραν εἰς τὸν καθηγούμενον ἢ εἰς τὸν πνευματικόν, καθὼς τὸ διο-
ρίζει καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς κλίμακος καὶ ὁ ἅγιος Δωρόθεος,
ὅτι δὲν εἶναι ἄλλη σύντομος ἰατρεία ὡσὰν ἡ ἐξομολόγησις, καὶ
ὅποιος χειμάζεται ἀπὸ κακοὺς καὶ πονηροὺς λογισμοὺς εὐθὺς
ὅπου νὰ ἐξομολογηθῆ με ταπεινώσιν καὶ εὐλάβειαν συντόμως
προφθάνει εἰς αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· καὶ κατὰ τὸν θεῖον
Δαυῖδ· «ἐξαγορεύσω τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ καὶ σὺ ἀφήκας
τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου»· καὶ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφό-
θεος οὕτω λέγει «ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα».

Νὰ μὴν ἀποκτήσετε πρόβατα, γίδια, ἀγελάδια οὔτε ἄλλα
κτῆνη θηλυκά, μήτε νὰ δέχεσθε μικρὰ παιδιά μέσα εἰς τὸ μονα-
στήριον, ὅτι προξενεῖτε σκάνδαλον. Καὶ ἂν εἶναι τὰ παιδιά δέκα
ὀκτὼ ἢ εἴκοσι χρονῶν καὶ θέλουν νὰ κοινοβιάσουν με τὴν προ-
αίρεσίν τους, δέχεσθε αὐτά, ὅμως με προσοχὴν καὶ στοχασμὸν
καὶ ἔρευναν ὅπου νὰ μὴν προξενηθῆ σκάνδαλον. Νὰ μὴν ἔχετε
κοπέλια κοσμικὰ εἰς τὰς ὑπηρεσίας σας, ἀλλὰ μόνοι σας νὰ εἴσθε
καὶ δοῦλοι καὶ δεσπότες, ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ καθὼς λέγει ὁ Κύ-
ριος εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον «οὐκ ἤλθον διακονηθῆναι ἀλλὰ
διακονῆσαι καὶ ὁ θέλων ἔσται πρῶτος ἔστω πάντων ἔσχατος».

Τὴν ἀκολουθίαν σας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ πάσης προ-
θυμίας νὰ συντρέχετε. Καὶ εἰς τὴν κατ' ἰδίαν προσευχὴν σας νὰ
εἴσθε ἄοκνοι καὶ νὰ παραιτῆτε κάθε λογῆς ὑπηρεσίαν εἰς τὸν
καιρὸν τῆς προσευχῆς, ἂν εἶναι καὶ ἡ πλέον ἀναγκαῖο [φ. 4^ν]τερη
ὑπηρεσία, καὶ μετὰ τὴν ἀκολουθίαν καὶ προσευχὴν πάλιν νὰ
καταγίνεσθε εἰς τὰ ἐργόχειρα καὶ ὑπηρεσίας καὶ διακονίας σας,
καὶ νὰ δουλεύη κάθε ἕνας κατὰ τὴν δυνάμιν του, διότι λέγει ὁ
Μέγας Βασίλειος, ὅτι «θέλει ἐξετάζει ὁ Θεὸς κάθε ἕνα κατὰ δύ-
ναμίν του εἰς τὸ ἐργόχειρον». Καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει,
«νὰ εἴσθε πολυκάματοι καὶ γοργοκάματοι». Καὶ ὁ μακάριος
Παῦλος λέγει, «πᾶς ἀργὸς μὴ ἐσθιέτω οὔτε δωρεὰν ἄρτον ἐλά-
βομεν παρά τινος ἀλλὰ κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἠργα-
ζόμεν πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῦναι τινά».

Ταξίδια καὶ ζητεῖαις νὰ μὴν κάμετε καὶ βαρύνετε τοὺς χρι-
στιανούς, ἀλλὰ ἐσεῖς νὰ δουλεύετε, νὰ ἔχετε τὴν κυβέρνησιν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 186 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

σας και νά δίδετε και τοῖς χρεῖαν ἔχουσι κατά τὸν Ἀπόστολον. Νά μὴ τολμήσῃ νά καταλύσῃ τινὰς τὰς πέντε ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἀπὸ τὴν Δευτέραν ἕως τὸ Σάββατον, ἢ ἐκτὸς ἀσθενείας ἀτονίας ἢ ἔτι γήρατος βαθυτάτου, ἀλλὰ Σάββατον και Κυριακὴν νά γίνεται κατάλυσις και δύο φοράς τὴν ἡμέραν, ὅμως μὲ ἐγκράτειαν και διάκρισιν και τὰς δεσποτικὰς ἡμέρας τὸ δωδεκαήμερον και τὰς λοιπὰς ὅπου εἶναι λελυμένας κατά τὸν τύπον· και ἂν μείνῃ εἰς τὴν γνώμην τοῦ προεστῶτος, τὰς πέντε ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ξηροφαγίαν μίαν φοράν και μετὰ τὴν ἐνάτην ὄσπρια χωρὶς ἔλαιον και χωρὶς κρασί καθὼς εἶναι ἡ τάξις τοῦ κοινοβίου, ἔξω ἂν εἶναι ἀσθενὴς οἶνον και ἔλαιον χρὴ καταλύειν ἢ ἂν ὑπάγῃ τινὰς εἰς ὁδὸν μακρὰν συγχωρητέος δηλαδὴ νά τρώγῃ δύο φοράς τὴν ἡμέραν ξηροφαγίαν.

[φ. 5] Τὴν νηστείαν και τὴν ἐγκράτειαν νά τὴν φυλάττετε ἀπαρασάλευτην και νά μὴ χορταίνῃ τινὰς τὴν κοιλίαν του, ὅτι «ὁ τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα θεραπεύων και πνεύματι πορνείας βουλόμενος νικῆσαι ὡς ὁ μετὰ ἐλαίου τὸ πῦρ σβέσαι θέλων», λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, και πάλιν «εἶδα πολλοὺς ὅπου ἔπεσον εἰς πολλὰ πάθη σαρκικά, ὕστερον ἐδιορθώθησαν και ἐσώθησαν, ὅμως δὲν εἶδα κανέναν ὅπου νά τρώγῃ πολὺ και κρυφὰ νά σωθῆ». Λέγει ὁ μέγας Βασίλειος «εἰς τὸν κανόνα σας νά ποιῆτε κομποσχοίνια δεκατέσσαρα και γονυκλισίαις μετάνοιαις ἑκατόν». Τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν νά ἀξάνετε τὸν κανόνα κομποσχοίνια πέντε, μετάνοιαις, γονυκλισίαις ἔξω ἀπὸ ἀδυναμίαν.

Αἱ γυναῖκες νά μὴ ἔχουν εἴσοδον εἰς τὸ μοναστήριον.

Νά τρώγετε ἀρτιμὴν Σάββατον και Κυριακὴν και τὸ δωδεκαήμερον, τὴν Διακαινίσιμον και τὰς λοιπὰς ἑβδομάδας ὅπου εἶναι ἀπολυταῖς κατά τὴν διατύπωσιν τοῦ τυπικοῦ.

Ὅποτεν τύχη χρεῖα διὰ νά ψηφίσουν καθηγούμενον, νά ἐκλέξουν μετὰ συνάξεως τὸν πρόκριτον ἀπὸ τὸ κοινόβιον και νά μὴ ἐρωτοῦν τὸν ἀρχιερέα περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως, μήτε νά ζητοῦν συμβουλήν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ τὸ κοινόβιον συνοδικῶς νά κάμνῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἡγουμένου και ὁ ἐκλεγόμενος νά εἶναι ὁ πλέον ἐνάρετος, εἰ και τυχὼν ιδιώτης, πλὴν νά ἔχη πείραν, πρᾶξιν και ἀρετὴν.

Ὅταν ἔλθῃ τινὰς δόκιμος διὰ νά κοινοβιάσῃ, νά προσμένη εἰς δοκιμὴν μῆνας ἕξι και νά μὴ ἐνώνεται μὲ τοὺς πατέρας· και μετὰ παρέλευσιν τῶν ἕξι μηνῶν νά ἐνώνεται (φ. 5^v) και νά μὴν συνεσθῆ μετὰ τοὺς ἐπιλοίπους πατέρας.

Προσέτι νά ἐπιτελοῦνται κάθε ἡμέραν ἀδιαλείπτως θεῖαι

μυσταγωγίαί τέσσαρες ἕξω τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Ὅσοι ἠξέουρον ψαλτικὰ νὰ μαθαίνουν καὶ τοὺς μὴ ἠξέουροντας χωρὶς φθόνον, ἀλλὰ προθύμως καὶ ἀδελφικῶς. Νὰ μὴν χαλάσῃ τινὰς τὰ μέτρα καὶ τὰ ζύγια, τὴν τάξιν τῆς ἐγκρατείας, καὶ νὰ μένωσι διατετυπωμένα καθὼς τὰ ἔχομεν ἀπαρασάλευτα διὰ παντός.

Καὶ ὅσοι ἀνθίστανται καὶ ἐναντιώνονται εἰς τὰ ἀνωτέρω γεγραμμένα καὶ διωρισμένα καὶ ἄλλα παράλογα πράττοντες καὶ ἐξετάζοντες, αὐτοὺς ἀκριβῶς καὶ ὡς ἀπειθεῖς καὶ ὡς παρηκόους νὰ τοὺς διώχνετε ἀπὸ τὸ μοναστήριον καὶ πλέον νὰ μὴν τοὺς δεχθῆτε εἰς τὸ μοναστήριον, ὅτι ἔβαψαν τὴν γνώμην εἰς τὴν κακίαν, καὶ εἰς νέον ἀγαθὸν οὐ μετατρέπονται, ἀλλ' οὔτε νὰ συγκοινωνῆ τινὰς μὲ αὐτοὺς, οὔτε νὰ τοὺς ἐμβάσετε εἰς τὸ μοναστήριον.

Οἱ πρόκριτοι τῆς συνάξεως, οἱ ὅποιοι εἰσὶ δώδεκα καὶ ὅπου αὐτῶν ἡ γνώμη νὰ ἀκολουθοῦν καὶ οἱ ἐπίλοιποι δηλαδὴ οἱ ἀρχάριοι καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ρηθέντας ἀνωτέρω ἐγκρίτους καὶ γηραλαίους καὶ πρακτικοὺς τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος. Ταῦτα πάντα ἔστωσαν εἰς ἀσφάλειαν.

[φ. 6] Λοιπὸν ἀδελφοί, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, «ὅσα εἶναι ἀληθῆ, ὅσα τιμημένα, ὅσα δίκαια, ὅσα καθαρὰ, ὅσα ἐπαινούμενα, ταῦτα πάντα ποιεῖτε, τὰ ὅποια ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε παρ' ἐμοῦ καὶ ἡδέως καὶ προθύμως πράσσετε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔστω μεθ' ἡμῶν».

Ἐν ἔτει ,αψμη' Ἰανουαρίου λ'.

Ἀρχιεπίσκοπος ἀποφαίνεται ὅτι εἰσὶν ἄριστα καὶ θεῖα

[7 Συνοδικαὶ ὑπογραφαί]

Ὁ Καισαρείας...

Ὁ Σερρών Ἄνθιμος

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γεράσιμος

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Δαμιανὸς

Ὁ Σινᾶ Ὅρους Κωνστάντιος

Ὁ Πτολεμαῖδος Σωφρόνιος

Ὁ πρῶην Ἐμμανουήλ.

ΑΓΑΜ. ΤΣΕΛΙΚΑΣ

**ΑΓΓΕΛΟΙ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΠΡΟ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ Θ. ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΑΝ***

Ἰωσήφ ὁ μνήστωρ. «Ζάλην ἔνδοθεν ἔχων λογι-
σμῶν ἀμφιβόλων»⁷⁴, ἀγνοῶν ὅτι «τὸ ἐν τῇ Παρθένῳ γεννηθὲν ἦτο
ἐκ Πνεύματος ἁγίου» (Ματθ. α' 20) «ἐταράχθη», «ἐστύγναζε»
(= ἠθύμει, ἐσκυθρόπαζε, ἦτο μελαγχολικός). Παρουσιάζει λοι-
πὸν ἡ Ὑμνογραφία τὴν Παρθένον Μαρίαν, νὰ προσπαθῇ νὰ δια-
σκεδάσῃ τὴν κατῆφειαν ταύτην καὶ νὰ λέγῃ «τί ὄρων με ἔγκυον
στύγναζης καὶ τεράττεσαι... ἀπόθου φόβον ἅπαντα... Θεὸς κά-
τεισιν ἐπὶ γῆς... ἐν τῇ ἐμῇ μήτρᾳ νῦν...», τὸν ὁποῖον ἀφοῦ γεννηθῆ,
«θὰ προσκυνήσῃς, χαρᾶς πλησθεῖς, ὡς κτίστην σου»⁷⁵.

Καὶ εἰς ἄλλον ὕμνον «μὴ στύγναζε Ἰωσήφ», ἡ Θεοτόκος
ἀπευθύνεται παρομοίως εἰς τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ σύνολον τῶν πι-
στῶν. Κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν, στηριζομένην εἰς τὸ ἀπόκρυφον
πρωτευαγγέλιον Ἰακώβου, λέγει πρὸς αὐτόν· «Ἰωσήφ εἰπέ
ἡμῖν πῶς ἐκ τῶν ἁγίων, ἦν παρέλαβες κόρην ἔγκυον φέρεις
ἐν Βηθλεέμ⁷⁶». Καὶ ἀπαντᾷ ὅτι τὸ φαινόμενον συνέβη κατὰ τοὺς
Προφήτας, ὡς ἐξήγησεν αὐτῷ καὶ ὁ ἄγγελος (Ματθ. β' 20-23)⁷⁷.
Τέλος προτρέπεται νὰ εὐαγγελισθῇ «τῷ Δαβὶδ τῷ Θεοπάτορι τὰ
θαύματα», ἅτινα εἶδε κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος⁷⁸.

Πρόσωπα ἐλθόντα εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν
μὲ τὸ Θεῖον βρέφος.

Οἱ Μάγοι. Ἐθνικότης, ἀξίωμα.

Διὰ τὴν πατρίδα τῶν Μάγων ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος λέ-
γει ὅτι ἦλθον «ἐξ ἀνατολῶν» (Ματθ. β' 1, 2, 9). Ἡ Ὑμνογραφία

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 249 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

74. Οἶκος τῆς Θεοτόκου Ζ.

75. Ἰδιόμελον 2ον θ' ὥρας παραμονῆς Χρ/νων 24 Δ/βρ.

76. Καὶ νῦν ἀποστ. αἰνῶν 22 Δ/βρ.

Πρωτευαγγέλιον Ἰακώβου. Ἐκδ. «βιβλιοθήκη» σελ. 27, 303-33.

77. Δόξα γ' ὥρας παραμονῆς Χρ/νων 24 Δ/βρ.

Πρω/λιον Ἰακώβου, ἐν. ἀν. σ. 27.

78. Ἀπολυτ. 26 Δ/βρ. Πρωτ/λιον Ἰακώβου, ὡς ἄνω σελ. 34.

συμφωνεῖ μετὰ τὸν Ματθαῖον εἰς πολλοὺς ὕμνους⁷⁹, εἰς τινὰς ὅμως λέγει ὅτι προήρχοντο («ἐκ Περσίδος», ἦσαν δηλ. Πέρσαι⁸⁰ ἢ ἀπλῶς «ἐξ ἔθνῶν»⁸¹ ἢ «ἐξ ἐφάρας»⁸² ἢ «ἐκ γῆς Χαλδαίων»⁸³ ἢ «ἐκ Βαβυλῶνος»⁸⁴). Αἱ πληροφορίαι αὗται δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς μίαν ὅτι προήρχοντο ἐκ Περσίας, διότι ὁλόκληρος ἡ Μεσοποταμία καὶ Παλαιστίνη εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀπὸ τοῦ 588 π.Χ.⁸⁵ Ὅπως ἀνακριβῶς εἰς κοντάκιον 29 Δεκεμβρίου, εὐρισκόμενον εἰς Ἀνθολόγιον ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1738 ἀναγράφεται, ὅτι «ἐπεδήμησαν εἰς Βηθλεὲμ ἐκ Δυσιμῶν».

Διὰ τὸ ἀξίωμα τῶν Μάγων ἡ Ὑμνογραφία λέγει ὅτι ἦσαν «βασιλεῖς» ἀπλῶς ἢ «βασιλεῖς ἔθνῶν»⁸⁶ ἢ «βασιλεῖς ἀνατολῆς»⁸⁷. Ἀπευθύνεται λοιπὸν πρὸς τοὺς Μάγους ἡ Ὑμνογραφία καὶ λέγει «τὸ τρισόκλειον δῶρον προσκαμίσατε»⁸⁸ ἢ «αὐρὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν τῷ βασιλεῖ προσάξατε»⁸⁹, «προφθάσατε, ἔρχεται ἡ Παρθένος ἀποτεκεῖν ἐν σπηλαίῳ τὸν Κύριον»⁹⁰. Τὸ ὅτι ἦσαν βασιλεῖς ἡ Ὑμνογραφία τὸ στηρίζει εἰς οἱ Ψαλ. 10, ἐνθα λέγεται «βασιλεῖς Ἀράβων δῶρα προσάξουσιν» καὶ εἰς τὴν ἡγεμονικότητα τῶν δώρων. Ὡς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα ἡ Ὑμνογραφία φρονεῖ ὅτι ἐξήσκουν τὴν μαγείαν καὶ λέγει «λόγους μαγικὸς ἀπορρίψατε»⁹¹ καὶ «μετὰ δώρων προφθάσαι εὐτρεπίσθητε, ὁ ἀστὴρ προλάμπει»⁹², «ἐπισπεύσατε», δεῖξατε προθυμίαν, μὴ βραδύνετε»⁹³. Ἄς ἐξέλθωσιν οἱ Μάγοι εἰς προϋπάντησιν μετὰ δώρων τοῦ Κτίστου, «Ὅστις κτιζεται»⁹⁴). Ἡ Ὑμνογραφία δὲν φαίνεται νὰ θεωρῇ τοὺς Μάγους ἐπιστήμονας, ἀστρονόμους.

79. Τρ. 1ον λιτῆς ἑορτῆς 25 Δεκεμβρίου.
Καθ. α' στιχολ. ἑορτῆς 25 Δεκεμβρίου.
Τρ. 1ον ἀποστ. ἑσπ. 30 Δεκεμβρίου κ.ά.
80. Ἐξαπ/ριον 22 Δ/βρίου.
Δόξα Λιτῆς ἑορτῆς 25 Δ/βρίου κ.ά.
81. Τρ. 2ον στ' ὥρας Παραμονῆς 24 Δ/βρίου.
82. Τρ. 20ο γ' ᾠδ. καν. 21 Δ/βρίου.
83. Ἀπόστ. 2ον ἑσπ. 27 Δ/βρίου.
84. Τρ. 1ον, α' καν., ἡ' ᾠδῆς 25 Δ/βρίου.
85. Βασ. Βέλλα Χρονολογ. Πίνακες Ἰσραηλιτικῆς Ἱστορίας σ. 43.
86. Τρ. 2ον α' καν. α' ᾠδ. 20 Δ/βρίου.
Τρ. 2ον στ' ᾠδ. καν. ἀποδ. 24 Δ/βρίου.
87. Καθ. α' στιχολ. 25 Δ/βρίου.
88. Α' Καὶ νῦν ἑσπ. 20 Δ/βρίου.
89. Καὶ νῦν ἀποστ. αἰνῶν ὡς ἄνω.
Τρ. 2ον γ' ᾠδῆς καν. ἀποδ. 24 Δ/βρίου.
90. Τρ. 2α γ' ᾠδῆς καν. ἀποδ. 24 Δ/βρίου.
91. Τρ. 4ον αἰνῶν 24 Δ/βρίου.
92. Ἀποστ. 1ον ὄρθρ. 21 Δ/βρίου.
93. Ἀπόστ. ἑσπ. 2ον 22 Δ/βρίου.
94. Τρ. 3ον, α' Καν. Θ' ᾠδῆς 24 Δ/βρίου.

Η ΣΚΕΠΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*

Τραπέζι εὐλογίας καὶ ζωῆς.

«Ὅποιοι ἔρωτα νοιώθουνε γιὰ κάτι, συνηθίζουνε νὰ μιᾶνε ἀδιάκοπα γι' αὐτὸ καὶ νὰ τὸ φέρονε μέρα καὶ νύχτα στὴ σκέψη τους. Μὴ μὲ κατακρίνετε, λοιπόν, ποὺ γιὰ τρίτη φορὰ ἔκαμα τοῦτο δῶ τὸ ἐφύμιο στὴ μάνα τοῦ Θεοῦ μου, γιὰ νὰ τῆς τὸ προσφέρω σὰν ἀποχαιρετιστήριο δῶρο στὴν ἔξοδό της. Στὴν πραγματικότητα ὅμως τοῦτο τὸ δῶρο μου δὲν εἶναι προσφορά σ' Ἐκείνη, ἀλλὰ σὲ μένα τὸν ἴδιο καὶ σὲ σένα, θεῖε καὶ ἱερὲ λαέ, ποὺ παραστέκεσαι δῶ γύρω».

Μ' αὐτὰ τὰ ἱερὰ λόγια ἀρχίζει τὸ ἐγκώμιό του στὴν «Πανσεβάσμια Κοίμησι τῆς Θεομήτορος» ὁ ὑμνογράφος-μελωδὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Λόγια μιᾶς ἀφοσιωμένης ψυχῆς, στὴ μορφὴ καὶ στὴ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 240 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

Αἱ προτροπαὶ συνεχίζονται: «Μάγοι πορεύεσθε ἰδεῖν τὴν σωτηρίαν ἐν φάτῃ σπαργανουμένην»⁹⁵, ἀλλὰ καὶ «αἰνέσατε μετὰ τῶν μητέρων, Ἀγγέλων, ποιμένων καὶ ὄλων ἡμῶν»⁹⁶.

Οἱ Μάγοι βασιλεῖς Ἐθνῶν ἐκλαμβάνονται ὡς «ἀπαρχαὶ» τῶν βασιλέων, οὔτινες κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν ἔμελλον νὰ προσκομίσωσι δῶρα καὶ προσκυνήσωσι λατρευτικῶς τὸν τεχθέντα βασιλέα⁹⁷. Τοὺς Μάγους, οἱ ὁποῖοι «ἐκλήθησαν δι' ἀστέρος», ἵνα προσκυνήσωσι τὸν τεχθέντα βασιλέα (Ματθ. β' 2) καὶ οἱ ὁποῖοι ἐφαντάζοντο ὅτι θὰ ἔβλεπον «σικῆπτρα καὶ θρόνους», κατέπληξε τὸ θέαμα ποὺ εἶδον· εἶδον ἐσχάτην πτωχείαν, εὐτελεῆ σπήλαιον (ἀντὶ παλατιῶν), ταπεινὰ σπάργανα» (ἀντὶ χρυσοπορφύρων ἐνδυμάτων)⁹⁸.

(Συνεχίζεται)

Ν. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΑΚΙΣ

95. Ἀπόστ. αἰνῶν 3ον 20 Δ/βρίου.

96. Κάθ. μεσώδιον 3ον, 21 Δ/βρίου.

97. Τρ. 2ον ε' φδ. καν. ἀποδ. 24 Δ/βρίου.

98. Ὑπακοή ὁρθρου 25 Δ/βρίου.

ζωντανή παρουσία Ἐκείνης, πού τόσο μέ τήν ἐπίγεια ζωή της, ὅσο καί μέ τήν ἐπουράνια συμπαράστασί της πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἔχει γίνει τὸ νερὸ καὶ τὸ ψωμί τῆς πιστῆς καρδιάς. Ἡ πηγὴ τῆς ἐλπίδος καὶ τὸ φῶς τῆς κάθε πονεμένης ὑπάρξεως, πού μέσα ἀπὸ τὴ φθορὰ τῆς καθημερινότητος πασχίζει καὶ θέλει νὰ μείνῃ ὄρθια. Νὰ σταθῇ μέ ἀξιοπρέπεια. Νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ πνευματικά.

*

Ἐφέτος ἡ Ἑλλαδικὴ Ὁρθοδοξία γιορτάζει τὰ 150 χρόνια ἀπὸ τὴ μέρα τῆς εὐρέσεως τῆς θείας εἰκόνας τῆς Μεγαλόχαρης στὴν Τήνο.

Τὸ γεγονός τοῦτο δὲν εἶναι μιὰ ἱστορικὴ ἐπέτειος μονάχα. Δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς τὸ κύλισμα μιᾶς μεγάλης χρονικῆς περιόδου, ὅπου ἡ Παναγία τῆς Τήνου συντήρησε τὴν πίστι καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ λαοῦ καὶ μέ τὰ θαύματά της, τὴ βοήθεια καὶ συμπαράστασί της ἀναβάφτισε καὶ ἀναγέννησε σώματα καὶ ψυχές.

Ξεχωριστὰ ἀπ' ὅλα αὐτά, πού στάθηκαν, στ' ἀλήθεια, μιὰ ἀνυπολόγιστη ὕλικὴ καὶ πνευματικὴ προσφορά τῆς Θεοτόκου στὰ αἰτήματα καὶ στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν, ἡ Μεγαλόχαρὴ τῆς Τήνου πραγματοποίησε καὶ πραγματοποιεῖ ἀδιάκοπα κι' ἓνα βαθύτερο εὐαγγελισμό. Μιὰ φωτεινότερη ἀκτινοβολία ἀνάμεσα στοὺς συνειδητοὺς χριστιανοὺς καὶ μὴ.

Ἡ Τήνος, στίς μέρες μας, μέ τὴ ζωντανή παρουσία τῆς Θεοτόκου, εἶναι μιὰ μαρτυρία ζωῆς στὸν ἠθικὸ καὶ ψυχικὸ θάνατο τῶν καιρῶν μας. Ἀποτελεῖ στὴν ἐποχὴ μας, ἐποχὴ ἀμφισβητήσεων, μετέωρο λαμπερὸ πνευματικῆς εὐωδιάς, χάριτος καὶ βασιλικῆς ἀγάπης.

Εἶναι μήνυμα πνοῆς καὶ αἰσιοδοξίας. Ἀταλάντευτο στήριγμα προσανατολισμοῦ. Ἀσταμάτητῃ ἀποκάλυψι τοῦ δρόμου, πού φέρνει στὸ εὐλογημένον πέρασμα τοῦ ποταμοῦ τῆς ζωῆς.

«Θησαυρὸς πολύτιμος εὐλογίας, Πάναγε πέφυκας τοῖς καθαρᾷ καρδία σὲ ὁμολογοῦσι Θεογενήτριαν· καὶ γὰρ ἐκ σοῦ σεσάρκωται ὁ Θεός, ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν».

*

Σὲ μιὰ συσκοτισμένη ἐποχὴ, πού φαίνεται πὼς στὸ σύνολό της ἀποστρέφεται κάθε μεταφυσικὴ ἀνησυχία

καὶ ἀμφισβητεῖ τις πνευματικὲς ἀναγεννήσεις ἢ Τῆνος προσφέρει μιὰ φωτεινὴ ἀπάντησι στὴν ὀλιγοπιστία καὶ τὴν ἀπόγνωσι τοῦ κόσμου.

Ἄναριθμητο εἶναι τὸ πλῆθος πού, αὐξανόμενο καθημερινά, καταξιώνει μὲ τὴν εὐλάβειά του, τὴν ἀγάπη του καὶ τὴν ἐσωτερικὴ του ἀνανέωσι, τὴν ἀνεκτίμητη κληρονομιά τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ λατρείας.

Πέρα ἀπὸ τὸ δογματικὸ καὶ θεολογικὸ περιεχόμενο τῆς πίστεώς του ὁ λαὸς βιώνει σωστὰ καὶ αποτελεσματικὰ τὸ μυστήριον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ζωντανῆς παρουσίας τῆς Παναγίας στὸν καθημερινὸ βίον του. Στὴν προσωπικὴ ὁδὸν του καὶ στὴν ἀνησυχία του δέχεται ὀλοκληρωτικὰ τὴ συμμετοχὴ τῆς θείας παρουσίας. Καὶ δὲ λυτρώνεται μέσα του, παρὰ ὅταν ὁ κρυφὸς σπαραγμὸς του γίνῃ δάκρυ. Μυστικὴ συνομιλία καὶ ἰδιαίτερη ὄρασι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συντριβῆς καὶ τῆς προσευχῆς!

Ἄπὸ τὴν ἀποψὶ αὐτὴ ἡ Τῆνος εἶναι ἓνα εὐαγγελικὸ κήρυγμα πολὺ λαμπερό. Εἶναι μιὰ πρόκλησι ἀπὸ θαύματα πολὺ περισσότερα ἀπὸ κεῖνα πού φτάνουν στὶς ἐφημερίδες. Εἶναι οἱ προσωπικές, ἀφθεντικὲς μαρτυρίες τῆς ἀδαπάνητης Πίστεως! Τῆς ἀκοίμητης αὐτῆς δυνάμεως πού ἀντιστέκεται μέρα καὶ νύχτα στὴν ἀμφισβήτησι. Στὸν καταλυτικὸ μηδενισμὸ καὶ στὰ φθονερά βέλη τῆς ἀδιέξοδης λογικῆς!..

Ἐνα ἀπέραντο πλῆθος αἰνεῖ καὶ δοξάζει καθημερινὰ τὴ Μεγαλόχαρη πού βοήθησε νὰ γίνῃ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Τῆνο, ἓνα ταξίδι ἀναγεννήσεως, προοπτικῆς καὶ ἀφθονίας. Ἐνα πλῆθος, πού ἀφήνοντας στὰ χέρια τῆς Θεοτόκου τὶς ἀνησυχίες καὶ τὸν πνευματικὸ του καταρτισμὸ, προσφέρει ταυτόχρονα λύσι στοὺς κλειστοὺς ὀρίζοντες τῶν ἀνθρώπων πού μένουν δίχως «ἀνιχνευτὰς» καὶ δίχως «πυξίδα» στὴ ζωὴ τους.

«...Γονατίζω στὰ πόδια τῆς παντοτεινῆς Του Μητέρας, Κόρης, Παρθένου. Δέξου τὶς παρακλήσεις ἀναξίων σου ἱκετῶν. Κορυφῆ δυσανάβατη στοὺς λογισμούς. Βάθος δυσθεώρητο στὰ μάτια. Καθέδρα βασιλικὴ πὸν βαστάξεις τὸν βαστάζοντα πάντα. Ἄστρο πὸν φανερώνεις τὸν ἥλιο. Ἄγρὸ πὸν βλασταίνεις τὴν εὐφορία τῆς συμπόνας. Τραπέζι στρωμένο μὲ χορταστικὴ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

260. Κατὰ τὴν Μεγάλῃν Παρασκευὴν, ὑπάρχει πολλαχοῦ ἡ συνήθεια οἱ πιστοὶ νὰ ἀναμένουν νήστεις, διὰ νὰ λάβουν εἰς τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τὸ ἀντίδωρον, ποὺ κρατεῖται ἀπὸ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης. Ἐπιτρέπεται τοῦτο, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν δὲν τελεῖται θεία λειτουργία; (Ἐρώτησις Αἰδεσμ. Α.).

261. Διατί κατὰ τὴν Μεγάλῃν Παρασκευὴν δὲν τελεῖται θεία λειτουργία ἢ τοῦλάχιστον Προηγιασμένη; (Ἐρώτησις Αἰδεσμ. Ν.Φ.).

Κατὰ τὴν Μεγάλῃν Παρασκευὴν ἀνεκαθεν δὲν ἐτελεῖτο τελεία θεία λειτουργία γιὰ δύο λόγους; Πρῶτον, ἡ θεία λειτουργία, ὡς γνωστόν, εἶναι πασχάλιο καὶ χαρμόσυνο μυστήριο καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ τέλεσίς της εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς ἡμέρας πένθους καὶ τῆς νηστείας, ὅπως κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Δεύτερον, ἡ ἀνάμνησις τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἱερουργίας Του, ποὺ εἶναι τὸ θέμα τῆς ἡμέρας αὐτῆς, ἐθεωρήθη τόσο πλῆρες, ὥστε δὲν ἐκρίθη σκόπιμον καὶ λογικὸ νὰ ἀναδιπλωθῇ διὰ τῆς τέλεσεως τῆς θείας λειτουργίας, ἡ ὁποία ἔχει καὶ αὐτὴ τὸ ἴδιο θέμα. Τὴν ἐν προκειμένῳ πατερικὴ παράδοσι συνοψίζει ἐπιγραμματικῶς ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης: «Τῇ δὲ ἀγία καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ οὐ τελείαν λειτουργίαν ποιῶμεν, ὅτι παραδοὺς τῇ Πέμπτῃ ὁ Κύριος τὰ μυστήρια εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους αὐτοῦ, κατὰ τὴν Παρασκευὴν τὸ πάθος ἐκουσίως ὑπέμεινε· καὶ διὰ τοῦ σταυροῦ ἱερούργησεν ἑαυτὸν τῷ Πατρὶ ἐθελουσίως, ὡς εἴρηται, ἐκδοὺς ἑαυτὸν καὶ οὐ προδοὺς τοῖς βουλομένοις φονεῦσαι.

*ἀφθονία. Λειβάδι ποὺ ξανανθίζεις τὴν δύναμη.
Ἀδλὴ τοῦ πασχάλιατικόν ἄμνοῦ. Λιμάνι ὅσων
κινδυνεύουν. Πρεσβεία, μεσιτεία, ἐξίλασμα τοῦ
κόσμου, λύτρωση. Οὐρανὸς ὄλων τῶν ἡμερῶν.
Λαμπρὴ πρωτεύουσα».*

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Διὸ καὶ ὡς γεγενημένης ἐν τῷ θείῳ αὐτοῦ σώματι τότε τῆς θυσίας διὰ τοῦ πάθους, οὐ χρεῖα πάλιν ποιεῖν ἡμᾶς τὰ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους αὐτοῦ, ὅτε αὐτὸς τοῦτο πέπονθε. Διὰ τοῦτο τελείαν μὲν τότε θυσίαν ἐνεργεῖν οὐ παρελάβομεν ἕλως» ('Απόκρισις πρὸς τὸν Πενταπόλεως Γαβριὴλ 56).

Κατ' ἐξ ἴσου ὅμως ἀρχαία παράδοσι κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἐτελεῖτο Προηγιασμένη, συνδεδεμένη, ὅπως πάντοτε, πρὸς τὸν ἑσπερινὸ τῆς ἡμέρας αὐτῆς. Στὰ σημερινὰ λειτουργικά μας βιβλία δὲν διασώζονται ἔχνη τῆς πράξεως αὐτῆς, γιὰτὶ ἡ τέλεσις τῆς ἔπαυσε στὴν Βυζαντινὴ Ἐκκλησία σχετικῶς ἀρκετὰ ἐνωρίς, δηλαδὴ κατὰ τὸν IB'-II' αἰῶνα. Στὴν Δυτικὴ Ἐκκλησία διετηρήθη μέχρι σήμερα. Σὲ χειρόγραφα Τυπικά, Εὐχολόγια καὶ Εὐαγγελιστάρια, ποὺ φθάνουν μέχρι τὸν IB' αἰῶνα, προβλέπεται σαφῶς ἡ τέλεσις Προηγιασμένης κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Τὸ Τυπικὸ ἐπὶ παραδείγματι τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Θ' αἰῶνος σημειώνει ὅτι μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ ἑσπερινοῦ «λέγει ὁ διάκονος τὴν μεγάλην ἔκτενὴν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν προηγιασμένων. Οἱ ψάλται τὸ 'Νῦν αἱ δυνάμεις Κοινωνικόν· Γεῦσασθε'» (κῶδ. T. Σταυροῦ 40, Πάτμου 266). Τὸ ἴδιο καὶ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος προσδιορίζει: «Καὶ τὰ ἐξῆς τῆς θείας λειτουργίας τῶν προηγιασμένων· πλὴν οὔτε 'Φῶς Χριστοῦ' λέγομεν, οὔτε τὸ 'Κατευθυνθήτω'. Ταῦτα γὰρ τῇ Μεγάλῃ Τετάρτῃ ἀποδίδονται» (κῶδ. Ἀθηνῶν 788 τοῦ IB' αἰῶνος). Λειτουργία Προηγιασμένων κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ προϋποθέτουν μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ οἱ κώδικες Σινᾶ 150, Ἀθηνῶν 662, 713, Βατοπεδίου 869, ὅλοι τοῦ IB' αἰῶνος ἢ καὶ παλαιότεροι. Τοῦτο ἐγνώριζε καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης: «Κατὰ τὴν ἀγίαν δὲ καὶ μεγάλην Παρασκευὴν οὕτως ἐξ ἀρχῆς προηγιασμένα ἐτελεῖτο· οὐ γὰρ ποτε τοῖς πατράσιν ἐδόκει ἀνεκτὸν εἶναι ἡμέραν τινὰ παρελθεῖν καὶ μὴ ἑωρακέναι διὰ τῶν μυστηρίων τὸν Κύριον, δι' ὧν ἔφη αὐτὸς ἐν εἶναι μεθ' ἡμῶν καὶ τό· 'Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας...'. Τῇ δὲ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ οὐ τελείαν λειτουργίαν ποιούμεν... προηγιασμένα δὲ προτιθέναί καὶ λειτουργεῖν παρελάβομεν, ὡς ἐν πολλοῖς τῶν ἁνωθεν διατάξεων καὶ ἐν εὐαγγελικαῖς καὶ ἀποστολικαῖς βίβλοις ἀρχαίας εὐρήσεις τοῦτο γεγραμμένον. Ὅμως δὲ νῦν οὐκ ἐνεργεῖται» (ἐνθ' ἄνωτ.).

Ἦδη περὶ τὸ 1200 ὁ Νοβογορόδ Ἀντώνιος, ποὺ ἐπεσκέφθη τότε τὴν Κωνσταντινούπολι, μαρτυρεῖ ὅτι δὲν ἐτελεῖτο ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Δὲν γνωρίζομε τοὺς λόγους ποὺ προεκάλεσαν τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἀρχαίου ἔθους, τῆς τελέσεως τῆς Προηγιασμένης κατὰ τὴν Μεγάλῃ

Παρασκευή. Ὁ Συμεὼν τὸ ἀποδίδει στὴν ἐπικράτῃσι τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ μοναχικοῦ τυπικοῦ, ἡ ὁποία ἔλαβε πράγματι χώρα κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ καὶ ἐπέφερε σημαντικὰς ἀλλαγὰς στὴν θεία λατρεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ παρατήρησις τοῦ Συμεὼν φαίνεται ὅτι εἶναι ὀρθή. Ἀπὸ ὅσες ἐνδείξεις ἔχομε ἀπὸ τὸ Ὀδοιπορικὸν τῆς Αἰθερίας (Δ'-Ε' αἰῶν) μέχρι τὸ Τυπικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ ἔτους 1122 (κῶδ. Τ. Σταυροῦ 43) δὲν φαίνεται νὰ ἐτελεῖτο στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ λειτουργία Προηγιασμένων.

Καὶ τώρα εἰδικὰ γιὰ τὸ πρῶτον ἐρώτημα. Μήπως ἡ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου, πού διετηρήθη παρ' ἡμῖν κατὰ τόπους κατὰ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ, εἶναι μία ἀνάμνησις ἢ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἐπιβίωσις τοῦ ἀρχαίου ἔθους νὰ τελῆται μετὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Μεγάλῃ Παρασκευῆς λειτουργία Προηγιασμένων; Εἶναι πολὺ πιθανόν. Κατὰ τὰς ἐνδείξεις τῶν ἀρχαίων Τυπικῶν καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, ἀντίδωρον διένεμετο καὶ ἐκτὸς λειτουργίας κατὰ τὴν ἀνάγνωσις ἢ ψαλμωδία τοῦ 33ου ψαλμοῦ, πού κατακλείει τὴν ἀκολουθίαν τῶν Τυπικῶν, «εἰς ἀγιασμὸν ἡμῶν» (Διάλογος..., κεφ. 330). Ἐὰν προσέξωμε δὲ στὰ ἐν χρήσει σήμερα Τριῶδια, θὰ διαπιστώσωμε ὅτι μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Θ' ὥρας τῶν μεγάλων ὥρων τῆς Μεγάλῃ Παρασκευῆς ὑπάρχει ἡ ἀκολουθία τῶν Τυπικῶν, πού σήμερα ἔχει περιπέσει σὲ ἀχρηστία. Καὶ μία ἀκόμη ἐνδειξις ἀπὸ τὸ Τυπικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, πού ἀναφέραμε πρὸ ἐπάνω: Κατὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ ὁ πατριάρχης ἐζύμωνε ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου ζύμη, τὴν «ἁγία ζύμη», πού τὴν ἔρραινε μὲ ροδόσταγμα καὶ οἶνον καὶ τὴν ἀπέθετε στὸν λίθον τοῦ μνηματος εἰς ἀνάμνησιν τῶν σφραγίδων. Τὴν ζύμη αὐτὴ διένεμε στὸν λαὸν («ἐρρόγευε») περὶ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Μεγάλῃ Παρασκευῆς. Μετὰ δηλαδὴ τὸ δοξαστικὸν τῶν ἀποστίχων («Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον...») «εὐθὺς εἰσελεύσεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸν ἅγιον τάφον καὶ ρογεύει τὴν ἁγίαν ζύμην· καὶ εὐθὺς τὸ Ἔνῃ ἀπολύει»).

Καὶ πάλιν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναδρομῆς αὐτῆς στὴν ἀρχαίαν πρᾶξι, ἃς ἐπαναλάβωμε πόσο πολὺτιμες καὶ ἀξιοσέβαστες εἶναι οἱ πανάρχαιαι λειτουργικὰ παραδόσεις, πού διατηροῦνται κατὰ τόπους. Μᾶς φαίνονται πολλὰς φορὰς ἀσήμαντες καὶ ἀμελητέες. Καὶ ὅμως σὲ πολλὰς περιπτώσεις ἀνάγονται σὲ μία παλιὰ ἀρχαιότητα καὶ διασώζουσι σπουδαιότατα λειτουργικὰ στοιχεῖα, πού ἢ μεταγενεστέρᾳ παράδοσι γιὰ διαφόρους λόγους ἀβέτησε.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

Ο ΦΥΛΑΞ ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἀπορρέοντας ἀπὸ τῆ διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας Ὑμνωδία μᾶς φωτίζει τὸ μέρος ποὺ διαδραματίζουν στὴ σωτηρία μας οἱ φύλακες Ἄγγελοι. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει ἓνα φύλακα Ἄγγελο, ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ «λειτουργικά» πνεύματα, ποὺ στέλνει ὁ πανάγαθος Θεὸς γιὰ ὅσους μέλλουν νὰ κληρονομήσουν τὴ σωτηρία, ὅπως βεβαιώνει ἡ Καινὴ Διαθήκη. Ὁ καθένας μας ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἓνα Ἄγγελο, σὰν φύλακα, προστάτη καὶ ὁδηγό. Οἱ Ἄγγελοι ὁδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴ σωτηρία, χειραγωγώντας τοὺς στὸν φόβο τοῦ Θεοῦ. Τὰ πάθη δημιουργοῦν γύρω ἀπὸ τὴν ψυχὴ μαῦρο γνόφο καὶ νύχτα ζοφερή. Ἄλλὰ ὁ φύλαξ Ἄγγελος τὴ διαηγάζει μὲ τὸ φῶς τῆς μετανοίας. Ἐπίσης τὴ στεγνώνει ἀπὸ τὴν πλήμμουρα τῶν αἰσχροῶν ἐνθυμημάτων.

Φορώντας τὸν πηλὸ τῆς σάρκας, εἶναι ἐπόμενο νὰ ρέπουμε πρὸς τὰ γῆινα. Ὁ φύλαξ Ἄγγελος ὁμως μᾶς ἀλλάζει τὴν ἔφεση, τρέποντάς τη πρὸς τὰ αἰώνια, τὰ οὐράνια ἀγαθὰ. Παρὰ τὴν ἀγάπη του, συχνὰ ἀναγκάζεται νὰ στέκη μακριὰ μας ἐξ αἰτίας τῶν πονηρῶν πράξεών μας, ποὺ τὸν παραπικραίνουν καὶ τὸν θλίβουν καὶ τὸν κάνουν νὰ ἐξανίσταται. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁμως μᾶς ἐμπνέει τὴ μετάνοια καὶ μᾶς χαροποιεῖ, βγάζοντάς μας ἀπὸ τὴ λύπη καὶ τὴν ἀθυμία τῆς ἀμετανοήσιας.

Βλέποντας ἀόρατα τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ στὸν οὐρανό, γίνεται μεσίτης γιὰ μᾶς καὶ ζητᾷ τὴ σωτηρία μας. Πνεῦμα πανάγιο, μιμούμενο σὲ ὅλα τὸν Θεὸ καὶ ἔχοντας ἀποστολὴ νὰ μᾶς φυλάη τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, εἶναι ἔτοιμο νὰ παραβλέπη τὰ πταισμάτα μας. Ἔτσι, μᾶς σώζει ἀπὸ τίς παγίδες τοῦ ἐχθροῦ τίς ποικίλες καὶ ἱκετεῦει τὸν Θεὸ—Θεὸ του καὶ Θεὸ μας—νὰ μᾶς συγχωρήση κατὰ τὴν Κρίση.

Ἡ κατάστασή μου εἶναι ἀξιολύπητη. Δὲν συναισθάνομαι σὲ τί φοβερὸ δικαστήριο μέλλω νὰ παρασταθῶ, ὅπου θὰ δώσω λόγο γιὰ ὅλα τὰ ἔργα μου καὶ λόγια μου. Οὔτε λαμβάνω ὑπ' ὄψη ὅτι ὁ θάνατος θὰ ἔλθῃ σὲ ἄδηλη ἡμέρα. Ἔτσι, μένω ἀδιόρθωτος. Ἄλλοίμονό μου, ἂν μὲ ἐγκατέλειπε ὁ φύλαξ Ἄγγελος.

Τὸν παραπικραίνω μὲ ἄπρεπα λόγια καὶ ἔργα, κάνοντας τὸ κακὸ ἀδιάλειπτα καὶ μὲ μεγάλη προσκόλλησι, ἀπὸ τὰ νηπιακά μου χρόνια. Ἄλλὰ ἐκεῖνος δὲν βαρυγομᾷ. Ἐπιμένει νὰ μὲ συνετίξῃ, νὰ μὲ φωτίξῃ, νὰ μὲ στηρίξῃ στὸ καλό.

Μιμείται τὴ μακροθυμία τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἦλθε γιὰ νὰ καλέσῃ σὲ μετάνοια ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ περιμένει τὴν πηγαία ἀπόφαση τῆς ψυχῆς πρὸς διόρθωση, χωρὶς νὰ ἐκβιάζῃ. Ἔτσι, ἀπὸ μακροθυμία, δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ γιὰ χάρη τοῦ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σταυρώθηκε.

Ἡ ἁμαρτία μᾶς κρατᾷ μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Ἄλλὰ ὁ Κύριος Ἰησοῦς μᾶς δέχεται, παρὰ τὴν ἀναξιότητά μας, ὅλος σπλάχνα οἰκτιρμῶν. Πόσο θλίβεται ὁ ἅγιος Ἄγγελος, ποὺ συνδέθηκε μὲ μιὰ ἀνθρώπινη ψυχή, ὅταν τὴ βλέπῃ νὰ μὴ ἀνταποκρίνεται στὴ χάρη τοῦ Κυρίου!

Καὶ πῶς θὰ βρῆς ἔλεος, ψυχὴ μου, ὅταν ζῆς ἀσύνετα, ἐνῶ μχεῖς τέτοιο φρουρό, σύνοικο καὶ σύντροφο, ποὺ ἐξακολουθεῖ ἔα μὲν δίπλα σου καὶ πάντα σοῦ δείχνει τί πρέπει νὰ κάνῃς γιὰ νὴ σωτηρία σου; Ἄλλὰ μὴ ξεχνᾷς, ὅτι ἔχει μεγάλη παρρησία προστὰ στὸν Θεό. Στέκεται πλάϊ στὸν θρόνο τοῦ Παντοκράτορος. Δορυφορεῖ τὸν Βασιλέα τῆς κτίσεως. Αὐτὸς λοιπὸν θὰ δεηθῇ νὰ σοῦ συγχωρηθοῦν οἱ ἀμέτρητες ἁμαρτίες σου, σὰν συνήγορός σου.

Ἄλλὰ, συνάμα, νοιώθοντας οἶκτο γιὰ τὴν πώρωση καὶ τὴν ἀναίσθησία μας καὶ τὴν πνευματικὴ μας τύφλωση καὶ προβλέποντας τὶς βασάνους καὶ τὶς ποινές, ποὺ μᾶς περιμένουν, λυπᾶται, στενάζει καὶ σκυθρωπάζει. Εἶναι ὅλο κατῆφεια, ἐνῶ ἔχει σταλῆ γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ.

Δὲν τὸν ἀφήσαμε οὔτε ὥρα ἀλλὰ οὔτε καὶ στιγμή νὰ χαρῆ γιὰ μᾶς καὶ νὰ εὐφρανθῇ καὶ νὰ σκιρτήσῃ, γιὰτὶ φθειρόμαστε ὀλοένα μὲ τὴν ἁμαρτία.

Λάβε θάρρος ὁμως, ψυχὴ μου. Ἡ προστασία τοῦ σὲ τριγυρίζει, ἀναχαιτίζοντας τὶς μανιασμένες ἐπιθέσεις τῶν δαιμόνων, ἀποτρέποντάς τις κάθε φορά. Αὐτὸς σὲ φυλάει ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ μὲ προθυμία σὲ προασπίζει.

Ποιὰ ἡ διαφορὰ σου μαζί του; Ἐκεῖνος εἶναι πολύτιμο καὶ εὐωδιαστὸ μύρο ἀγιότητος. Σὺ ἀποπνέεις τὴ δυσωδία τῆς ἁμαρτίας.

Ἄλλὰ δὲν ἔχει νὰ πάθῃ τίποτε, μένοντας κοντά μου. Ὅπως καὶ ἡ ἠλιαχτίδα τίποτε δὲν παθαίνει καθὼς περνᾷ τόπους ρυπαροῦς.

Παρακαλεῖ τὸν «στεγάζοντα ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ» νὰ μᾶς δώσῃ δάκρυα μετανοίας, ποὺ θὰ καθαρίσουν τὴν καρδιά καὶ θὰ τὴν κάνουν ἱκανὴ νὰ βλέπῃ τὸν Θεό.

Εἶναι ἄυλο καὶ καθαρὸ πνεῦμα, ποῦ παραστέκεται στὸν ἄυλο καὶ πανάγιο Θεό, ἔχοντας ἐνώπιόν του μεγάλη παρρησία καὶ οἰκειότητα. Ἄς τὸν παρακαλέση λοιπὸν νὰ μᾶς χαρίσῃ ψυχὴ σωσμένη.

Ἄς καλύψῃ ντροπὴ καὶ αἰσχύνῃ τὶς δυσειδεῖς καὶ σκοτεινὲς ὄψεις τῶν δαιμόνων, ὅταν ἡ ταπεινὴ μας ψυχὴ χωρίζεται ἀπὸ τὸ πῆλινο σκῆνωμά της, τὸ σῶμα. Καὶ ἄς τὴν περισκεπάσῃ ὁ ὀδηγὸς μας μὲ τὶς λαμπρὲς καὶ πανίερες πτέρυγές του.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια ψάλλει ἡ Ἐκκλησία στοὺς Ἁγέλους, τοὺς «μεγάλους μας ἀδελφούς», ὅπως τοὺς ὀνομάζει ὁ Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης, ὁ γλυκύτετος νεοφανῆς Ἅγιος τῆς Ὀρθοδοξίας.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κ. Γ. Μπόνῃ, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλουμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.— **Ἐπικαιρα.**— **Εὐ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Θαυμάσια μεταβολαὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.— **Μητροπ. Φιλίππων Ἀλεξάνδρου**, Δ' Συνέδριον Ἱεροκηρύκων, Τρόποι ἀντιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας.— **Μητρ. Δράμας Διονυσίου**, Τὸ σῶμα τοῦ θανάτου.— **Ι.Κ.**, Ὁ ἀνθρωποκεντρικὸς χαρακτήρ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου.— **Ἀρχ. Χ. Παρασκευαΐδου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα.— **Πρεσβ. Σ. Σαράντου**, Προστοιμασία τοῦ λειτουργοῦ κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν.— **Πρεσβ. Γ. Κατινᾶ**, (†) Μάρκος Τσακτάνης.— **Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακὰ, Ἡ προστοιμασία τῶν νέων διὰ τὸν γάμον.— **Πρεσβ. Φιλ. Φάρου**, Ἡ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψις.— **Ἀρχιμ. Τιμοθ. Τριβιζᾶ**, «Γάμος, Ἐκκλησία καὶ διαζύγιον».— **Πρεσβ. Θ. Θεοδωρίδου**, Παῖσις Β', Ἀρχ/πος Καισαρείας Καππαδοκίας.— **Μ. Μηνδρινοῦ**, Ὁ ἐκ Πύργου Θήρας κληρικὸς Ἀζαρίας Σιγάλας.— **Ἀρ. Ζάγκα**, Διαγραμματικὴ τοῦ κηρύγματος.— **Μαρίας Τύμπα**, Ἡ ἀποστολὴ τῆς πρεσβυτέρας.— **Ἀγαμ. Τσελίκια**, Μία μοναστηριακὴ κητορικὴ διαθήκη ἀπὸ τὴν Μονὴ Ἁγ. Πάντων Πατρῶν.— **Ν. Παπαμιχαλάκι**, Ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι πρὸ τοῦ Μυστηρίου τῆς θ. ἐνανθρωπήσεως κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν.— **Δημ. Φερούση**, Ἡ Σκέπη τοῦ κόσμου.— **Φ.**, Ἀπαντήσεις εἰς λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.— **Βασ. Μουστάκη**, Ὁ φύλαξ ἄγγελος.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθήναι 140.